

Tuula Johansson & Mikko Äärynen (toim.)

Väläyksiä Humakista

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tuula Johansson & Mikko Äärynen (toim.)

Väläyksiä Humakista

ISBN 978-952-456-288-1 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 47

© 2017

Taitto: Emilia Reponen

Kansikuva:

Valomaalaus: Jani Lainio & Eki Tanskanen, Valokuva: Kirsi MacKenzie

Sisällysluettelo:

Tapio Huttula Unelmia todeksi	5
Elina Ylikoski & Jukka Määttä Kansainvälistyvä korkeakoulutus – kansainvälistyvä Humak	7
Jukka Määttä & Annikki Kluukeri Humakin uudet opetussuunnitelmat	11
Eeva Sinisalo-Juha Nuorisotyö ja yhteisöllisyys	15
Pekka Kaunismaa Järjestötyön, työyhteisöjen ja kotoutumisen vahvuusala – yksi vai kolme alaa?	18
Eeva Salmi & Zita Kóbor-Laitinen Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus – eurooppalaisilla hankkeilla kohti osallisuutta ja yhdenvertaisuutta	21
Katri Kaalikoski Tuottajuus ja kulttuurin välittäjätoiminta palveluksessanne!	25
Oona Tikkaaja & Minna Taipale Kansainvälinen benchmarkkaus välitystoimiston kehittämisen työkaluna	29
Nina Luostarinen Hei, kuka sytytti valot? Kummituksia häikäisee!	31
Juha Iso-Aho & Pekka Vartianen Ihmisiä, ideoita ja intohmoa – Ajatuksia Venäjä-hankkeen valmistelutyöstä	35

Jari Hoffrén Näköalapaikalla rahoitusmaisemissa – Taustaa rahoitusosaamishankkeille.....	37
Arto Lindholm Lähellä lähiössä: miten luoda yhteisöllistä osallisuutta eriytyneissä lähiöissä?	39
Anita Saarinen-Kauppinen & Jukka Määttä Seikkailu kasvaa Humakissa	41
Reijo Viitanen Työyhteisön kehittäjäkoulutusta muuttuvan työelämän tarpeisiin.....	46
Elsi Vuohelainen Sankaritarinoita ehkäisemässä.....	48
Eeva Sinisalo-Juha ”Oon oppinut että pitää kysyä miks”	50
Jaana Karjalainen & Regina Pesonen Lapin nuorten monialaiset ohjauspalvelut MOP.....	52
Erja Anttonen Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö	54
Hanna Laitinen & Tarja Nyman Kotoutuminen Humakin vahvuusalana.....	56

Satu Riikonen Vain sisältö ratkaisee – vaikuttamiskampanja hankkeiden yhteistyönä.....	58
Tiina Valkendorff Porukalla pääosaan -hanke: perusopetuksen koettelemista ja kotoutumista.....	60
Kiiveri & Tynkkynen & Johansson & Arponen & Nyman Invalidiliitto ja Humak – yhteisenä tavoitteena elinvoimaisen yhdistystoiminnan edistäminen	63
Hyyppä, Ahlavuo, Huttula, Ylikoski, Parkkola, Äärynen & Vaaja Humakin ja Aalto-yliopiston tiivis yhteistyövuosi.....	66
Marika Ahlavuo & Hannu Hyyppä Tiedetuottajuudesta apua TKI-hankkeiden tulosten yhteiskunnalliseen näkyvyyteen?.....	69
Ahlavuo, Hyyppä, Virtanen, Kurkela, Parkkola, Vaaja, Jaalama & Ylikoski 3D-kulttuuri – virtuaalisuutta käsittelevä opinnäytetyö jalostui monialaiseksi EAKR -hankkeeksi	72
Kurkela, Ahlavuo, Toivanen, Hyyppä, Virtanen, Jaalama, Vaaja, Parkkola, Rantala & Hyttinen Virtuaaliseikkailu teatterin maailmaan	75
Ahlavuo, Hyyppä, Virtanen, Kurkela, Jaalama, Parkkola & Vaaja Teknologiaa, tiedettä ja taidetta esillä lasten taidefestivaali Kutituksessa Espoon kulttuurikeskuksessa	78

Tapio Huttula

Unelmia todeksi

Käsillä oleva teos tekee hyvää työtä näkyväksi. Monet Humakin strategian tavoitteista ovat edenneet vuoden 2017 aikana. Strategia on aina unelmointia, johon tiivistyy yhteisön ajatuksia siitä, miten maailma voisi olla paremmin. Humakin visio on reilu ja yhteisöllisempi Suomi. Väitän, että humakilaiset ovat eläneet tätä unelmaa todeksi laajalla rintamalla. Välähdyksiä Humakista kertoo, millaisia konkreettisia tuloksia unelmat ovat tuottaneet.

Humak tekee hyvää. Näin lyhyeen artikkeliin ei ole mahdollista tiivistää kaikkea kuluneen vuoden saavutuksia, joten tässä esitetyt asiat ovat nostoja Humakin hyvän tekemisestä. Paljon muutakin voisi kertoa.

Myös humakilainen osaaminen ja asiantuntemus ovat vahvistuneet. Tämä on tärkeää, koska omaa osaamistaan kehittämällä korkeakoulu voi vahvistaa vaikuttavuuttaan ja saavuttaa tulevaisuudessa vielä merkittävämpiä tuloksia.

Vahvuusalat näkyväksi

Vuosi 2017 oli vahvuusalojen näkyväksi tekemisen aikaa. Hanke- ja TKI-toiminta edistyi jokaisella vahvuusalalla. Osaaminen karttuu ja vahvistuu tekemisen kautta. Hanketoiminta on merkittävä tapa uudistaa osaamista, tuottaa uutta tietoa ja kehittää toimialoja. Oppiminen syvenee, kun opiskelijat ja koulutusprosessi on integroitu hyvin hanketoimintaan. Näin toteutetaan TKI-lähtöisen valmennuspedagogiikkamme ydintä.

Vahvuusalojen tehtävänä on kohdentaa hanketoiminta toimialojen ja Humakin strategian kannalta relevantilla tavalla. Samalla hankkeista on mahdollista rakentaa laajempia hankekoreja ja vahvistaa niiden vaikuttavuutta. Tässä työssä on jokaisella vahvuusalalla menty selkeästi eteenpäin.

Humakin vahvuusalat ovat:

- Nuorisotyö ja yhteisöllisyys
- Järjestötyö, työyhteisöt ja kotoutuminen
- Tulkkaukset ja kielellinen saavutettavuus
- Tuottajuus ja kulttuurin välittäjätoiminta

Vahvuusalakuvausten kautta avaamme Humakin toiminnan moninaisuutta. Niiden pohjalta teoksessa esiteltävät hankkeet ja kehittämistoiminta on helppo sijoittaa osaksi kokonaisuutta. Seuraavassa muutamia poimintoja teoksen annista.

Ajankohtainen kotoutus

Kotoutumisessa hyvää työtä on tehty laajalla rintamalla ja suunnitelmallisesti. Merkittäviä hankkeita ovat esimerkiksi Baana ja Sata omenapuuta. Yhtenä esimerkkinä hienosta yksittäisestä tuloksesta on **Hanna Kiurun** yhdessä Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa Sata omenapuuta -hankkeessa tuottaman menetelmäoppaan hyväksyminen osaksi Kotouttamisen osaamiskeskuksen Hyviä käytäntöjä.

Myös maahanmuuttajien työllistymistä ja yrittäjyyttä edistävä Baana-hanke on osoittautunut tehokkaaksi konseptiksi. Jo ensimmäisten kuukausien aikana hankkeen avulla työllistyi monta maahanmuuttajaa Turun alueella. Lehtori **Satu Riikonen** avaa artikkelissaan tarkemmin Baanan saloja. **Tiina Valkendorff** puolestaan kertoo Porukalla pääosaan -hankkeesta, joka ideoitiin Humakissa vastaamaan ajankohtaiseen lisääntyneeseen maahanmuuton aikaansaamaan koulutuksen haasteeseen, jonka myötä on syntynyt tarve tukea maahanmuuttajia koulutuksessa ja yhteiskuntaan integroitumisessa. Hankkeen avulla tuetaan maahanmuuttajanuoria peruskoulun loppuunsaattamisessa ja kotoutumisessa.

Kotoutuminen on monitahoinen kysymys. Humakin rooli kotoutumisen tukena on tuottaa palveluja ja muita kotoutumisen tukitoimia kotoutumisprosessin eri vaiheissa oleville ihmisille. ”Suomeen muualta muuttaneiden kotoutumisessa eli integroitumisessa suomalaisen yhteiskuntaan pääosassa on muuttaja itse ja hänen tekemänsä kotoutumistyö”, tiivistävät **Hanna Laitinen** ja **Tarja Nyman** artikkelissaan.

Nuorisotyön vahvuusalalla on pohdittu monesta näkökulmasta nuorisotyön kehittämistarpeita. **Erja Anttonen** avaa sukupuolisensitiivisen nuorisotyön näkökulmaa.

Jaana Karjalainen puolestaan esittelee laajaa Lapin MOP –hanketta, joka kartoittaa ja kehittää monialaisia nuorten ohjauspalveluja.

Monien kenttien tuottajuus

Tuottajuutta ja kulttuurin välittäjätoiminnan kenttää on viety vuoden aikana monella tapaa eteenpäin. Samalla on astuttu uusille urille sekä teemojen, kohderyhmien että teknologian hyödyntämisen saralla. Aalto-yliopiston kanssa solmittu strateginen kumppanuus tuottaa hedelmää erityisesti tuottajuuden saralla. Kumppanuuden ytimessä on teknologian, kulttuurin ja humanismin kohtaaminen hedelmällisellä tavalla. **Hannu Hyypän** artikkeleissa yhteistyöstä esille nousevat 3D-kulttuurihubi, digiteatteri sekä tiede- ja taidefestivaali Kutitus.

Aalto-kumppanuus on vahvasti mukana myös vallan linna-akkeiden vetovoimaa pohtivassa Lights on! -hankkeessa, jota Nina Luostarinen esittelee. Hankkeessa kysyttiin, voivatko kivet kertoa. Voivatko muinaislinnojen kivet olla kiinnostavia muillekin kuin historian harrastajille? Hankkeen tavoitteena on uusien kulttuurin kokijoiden tavoittaminen, elämyksellisyyden pohtiminen sekä menneisyyden avaaminen uudella tavalla. Samalla hankkeessa testataan laserkeilauksen ja kuvantamisen käyttömahdollisuuksia kulttuurituotannossa. Lights on! on myös hienoa jatkoa Humakin ja Metsähallituksen yhteistyölle, joka alkoi hankkeessa, jossa tuoteistettiin kulttuuri- ja metsäalan rajapinnoilta erilaisia hyvinvointi- ja matkailupalveluita.

Kulttuurituottajuus liikkuu monilla rajapinnoilla. Olennaista on sen yhteys luovan alan ja kulttuurin talouden kehittämiseen. Kulttuuri ja luova talous eivät kehity ilman yksityistä rahoitusta ja siihen liittyvää osaamista. Moni asia on nimittäin muuttunut tai muuttumassa. Tähän liittyvää kehitystä avaa **Jari Hoffrén** omassa artikkelissaan. Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa kulttuuripolitiikka on nähty kulttuurin keskeiseksi turvaajaksi ja uusintajaksi. Kulttuurin talous rajautuu silloin tarkastelemaan julkisten kulttuuri-instituutioiden ja julkisesti tuetun (taide)kulttuurin toimintaedellytyksiä. Kuva on puutteellinen. Kulttuuria on tuotettu ja uudistettu myös talouden

näkökulmasta huomattavasti monipuolisemmin, mikä näkyy esimerkiksi Tilastokeskuksen toimialaluokituksen mukaisilla kulttuurialoilla. Kulttuurin talous on myös yksityistä taloutta, ja viime vuosina sen merkitys on entistään korostunut.

Seikkailu kasvaa Humakissa

TKI-toiminnan lisäksi paljon on tapahtunut myös koulutuksen kehittämisessä. Vuoden lopulla valmistuivat luvunvuonna 2018 - 2019 käyttöön otettavat uudet opetussuunnitelmat. Uudistus on merkittävä, sillä se vaikuttaa hyvin monella tavalla koko Humakin toimintaan. Uudistimme oppisisältöjä, joustavoitimme rakenteita ja sujuvoitimme sitä kautta opiskelijoiden opintietä. Myös eri koulutusten välistä yhteistyötä on lisätty yhteisten opintojaksojen myötä.

Sisältö on aina tärkeää. On merkitystä, mitä opiskelemme ja millä tavoitteilla: osaamisperusteisuus on Ops-uudistuksessa olennaista. Tällä kertaa myös rakenteelliset muutokset ovat tärkeitä. Uusien opetussuunnitelmien ytimessä on nimittäin oppimisen TKI-lähtöisyys. Sen toteuttamiseksi varmistettiin, että oppimisessa voidaan hyödyntää kaikkia mahdollisia työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä joustavasti. Tulevaisuuden työelämätaitojen kehittäminen edellyttää, että opiskelijat ovat alusta lähtien oppimassa TKI-hankkeissa ja erilaisissa projekteissa. Nyt tämä on tehty mahdollisimman helpoksi.

Humakin strategiassa on nostettu esille kolme uutta koulutuksellista tehtäväkenttää: seikkailukasvatus, työyhteisöjen kehittäminen ja kommunikaatio-osaaminen. Nämä työelämän tarpeet on nyt otettu uusien opetussuunnitelmien myötä haltuun. Työyhteisöjen kehittämisen (TYKE) koulutus alkoi jo tänä syksynä. **Reijo Viitanen** kertoo artikkelissaan, miten uuden koulutuksen aloitusyksy on sujunut. TYKE-koulutuksen vastaanotto oli erinomainen, sillä siitä tuli kevään valinnoissa heti ensimmäisellä kertaa Humakin vetovoimaisin. Itselleni tämän uuden koulutuksen alkaminen oli yhden unelman täyttymys. Oli hienoa nähdä ensimmäiset opiskelijat viiden - kuuden vuoden valmistelun ja suunnittelun jälkeen. Työyhteisöjen kehittä-

misen osaaminen tulee uudistamaan suomalaista työelämään tulevaisuudessa entistä paremmaksi.

Syksyn ops-uudistuksessa saatiin valmiiksi myös uudet seikkailukasvatuksen sekä kommunikaatio-osaamisen opetussuunnitelmat. Molempien uusien profiilien koulutus alkaa syksyllä 2018. Kommunikaatio-osaamisen koulutus on uusi profiili Humakin tulkkikoulutukseen. Suurella murroksessa olevalle alalle avaus on merkittävä.

Samana voi sanoa seikkailukasvatuksen opetussuunnitelmasta. Humakin strategisena tavoitteena on vahvistaa seikkailukasvatuksen koulutus- ja TKI-osaamista. Tarkoitus on rakentaa Humakin seikkailukasvatuksesta kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettu, vetovoimainen, laadukas ja vaikuttava tuote- ja toimintakokonaisuus. Miten tämä kaikki tehdään, siitä kertovat **Anita Saaranen-Kauppinen** ja **Jukka Määttä** artikkelissaan.

Uusi koulutus on tärkeä myös Humakin kansainvälistymisen näkökulmasta. Englanninkielinen seikkailukasvatukseen profiloitunut Bachelor of Humanities, Community Educator/Adventure and Outdoor Education –koulutus alkaa syksyllä 2018. Seikkailukasvatuksessa pyritään kasvun ja kehityksen tukemiseen, toimijuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä yhteisöllisyyden vahvistamiseen hyödyntämällä erilaisia toiminnallisia, kokemuksellisia ja elämyksellisiä lähestymistapoja. Seikkailullisten menetelmien avulla kehitetään yksilöiden ja ryhmien psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia ominaisuuksia, tietoja, taitoja, asenteita, arvoja ja toimintatapoja.

Välähdyksiä Humakista on tilkka hunajaa. Teos on maistainen hyvästä. Samalla se on vahva kuva Humakin vaikuttavuuden monista muodoista ja kyvystä uudistaa ja uudistua. Humak elää symbioosissa työelämän kanssa. Yhteistyön ja kumppanuuksien kautta se haluaa rakentaa myös tulevaisuuttaan. Tuskin maltan odottaa mitä seuraava vuosi tuo.

Tapio Huttula, rehtori, toimitusjohtaja,
Humanistinen ammattikorkeakoulu

Elina Ylikoski & Jukka Määttä

Kansain- välistyvä korkeakoulutus – kansain- välistyvä Humak

Hallitusohjelman pitkän aikavälin tavoite on, että Suomi vuonna 2025 on avoin ja kansainvälinen, kieliltään ja kulttuuriltaan rikas, hyvä maa. Yksi hallituksen tavoitteista on, että hallituskaudella koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys on lisääntynyt ja koulutusviennin esteet on purettu. Näiden tavoitteiden mukaisesti Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainväliset linjaukset ja valmistelee parhaillaan niiden toimeenpano-ohjelmaa ja varsinaista toimeenpanoa yhteistyössä sektorin toimijoiden kanssa.

Samalla kun suomalainen korkeakoulutus kansainvälistyy, kansainvälistyy myös Humak kaikilla korkeakoulun strategisilla vahvuusaloilla niin TKI-toiminnan kuin koulutuksenkin keinoin. Kansainvälisyys läpäisee uudet opetussuunnitelmat, tulee uusi englanninkielinen tutkinto ja näkyy vahvasti TKI-toiminnan sisällöissä mm. EU:n toimintapolitiikkoja tukevien rahoitusohjelmien painotusten kautta. Tutkintokoulutusten ja kehittämissä hankkeiden uudet avaukset avaavat ovia kansainvälisille opiskelijoille, mahdollisuuksia opiskelija- ja asiantuntijavaihtoon sekä liiketoimintaan uusilla markkinoilla.

Kansainvälistyvä korkeakoulutus

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman ohjausryhmän ehdotus korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisistä linjauksista vuodelle 2025 laadittiin ottaen huomioon globaalin korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehitys, suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen näkyvyyden vahvistamismahdollisuudet Euroopassa ja globaalisti, ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden integraation sujuvoittaminen suomalaiseen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisöön ja yhteiskuntaan sekä identifioiden eri ministeriöiden ja muiden toimijoiden roolit ja mahdollisuudet yhteisten toimien kehittämiseen kansainvälisessä yhteistyössä.

” *Humakin 2016 voimaan tulleen strategian mukaan ammattikorkeakoulun visio on ”Humak on kansainvälinen korkeakoulu, joka kehittää yhteiskunnallista hyvinvointia sekä reilua ja yhteisöllistä Suomea”.*

Työskentelyn lopputuloksena ohjausryhmä esitti seitsemää toimenpidekokonaisuutta:

1. *Kansainvälistä vetovoimaa tieteen uusiutumisella ja huippututkimuksella:* suomalaisen tutkimuksen kansainvälisen kiinnostavuuden lisäämiseksi käynnistämme ohjelman, jolla vahvistetaan ja tehdään näkyväksi suomalaisen tieteen huippuja ja tuetaan tutkimuksen vaikuttavuutta taloudessa ja yhteiskunnassa.
2. *Suomi, korkealaatuisen koulutuksen kotimaa:* vahvistamme kansainvälisesti vetovoimaisia osaamiskeskittyviä ja korostamme Suomen mainetekijöitä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan oppimislaboratorioiden ja työelämälähtöisen kehittämistyön kautta.
3. *Vauhtia suomalaisen osaamisen viennille:* suomalaisia koulutuspalveluita markkinoidaan yhteisen toimijan kautta. Tämä vahvistaa suomalaisen korkeakoulutuksen ja koulutuspalveluiden näkyvyyttä ja kysyntää globaalisti.

4. *Tervetuloa Suomeen!:* yksinkertaistamme opiskeluun ja työntekoon liittyvät prosessit helpottamaan Suomeen saapumista. Annamme palvelulupauksen: Suomessa saat palvelusi englanniksi.
5. *Suomalaisille viesteille voimaa kansainvälisessä keskustelussa:* käynnistämme yhteisen kansallisen keskustelun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämiseksi.
6. *Sillanpääasemat maailmalla:* perustamme Team Finland Knowledge -verkoston edustamaan suomalaista korkeakoulutusta ja tutkimusta valituissa maissa.
7. *Ulkosuomalaiset osaajat ja alumnit mukaan!:* koostamme ulkosuomalaisia korkeakoulutettuja ja Suomessa koulutettuja alumneja verkostoihimme.

Lisäksi ohjausryhmä esitti, että vuoteen 2020 mennessä kukin korkeakoulu laatii selkeät kansainvälisen toiminnan tavoitteet sekä tavoitetta tukevat toimenpiteet. Hallituksen puoliväliriihessä huhtikuussa 2017 hallitus päätti toteuttaa monia korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjauksen mukaisia toimenpiteitä osana hallituksen toimintaohjelmaa ja Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee parhaillaan linjausten toimeenpano-ohjelmaa yhteistyössä sektorin toimijoiden kanssa.

Kansainvälistyvä Humak

Humakin 2016 voimaan tulleen strategian mukaan ammattikorkeakoulun visio on ”Humak on kansainvälinen korkeakoulu, joka kehittää yhteiskunnallista hyvinvointia sekä reilua ja yhteisöllistä Suomea”. Strategiatyön aikana korkeakoulun kansainvälisyyden tilasta tehdyn analyysin pohjalta todettiin, että Humak on ottanut hyviä askeleita kohti kansainvälistymistä, mutta vielä on paljon tehtävääkin. Yksittäisiä hyviä toimintoja ja käytänteitä on kehitetty vuosien aikana, mutta kansainvälisyys ei ole vielä muodostunut luontevaksi osaksi Humakin profiilia,

identiteettiä tai arkea. Humak tulee seuraavien vuosien aikana kehittämään toimintaansa ministeriön linjausten suuntaisesti ja siten, että kansainvälisyys kiinnittyy kaikin eri tavoin osaksi humakilaista toimintatapaa. Keskeisistä kansainvälisen toiminnan osa-alueista ja näiden toimintojen kehittämisestä Humakissa on käynnissä olevan strategiakauden aikana jo todettu seuraavaa:

Kansainvälisen toiminnan organisoituminen Humakissa

Huomioitavaa on, että kansainvälinen toiminta on läsnä Humakin jokaisessa prosessissa. Keskeisiä eri toimielinten ja tehtävien edelleen tarkentuvia kansainvälisyyden vahvistamiseen liittyviä vastuita ovat:

- strateginen suunnittelu
- opiskelijavaihto
- englanninkielisen opintotarjonnan suunnittelu ja toteutus
- kansainvälinen hankesuunnittelu- ja hanketyö
- kansainvälisten verkostojen ylläpito ja rakentaminen
- kansainväliset seminaarit ja konferenssit
- tukipalvelut ulkomaalaisille opiskelijoille ja henkilöstölle
- tarjonnan tuotteistaminen ja markkinointi

Englanninkieliset tutkinnot

Humakissa toteutetaan englanninkielistä Master-tason Degree Programme in Sign Language Interpreting (Eummasli) koulutusta yhteistyössä ulkomaisten korkeakoulujen kanssa. Eummasli on erittäin onnistunut verkostoitumisen ja osaamisen lisäämisen näkökulmasta, mutta samalla myös erittäin haastava vaaditun akateemisen tason ja resurssien näkökulmasta. Ammattikorkeakoulun ja perinteisten yliopistojen yhteistyötä ja opetuksen toteutusta haastaa ammattikorkeakoulun ”practical approach”, joka on työläästi sovitettavissa akateemiseen, eurooppalaiseen maisteritraditioon. Humakin tulkkauksen uudelleen

suunnattava profiili ja pedagoginen ote kaipaavat vielä artikuloitua kansainvälisessä kontekstissa ja suunnitelmia Eumaslin osalta tarkennetaan vuoden 2017 aikana.

Yhteisöpedagogien englanninkielisen Master-tason koulutus on toteutettu kerran eikä sen jatkaminen ole näköpiirissä. Sen sijaan kehittämisresursseja on suunnattu uuden, vuoden 2018 syksyllä ensimmäistä kertaa toteutettavan englanninkielisen seikkailukasvatuksen Bachelor-tutkinnon rakentamiseen. Englanninkielisiä kesäopintoja tarjotaan maksullisina polkuopintoina tulevaan tutkintoon ja samalla kokonaisuutta tarjotaan myös saapuville vaihto-opiskelijoilla Erasmus plus - verkoston kautta.

Opiskelijaliikkuvuus

Perustutkinnon opetussuunnitelmia edellisen kerran uudistettaessa tavoitteena oli luoda kaikkiin koulutuksiin 30 opintopisteen laajuinen kansainvälinen oppimisympäristö. Tämä ei vielä tuolloin toteutunut, mutta 2018 voimaan tulevilla opetussuunnitelmissa kansainvälisyys on vahvasti mukana ja suoritusvaihtoehdot entistä monipuolisempia. Opiskelijavaihto (pääosin Erasmus-ohjelmien kautta) on tälläkin hetkellä Humakin merkittävin kansainvälisen toiminnan muoto. Lähtevien opiskelijoiden määrä on hyvällä tasolla, ja myös yhteistyökumppaneiden määrä on riittävä takaamaan vaihtopaikkojen saatavuuden. Saapuvien opiskelijoiden määrää rajoittaa edelleen englanninkielisen tarjonnan kapeus. Myös työharjoitteluun lähtevien määrä on vielä varsin pieni eikä kansainvälisiä harjoittelupaikkojakaan ole vielä kovin paljon. Kansainväliseen harjoitteluun lähtijöiden määrä on laskenut. Paikkoja on riittävästi, mutta toiminta kaipaa systemaattisuutta ja alueellisia innostajia.

Korkeakoulujen kansainvälistymislinjausten ja Humakin strategian mukaisesti opiskelijaliikkuvuuden osalta tavoitteet on kolminkertaistettu tuleville vuosille. Sekä saapuvien että lähtevien opiskelijoiden määrää tullaan taivassaisesta lisäämään Erasmus plus -ohjelman rahoituksen sallimissa rajoissa. Myös kaukovaihtojen mahdollisuuksia

lisätään. Työharjoittelun osalta on siirrytty lukuvuonna 2016/2017 hyödyntämään kahden kuukauden minimikeskoa ja lisätään sisällöllisesti laadukkaiden harjoittelupaikkojen määrää.

Henkilöstöliikkuvuus

Suurin osa Humakin henkilöstön liikkuvuudesta on tällä hetkellä lyhytaikaista Erasmus-lehtorivaihtoa. Vaihto on pyritty liittämään suoraan koulutuksen tai TKI-toiminnan kehittämiseen. Humakissa tätä on kehitetty vuosien ajan ja annamme mahdollisuuden 1) täysin uusille lähtijöille henkilökohtaiseen kehittymiseen (mm. kielikurssit) 2) verkostojen ylläpitoon (vaihtokohteet, harjoittelu ja hankkeet sekä 3) osaamisen levittämiseen ja vahvistamiseen (pitkäaikaiset alakohtaiset verkostot). Yleisen kansainvälisyyden lisääntyessä (sekä koulutus että TKI) myös liikkuvuuden määrä kasvaa. Erasmus-vaihdon lisäksi myös

TKI-hanketoiminta ja Eumasli-ohjelma mahdollistavat kansainvälistä liikkuvuutta ja verkostoitumista. Tulevien vuosien osalta henkilöstövaihto tulee tukemaan ammattikorkeakoulun strategisia tavoitteita ja se tulee nykyistä systemaattisemmin kohdentumaan toisaalta vahvuusalojen ja toisaalta henkilöstön osaamisen kehittämisen kehitystarpeisiin.

Henkilöstön osaaminen

Tuleva englanninkielinen opetustarjonta ja tarve englanninkieliselle materiaalille ja oppimisympäristöille, englanninkielinen tutkinto ja mahdollisesti kansainväliset maksupalvelutoimet vaativat henkilöstön kielitaidon ja erityisesti englanniksi opettamisen taitotasojen nostamista uudelle tasolle ja tähän on jo alettu panostaa. Pääsääntöisesti henkilöstöllä on hyvät valmiudet opettaa englannin kielellä, koska vuosittain toteutamme vähintään kolme 3 kuukauden englanninkielistä opintojaksoa.

TKI-toiminnan kansainvälistäminen

Humakilla on käynnissä 40 hanketta, joista vajaalla kymmenellä on kansainvälinen rahoituslähde ja kansainvälisiä kumppaneita. TKI-toiminnan kehittäminen edellyttää tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä josain määrin myös kielitaidon osaamistason vahvistamista entisestään. Rahoituksen saaminen vaativiin kansainvälisiin tutkimushankkeisiin on haastavaa ja edellyttää varsin korkeaa tutkimusprofiilia korkeakoulun vahvuusaloilla. Toisaalta ammattikorkeakoulussa tulee entistä rohkeammin artikuloida AMK-profiilinsa vahvuuksia: soveltavan tutkimuksen ratkaisukeskeistä otetta, strategian mukaisia tutkimuksen ja kehittämisen painotuksia sekä niillä alueilla jo saatuja tuloksia.

Koulutusviennin ja kansainvälisen tutkimusrahoituksen mahdollisuuksia on alettu kartoittaa mm. seikkailukasvatuksen uuden tarjonnan kehittämisen yhteydessä ja sekä koulutusviennin avausten että tutkimusrahoituksen osuutta Humakin TKI-toiminnasta on tarkoitus tulevina vuosina kasvattaa. Orastavia mahdollisuuksia on myös nuorisotyön ja tulkkauksen koulutusviennin kehittämisessä.

Kansainväliset kumppanuudet ja yhteistyöverkostot

Humakin kansainväliset kumppanuudet rakentuvat pääosin opiskelijavaihtojen kautta, joissa meillä on yli 50 kohdetta. Tällä hetkellä Humakin olemassa olevat, tärkeimmät kansainväliset kumppanit ovat Euroopassa ja kehitysmaissa orastavia kumppanuuksia on mm. Nepaliin ja Tansaniaan. Yhteistyötä tehdään myös Venäjällä ja Pohjoismaissa mm. Ruotsissa ja Islannissa. Jokaisella korkeakoulumme vahvuusosalalla on omat kansainväliset kehittäjäverkostot, joissa olemme aktiivisesti mukana (esim. Socnet, Eumasli sekä globaali että eurooppalainen kulttuurialan tuottaja-kouluttajaverkosto).

Humakissa kansainvälistymisen lähtökohtana on rakentaa kumppanuuksia ala-, toiminto- ja tarvekohtaisesti ja

kehittämisessä olennainen keino on toiminnallinen yhteistyö.

Yhteistyö voi rakentua joko TKI-toiminnan tai koulutusyhteistyön kautta ja parhaassa tapauksessa laajentua molemmille alueille. Kansainvälisellä yhteistyöllä voi olla merkitystä vahvuusalan kehittämisessä tutkimuksellisesti (akateeminen näkökulma), yhteisymmärryksen ja vuorovaikutuksen lisäämisessä (sosiokulttuurinen näkökulma) sekä uusien avausten mahdollistamisessa niin opiskelijoiden kuin henkilöstönkin näkökulmasta (osaamisen kehittämisen näkökulma). Mm. seikkailukasvatuksen tuoteperheen rakentamisessa Humak on alkanut rakentaa olemassa olevan, toistaiseksi aika kapean erityisosaamisen päälle tarjontaa ensi vaiheessa omin voimin, mutta jo suunnitteluvaiheessa kansainvälinen kysyntä, kilpailuympäristö ja potentiaaliset kumppanit on benchmarkattu jatkoa ajatellen. Tulevaisuudessa tarkoituksena on lähteä laajentamaan tarjontaa markkinalähtöisesti erikseen valittujen kumppaneiden kanssa.

Katse kansainvälisessä tulevaisuudessa

Humakin vuoden 2018 suunnitelmissa on kansainvälistymisen askelmerkkien tarkentaminen toisaalta hallitusohjelman ja korkeakoulujen kansainvälistymistä linjaavien toimenpidesuosittelujen, toisaalta Humakin strategian ja vahvuusalojen kärkien mukaisesti. Ensi vuonna kansainvälisyyden näkökulmasta tullaan tekemään erityisiä nostoja mm. Seikkailun Bachelor-tutkinnon ensimmäisen toteutuksen ja koko tuoteperheen kehittämisen ja vahvistamisen yhteydessä, suomalaisen nuorisotyöllisen osaamisen näkyväksi tekemisessä sekä kaikki vahvuusalojen TKI-toiminnassa ja liikkuvuudessa. Tutkintokoulutuksen ja muun tarjonnan digitalisointi, henkilöstön digitaalisen ohjausosaamisen, kielitaidon ja kotikansainvälisyyden vahvistaminen sekä systemaattinen panostaminen kumppanuudella kehittämiseen luovat pohjan tulevaisuudelle, jossa Humak on aidosti kansainvälinen, vahvuusaloillaan ja kansainvälisissä verkostoissa vaikuttava korkeakoulu.

Elina Ylikoski, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Jukka Määttä, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Jukka Määttä & Annikki Kluukeri

Humakin uudet opetus- suunnitelmat

Humak käynnisti opetussuunnitelmien muutostyön tammikuussa 2016. Tavoitteena oli vahvistaa koulutusten vaikuttavuutta, ajantasaisuutta ja strategialähtöisyyttä. Nykyiset opetussuunnitelmat olivat lähtökohtana arvioinnille ja pohjatyötä jatkettiin mm. koulutusten itsearvioinnilla keväällä 2016. Uudet opetussuunnitelmat hyväksyttiin marraskuussa 2017.

Uusille opetussuunnitelmille asetettiin selkeitä tavoitteita, jotka liittyivät rakenteen ja toteuttamisen joustavuuteen, osaamisperustaisuuteen sekä digikampuksen toteuttamiseen. Rakenteen edellytettiin tukevan integrointia hankkeja innovaatiotoimintaan ja tuottavan TKI-perusteiset ja työelämärelevanssiltaan toimivat opetussuunnitelmat.

Osaamisperustaisuudessa toivottiin selkeitä opiskelijan osaamisen kuvauksia. Toteuttamissuunnitelmat perustuisivat ympärivuotiseen opiskeluun ja digitaalisuuden hyödyntämiseen. Joustavuutta lähdettiin hakemaan erityisesti päivä- ja monimuoto-opiskelijoiden yhteisillä opinnoilla ja mahdollisuuksilla työn opinnollistamiseen. Tärkeä painoarvo laitettiin siihen, että opetussuunnitelmien toteuttamisen kuormittavuus laskisi. Tämä todellistuu vuoden alussa tarkemmin kun toteuttamissuunnitelmia laaditaan. Oli myös tarkoitus tehdä mittava työ sisäisten päällekkäisyyksien tarkistamisessa ja varmistaa samalla, että osaamistavoitteiden linjakkuus ja syvenevyys toteutuisi.

Uudet opetussuunnitelmat hyväksyttiin marraskuussa 2017. Suunnitteluprosessi oli haastava erilaisten henkilöstövaihdosten ja muun muassa korkeakoulukentän suurten muutospaineiden vuoksi. Opetussuunnitelmien suunnittelutyötä koordinoi oma ryhmä apunaan opetussuunnitelmatyön koordinaattori. Yhteisöpedagogikoulutuksen ylemmällä tutkinnolla oli oma työryhmänsä, joka aloitti työnsä vasta syksyllä 2016. Keskeiset toimijat olivat koulutuksista vastaavat yliopettajat ja koulutusten alakohtaiset työryhmät. Ops-prosessin kaikissa vaiheissa opiskelijat olivat mukana ja myös vaihteleva määrä muita asiantuntijoita. Prosessin aikana työskenteli useita valmistelevia työryhmiä, jotka työstivät erityisesti

” Tärkeänä kulmakivenä koko ops-prosessin ajan oli TKI- ja työelämäperusteisen oppimisen mahdollisuuksien kehittäminen ja valmennuspedagogiikan edistäminen.

koulutusten yhteisiä opintoja. Haluttiin varmistaa että TKI- ja valmennuspedagogiikka kulkisivat rinnalla, siksi niillä oli oma työryhmä. Mittavin työ tehtiin koulutusten opetussuunnitelmaryhmissä. Niissä valmisteltiin opetussuunnitelmia yliopettajien johdolla. Suuren panoksen antoi myös yliopettajien keskinäinen työskentely ja sääntely erityisesti koulutusten yhteisten opintojen synnyttämiseksi tavoitteiden suuntaisesti. Ops-koordinointiryhmä teki työnsä loppuvaiheessa syksyllä 2017 ops-suunnittelu-prosessin itsearvioinnin, jonka yhteenveto tätä kirjoittaessa on vielä kesken. Onnistumisia ja kehittämiskohteita on tarkoitus dokumentoida seuraavaa prosessia varten.

Millaisille kulmakiville opetussuunnitelmat rakentuvat?

Opetussuunnitelmatyön lähtökohtana ja yhteisenä nimitäjänä on Humakin uusi strategia ja sen mukaiset uudet osaamisen vahvistamisen painopisteet. Opetussuunnitelmat ovat keskeinen väline, jolla vahvistetaan Humakin osaamista valituilla profiilialueilla. Tutkintojen vahvat geneeriset taidot tukevat opiskelijoiden urapolkuja ja laaja-alainen osaaminen turvaa työllistymismahdol-

lisuudet uusille alueille. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat tulkikoulutuksen kaksi profiilia ja yhteisöpedagogikoulutuksen kolme profiilia sekä yhteisöpedagogi (YAMK*)-koulutuksen kolme profiilia. Opintopolkujen rakentaminen rinnan opetussuunnitelmatyön kanssa on tuottanut väyläopintojen yhteistyötä mm. Nuva-opistojen, Omnian sekä Kiljavan opiston kanssa; näin on mahdollista joustavoittaa ammattikorkeakouluun sisääntuloa. Uusien opetussuunnitelmien ansiosta jatkossa on myös mahdollista valita opintoja koulutuksista laajemmin. Samoin opintoja muista korkeakouluista on mahdollista valita myös kansainvälisten kumppanien tarjonnasta. Uuden strategian mukaisten vahvuusalojen ja nousevien alojen huomiointi niin sisällöissä kuin koulutusten profiiliopinnoissa on erityisen onnistunutta ja näkyvää.

Työelämälähtöinen ja TKI-perusteisuus

Tärkeänä kulmakivenä koko ops-prosessin ajan oli TKI- ja työelämäperusteisen oppimisen mahdollisuuksien kehittäminen ja valmennuspedagogiikan edistäminen. Työskentelyn tuloksena saatiin TKI- ja valmennuspedagogiikan integrointimaisema, joka toimii apuna toteuttamissuunnitelmavaiheessa. TKI-perusteisen oppimisen kehittäminen on yksi isoista kehittämisohjelmista, johon panostetaan tulevana vuosina. Sen toteuttamista varten on perustettu mm. uusi innovaatioyliopettajan tehtävä. TKI-perusteisuus on rakennettu uusien opetussuunnitelmien osaamiskuvauksiin.

Opetussuunnitelmien toteutuksessa valmennuspedagogiikan taustalla vaikuttavan integratiivisen oppimisen

” *Pedagogisen kehittämisen näkökulmasta kulmakivet ovat digitutorointi ja -valmennus, oppimateriaalin suunnittelu ja tuotanto, opiskelijoiden kohtaaminen digikampuksella sekä pedagogisten tausta-ajatusten linjakas yhteensovittaminen.*

mallista on tarkoitus edetä kohti siitä johdetun verkostoituneen kulttuurin mallia. Mallissa opiskelija- ja työelämälähtöisyys asettuvat koulutuksen pääperiaatteiksi. Työelämälähtöinen ja TKI-perusteinen oppiminen mahdollistavat sen, että teoreettinen, käytännöllinen, sosio-kulttuurinen ja itsesäätelytieto fuusioituvat käytäntölähtöisesti ja oppimisessa digikampuksella.

Mitkä asiat muuttuvat uusien opetussuunnitelmien myötä?

Digikampus toteutuu vaiheittain

Opetussuunnitelmissa on luotu hyvä pohja digitaalisen oppimisen edistämiseksi. Verkko-tutkintojen kehittämiseksi on saatu mm. eAmk-hankkeen kautta osaamista digitutkinnon kaaren suunnitteluun ja digivalmennuksen prosessiin. Pedagogisen kehittämisen näkökulmasta kulmakivet ovat digitutorointi ja -valmennus, oppimateriaalin suunnittelu ja tuotanto, opiskelijoiden kohtaaminen digikampuksella sekä pedagogisten tausta-ajatusten linjakas yhteensovittaminen. Tärkeitä ovat myös opiskelija-

hyvinvointiin liittyvä valmennus ja ohjaus sekä uusi tapa toteuttaa oppimista. Näitä tukemaan on laadittu Humakin henkilöstön digiosaamisen kehittämissuunnitelma.

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus osaksi jokaista tutkintoa

Opetussuunnitelmien auki kirjoitettu tavoite on, että jokainen opiskelija suorittaa vähintään 30 op kansainvälisiä ja/tai monikulttuurisia opintoja. Tämä voi toteutua muun muassa seuraavilla tavoilla:

1. kansainvälisessä opiskelijavaihdossa Humakin partnerikorkeakoulussa,
2. kansainvälisessä harjoittelussa ulkomailla tai kotimaassa monikulttuurissa ympäristöissä,
3. intensiiviopintojaksoina, joita järjestetään yhteistyössä ulkomaisten partnerikoulujen kanssa,
4. ammattikorkeakoulun yhteisestä ja/tai koulutuskohdaisesta opetustarjonnasta (esim. vieraskielinen opetus),
5. muissa kansainvälisissä ja/tai monikulttuurisissa ympäristöissä ja hankkeissa sekä kotimaassa että ulkomailla.

Lisäksi opiskelijan jo toimiessa/työskennellessä kansainvälisessä ja monikulttuurisessa ympäristössä voi näitä opintoja mahdollisuuksien mukaan opinnollistaa. Erilaisiin kansainvälisyys- ja monikulttuurisuusopintoihin voidaan yhdistää myös opinnäytetyön tekeminen. Vaihtoon lähteville Humak tarjoaa kansainvälisen vaihdon opintojakson (3 op), joka luetaan osaksi kansainvälisyys- ja monikulttuurisuusopintoja.

Koulutusten välisyys vahvistuu

Koulutusten välisyys vahvistuu siten, että Yleisten opintojen (10 op) osalta on luotu yhteiset tavoitteet ja sisältöku-

vaukset. Tämä mahdollistaa niiden yhteisen toteuttamisen. Yhteisten ammatillisten opintojen osalta (40 op) tavoitekuvaukset ovat yhteneväiset ja toteutusten sisällöt ja toimintaympäristöt voivat määrittyä koulutuksittain eri painotuksin. Nämä voidaan toteuttaa joko kahden tai kolmen koulutuksen välisenä.

Jatkossa mahdollisuuksia koulutusten väliseen yhteistyöhön antavat myös Ammatilliset kieliopinnot ja Kehittämistoiminnan opintojen menetelmäopintojen jaksot, jotka on laadittu tavoitteiltaan samanlaisiksi. Kevennystä ja koulutusten välisyyttä on mahdollisuus toteuttaa myös Humakin yhteisten vapaasti valittavien opintojen tarjottimen kautta (noin 70 op), jonka tarjonta päätetään vuosittain.

Koulutusten opetussuunnitelmien muutosten ytimet

Opetussuunnitelmien kuormittavuuden vähentäminen oli yksi muutoksen tavoitteista. Yleisesti voidaan todeta, että koulutusten opetussuunnitelmien päällekkäisyyksiä on poistettu ja kokonaisuutta pyritty keventämään. Muutokset ovat erilaisia koulutuksittain. Kulttuurituotannon koulutukseen on tullut vain vähän rakenteellisia muutoksia ja vain pieniä muutoksia kuormitukseen. Muiden koulutusten osalta (mm. yhteisöpedagogi ja tulkki) muutokset ovat suurempia ja niiden toimeenpaneminen aiheuttaa ainakin alkuvaiheessa lisää kuormitusta. Myöhemmin toteutusvaiheessa mahdollisuuksia antavat koulutusten yhteiset toteutukset, monimuoto- ja digitoteutukset, ahotoinnin hyödyntäminen sekä oppilaitosten välinen yhteistyö. Informaatiolukutaidon kehittymistä varmistetaan nyt läpi opintojen syventyvällä tavoiteasettelulla.

Kulttuurituotannon opetussuunnitelman painotusta on siirretty kohti tulevia tarpeita. Opetussuunnitelma on rakennettu vastaamaan aikaisempaa paremmin kulttuurituotannon ja sen ammattikentän murrosta. Esimerkiksi opetussuunnitelman sisällöissä on mukana digitaaliset tuotannot (mm. pelit, striimaus ja animaatiot). Tärkeitä sisältöjä ovat edelleen yrittäjyysopinnot, joita on hieman jopa

” *Yksi muutos on myös Humakin yhteisten opintojen tarjonnan laajeneminen: mukana on useita koulutusten välisiä yhteisiä opintoja, jolloin sisältöihin saadaan uutta, laajempaa näkökulmaa.*

lisätty tukemaan itsensä työllistämistä ja liiketaloudellista ajattelua. Yksi muutos on myös Humakin yhteisten opintojen tarjonnan laajeneminen: mukana on useita koulutusten välisiä yhteisiä opintoja, jolloin sisältöihin saadaan uutta, laajempaa näkökulmaa.

Tulkki-koulutuksen uuteen opetussuunnitelmaan rakennettiin kaksi eri profiilia. Opintojen alkuvaiheen yhteisinä ammatillisina opintoina molempien profiilien opiskelijat opiskelevat viittomakieltä, tulkkausta, multimodaalisen vuorovaikutuksen opintoja sekä kieli-asiiantuntijuutta ja tietoisuutta vahvistavia opintoja. Tulkki (amk) -koulutuksen aikana suoritettavista profiileista ja valituista painotuksista riippuen tutkinnosta valmistunut henkilö voi toimia joko kuulovammaisten tulkkiina tai puhevammaisten tulkkiina. Kuulovammaisten tulkit ovat viittomakielen, tulkkauksen ja kääntämisen asiiantuntijoita. Puhevammaisten tulkit ovat vuorovaikutuksen, tulkkauksen ja vuorovaikutuksen ohjaamisen asiiantuntijoita. Koulutuksesta valmistunut tulkki voi toimia kommunikaation ohjaus-, neuvonta- ja valmennustehtävissä (mm. AAC-ohjaajana) eri-ikäisille puhevammaisille asiakkaille ja eri tahoille. Molemmissa ta-

pauksissa syventävät opinnot ja vapaasti valittavat opinnot tarjoavat mahdollisuuden pätevöityä tulkiksi myös muille asiakasryhmille ja muihin asiiantuntijatehtäviin.

Yhteisöpedagogin koulutukseen rakennettiin kolme erillistä profiilia vastaamaan yhteisöpedagogien laaja-alaisia sijoittumismahdollisuuksia työelämässä. Profilit ovat järjestö- ja nuorisotyö, työyhteisön kehittäjä sekä seikkailukasvatukseen suuntautuva profiili. Näistä kaksi jälkimmäistä ovat uusia. Koulutuksen rakenne on kaikissa profiileissa sama ja profiloitujen opintojen määrä on noin 60 - 70 opintopistettä. Yhteisöpedagogikoulutuksen opetussuunnitelmissa yhteistä kompetenssiperustaa on täsmennetty ja tutkinnolle on rakennettu monitieteellinen perusta erilaiset toimintaympäristöt huomioiden. Työyhteisön kehittäjät sijoittuvat työyhteisöjen ohjaus-, koulutus-, organisointi-, suunnittelu- ja kehittämistehtäviin työelämän eri toimintasektoreille. Adventure and Outdoor Education -koulutus on englanninkielinen ammatillisesti suuntautunut Bachelor-tason korkeakoulututkinto.

Tämän seikkailukasvatukseen suuntautuvan tutkinnon osaamistavoitteet kiinnittyvät yhteisöpedagogi-tutkinnon profiileille yhteisiin ydinkompetensseihin, jotka ovat pedagoginen, yhteisöllinen, yhteiskunnallinen ja kehittämisosaaminen. Näiden lisäksi painotus on seikkailukasvatuksen lajiteknisessä osaamisessa. Turvallisuus- ja ympäristöosaaminen ovat seikkailukasvattajan osaamista läpäiseviä osaamisalueita.

Yhteisöpedagogi (yamk) -tutkinnon opetussuunnitelma sai uudistustyön tuloksena kolmella profiililla laajennetun sisällön. Tutkinnon kolme profiilia ovat järjestö- ja nuorisotyön osaaminen, työyhteisöosaaminen ja pedagoginen osaaminen. Koulutus vahvistaa ja laajentaa järjestö- ja nuorisotyöalojen sekä muiden työyhteisöjen tutkimus- ja kehittämisosaamista, pedagogista osaamista ja yhteisöjen kehittämisosaamista. Opintojen toteuttaminen kiinnitetään entistä tiiviimmin TKI-perusteiseen kehikkoon erityisesti Humakin hankkeiden, verkostojen ja opiskelijoiden työyhteisöjen kanssa. Ylempi tutkinto muodostaa jatkumon yhteisöpedagogien perustutkintojen osaamiselle.

Miten opetussuunnitelmia päivitetään?

Nyt tehty opetussuunnitelmauudistus oli kattavin koko Humakin historiassa. Kaikki opetussuunnitelmat yhteistutkintoja lukuun ottamatta uudistettiin samanaikaisesti. Opetussuunnitelmat mahdollistavat TKI-perusteisen oppimisen ja uusien oppimisympäristöjen hyödyntämisen. Ne eivät ole staattisia, vaikka niiden toteutuskausi on mitoitettu pidemmäksi kuin koskaan aikaisemmin (2018-2024). Tavoitteena on tarkistaa opetussuunnitelmia vuosittain. Oleellisia ovat tavoitteet ja kompetenssit. Sisällöt ja toteutustavat voivat muuttua vuosittain päivittyen esimerkiksi työelämälähtöisyyden ja TKI-perusteisuuden tarpeiden

Annikki Kluukeri, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Jukka Määttä, Humanistinen ammattikorkeakoulu

*Tutkinnon virallinen nimi on yhteisöpedagogi (ylempi AMK), mutta tilasyistä käytämme jatkossa muotoa YAMK.

Eeva Sinisalo-Juha

Nuorisotyö ja yhteisöllisyys

Nuorisotyö ja yhteisöllisyys on vahvuusalana Humakin ydintä. Nuorisotyön arvopohja ja nuorisotyölliset menetelmät ovat läsnä Humakin arkipäivässä, vaikka kaikki eivät sitä ehkä tunnistaikään. Yhteisöllisyys puolestaan on Humakin toimintatapa. Verkostoimainen valtakunnallinen pieni toimija ei voi selviytyä ilman yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyydessä kulminoituu yhdessä tekeminen ja yhdessä jakaminen, toisen kunnioitus ja keskinäinen luottamus. Humakin siirtyminen määrätietoisesti kohti Digikampusta on huolestuttanut monia nimenomaan yhteisöllisyyden näkökulmasta. Miten luodaan työyhteisöön yhteisöllisyyttä digitaalisessa toimintaympäristössä? Tältä syksyltä meillä on jo näyttöä koko Humakin henkilöstön yhteisistä kehittämispäivistä ja viikoittaisista koko henkilöstön yhteisistä aamukahveista digitaalisessa ympäristössä Moodle Roomsin Collaborate Ultrassa. Kokemuksen myönteisyys on yllättänyt monet. Yhteisöllisyyttä on mahdollista kokea myös digitaalisessa toimintaympäristössä.

Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden merkitys on korostunut myöhäismodernissa yhteiskunnassa. Kun toisessa ääripäässä on tavoiteltavaa äärimmilleen viety yksilöllisyys, on toisesta ääripäästä löytynyt tarvetta yhteisöllisyydelle. Monien yhteiskunnassa ikävinä kalskahtavien ilmiöiden taustalta on vaikuttanut puuttuvan kokemus yhteisöllisyydestä, kuulumisesta, omasta paikasta toisten joukossa. Toimijuus ja osallisuus ovat tärkeitä sukulaiskäsitteitä. Kun voi omassa elämässään kokea toimijuuden ja osallisuuden mahdollistavaa yhteisöllisyyttä, vähenee tarve etsiä yhteisöä vahingoittavan toiminnan piiriin. Toki toimijuus, osallisuus ja yhteisöllisyys voivat olla voimanlähteinä myös yhteiskuntaa haavoittavaan toimintaan. Tärkeää onkin, että löytyy mahdollisuus päästä osalliseksi yhteistä hyvää rakentavaan yhteisöön. Osallisuus ja toimijuus ovat niin nuorille kuin aikuisillekin, sitä ihmisenä olemisen perustaa.

” *Nuorisotyön eetoksessa on keskiössä nuoren oma kasvu oman näköiseensä hyvään elämään, ei keskittyminen nuoren ongelmaisuuteen.*

Nuorisotyöstä lyhyesti

Nuorisotyön yleisesti hyväksytty määritelmä edellyttää nuorelle vapaaehtoista osallistumista. Lisäksi toiminta on ryhmäperustaista ja noudattaa nuorisotyön eettisiä ohjeita. Tavoitteena on luoda paikkoja osallisuudelle, tuottaa toimijuutta ja yhteisöön kuulumisen tunnetta nuorille. Ehkäisevä työote on läpileikkaavaa. Nuorisotyössä nuorta ei nähdä ongelmana, vaan oman elämänsä potentiaalina. Nuorisotyön ytimeksi usein luonnehditaan kohtaamisen taitoa. Nuorisotyö on myös kansainvälisesti tunnustettu työmuoto. Sitä toteuttavat yleensä järjestöt tai kunnat. Menetelmät nuorisotyössä ovat moninaisia, samoin kuin toimintaympäristötkin. Tästä huolimatta itse työ kuitenkin noudattaa samoja perusteita. Voidaan puhua nuorisotyön arvoista tai eetoksesta.

Nuorisotyötä kuitenkin uhkaavat sen ulkopuoliset, esimerkiksi poliittiset painolastit. Suomessakin haetaan nuorisotyöllistä osaamista ratkaisemaan nuorten ongelmia. Etsivässä nuorisotyössä tai työpajatoiminnassa ollaan jo häilyvällä rajapinnalla. Ne lasketaan nuorisotyön

piiriin kuuluviksi, mutta tasapainoilu ehkäisevän ja korjaavan työtteen välillä saattaa tuottaa haasteita. Myöskään ryhmälähtöisyys ei näissä toiminnoissa aina toteudu. Tärkeää on painottaa ehkäisevää työtettä. Se on sekä nuorelle että yhteiskunnalle edullisempaa, monestakin näkökulmasta. Nuorisotyön eetoksessa on keskiössä nuoren oma kasvu oman näköiseensä hyvään elämään, ei keskittyminen nuoren ongelmaisuuteen.

Nuorisotyössä on tärkeää luoda nuorille mahdollisuuksia monikulttuurisuuden kohtaamiseen osana arkeaan. Tämä tarkoittaa toisaalta nuorisotyössä toteuttavaa monikulttuurisuuskasvatusta ja toisaalta erilaisia kansainvälisiä leirejä, tapaamisia tai tapahtumia, joihin nuoret pääsevät nuorisotyön kautta osallistumaan. Omaan elämänpäiriin sijoittuvat kohtaamiset tuottavat tuttuutta ja ymmärrystä eri lähtökohdista tai kulttuureista tuleville nuorille. Humaanin henkilöstöllä ja opiskelijoilla on hyvät mahdollisuudet verkostoitua sekä Erasmus+-ohjelmien että kansainvälisten hankkeiden kautta eurooppalaiseen nuorisotyöhön.

Onkin tärkeää, että jo opiskeluaikana voidaan synnyttää ymmärrys kuulumisesta eurooppalaiseen nuorisotyön yhteisöön ja ammatillinen palo kansainvälisyyteen. Kentän nuorisotyöntekijöillä on oltava valmius osaltaan olla kehittämässä kansainvälistä nuorisotyön verkostoa. Humaanin tavoitteena onkin rohkaista opiskelijoitansa kansainväliseen liikkuvuuteen.

Nuorisotyötä milloin missäkin

Nuorisotyölle on ollut tyypillistä muuntautua tarpeen mukaan. Määrittävin tekijä on nuoret. Nuorisotyötä tehdään siellä missä nuoretkin ovat eli esimerkiksi nuorisotaloilla, kaduilla, mopomiiteissä, kauppakeskuksissa, kirjastoissa, kouluissa ja myös kotona tehtävää nuorisotyötä on kehitetty. Toisaalta nuorisotyötä on myös pyritty käyttämään menetelmänä, kun nuoria on haluttu siirtää paikkoihin, joissa heidän kokoontumisensa olisi turvallisempaa tai sitten ihan raadollisesti vähemmän häiritsevää. Nuorisotyöntekijään kohdistuukin moninaisia odotuksia, joiden

ristipaineissa kuitenkin nuoren edun ja toimijuuden mahdollistamisen sekä toiminnan kasvatuksellisen perustelun tulee olla prioriteetteina.

Toimiminen moniammatillisissa ympäristöissä on nuorisotyölle ominaista, mutta myös lakiin kirjattu velvoite. Monialaiset nuorten ohjauspalvelut ovat valtakunnallisesti työn alla, esimerkiksi liittyen Ohjaamo-toimintaan. Työ näyttäytyy kovin erilaiselta riippuen siitä, missä päin Suomea sitä tehdään. Humak on jo vuosia ollut tutkimasena ja kehittämässä Lapin alueella monialaisia nuorten ohjauspalveluita. Ne haasteet mitä harvaan asutulla alueella koetaan, ovat aivan erilaiset kuin mitä etelän kaupungeissa. Suomi on suuri maa ja nuorisotyönkin on löydettävä paikalliseen tarpeeseen kiinnittyvä tehtävänsä, joka kuitenkin on tunnistettavissa nuorisotyöksi.

Tänä päivänä nuorisotyön toimintaympäristönä toimii usein koulu tai kirjasto. Nuorisotyö tuo koulun formaalin oppimisen rinnalle informaalin kasvatuksen, joka mahdollistaa koulun sisällä tapahtuvan kohtaamisen ja tuo helpotusta koulun arkeen. Se lisää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ehkäisten kiusaamista. Luonnollisesti kun selviytyminen koulun rakenteissa on turvallista, mahdollistuu myös oppiminen paremmin. Kirjasto puolestaan on toimintaympäristönä kaikkien katseille avoin. Toimiminen tällaisessa ympäristössä edellyttää vahvaa nuorisotyön ammatillisuutta ja laajaa kohtaamisen taitoa.

Yksi kiinnostavista ajankohtaisista nuorisotyön teemoista on digitaalisuus. Mitä sillä tarkoitetaan, onkin jo laajempi kysymys. Sen puitteisiin kuuluvat muutamia mainitakseni sähköiset tieto- ja neuvontapalvelut, eri sovelluksia hyödyntävä paikallistiedotus, pelaaminen, värkkäily, Netaari-toiminta tai vaikuttamistoiminta esimerkiksi vloggaamalla. Haasteelliseksi työskentelyn voi tehdä tuntuma kilpajuoksusta teknisen kehityksen kanssa. Keskeistä on kuitenkin jälleen kerran se, että nuorisotyölliset periaatteet toteutuvat työmuodoissa. Esimerkiksi pelitoiminnan avulla voidaan pitkäjänteisellä työllä saada eristäytyneitä nuoria uskaltautumaan IRL-pelitapahtumaan. Kun tämä kynnyks on ylitetty voi muukin osallistuminen

mahdollistua. Toisaalta nuoret tarvitsevat tukea, jotta he selviytyisivät digitaalisissa ympäristöissä ja ymmärtäisivät itsesuojelun merkityksen tai digitaalisen lukutaidon tarpeellisuuden. Nuoria saatetaan kutsua diginatiiveiksi, mutta tosiasiasa kyseessä lienee paremminkin suuri sumutus. Nuorista monet tarvitsevat ohjausta ja vahvistusta ihan perustaidoilleen. Digitaaliselle nuorisotyölle on siis tilausta. Haasteeksi tulee työntekijöiden oma osaamista, jonka pitäisi mahdollistaa työskentely digitaalisissa ympäristöissä. Tähän haasteeseen Humakissa on tartuttu yhteistyössä Verken ja Koordinaatin kanssa. Satoja nuorisotyöntekijöitä on jo koulutettu digitaaliseen nuorisotyöhön yhteisöllisillä cMooceilla.

Nuorisotyö ihmisoikeuskasvatuksena

Nuorisotyössä ja ihmisoikeuskasvatuksessa on vahvat selkeät yhtymäkohdat. Nuorisotyön on edistettävä ihmisoikeuskasvatusta. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sellaisen toimintaympäristön luomista, jonka turvallisuuteen jokainen nuori voi luottaa. Nuorisotyön piirissä ei voida hyväksyä kiusaamista, vihapuhetta tai mitään muutaakaan toista vähättelevää tai loukkaavaa käytöstä. Esimerkiksi sukupuolisensitiivisestä nuorisotyöstä Humak on julkaissut uuden teoksen, jonka tavoitteena on luoda sellaista nuorisotyöllistä osaamista ja sellaisia puitteita, että nuorisotyö olisi myös sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöille turvallisesti saavutettavaa. Nuorisotyöntekijöille järjestetyn ihmisoikeuskasvatuksen kouluttajakoulutuksen yhteydessä jouduttiin puolestaan havaitsemaan, että vammaisia nuoria on kovin vähän nuorisotyön piirissä. Edelleen tarvitaan yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden edistämiseen muutakin kuin pyörätuoliramppeja. Tässä on nuorisotyönkoulutuksella tehtävää.

Samalla kun puhutaan ihmisoikeusperustaisesta nuorisotyöstä, on kiinnitettävä huomiota niihin nuoriin, joiden kiinnittyminen yhteiskuntaan ja kokemus omasta osallisuudestaan ja toimijuudestaan on heikko tai häilyvä. Näiden nuorten saamisella nuorisotyön piiriin voidaan ehkäistä hyvinkin ikäviä tekoja. Eurooppalaisessa keskus-

telussa väkivaltaisiin ääritekoihin johtaneesta radikalisoitumisesta nuorisotyön arvo onkin nostettu esille yhtenä ehkäisevänä tekijänä. Myös Suomessa on tärkeää ymmärtää tämä nuorisotyön mahdollisuus estää väkivaltaa ja samalla tuottaa nuorille mahdollisuuksia nähdä oma tulevaisuutensa osana yhteiskuntaa.

Mitähän seuraavaksi?

Nuorisotyön tulevaisuutta mietittäessä nousee mieleen kysymys maaseudun ja kaupunkien nuorisotyön eriyttämisestä tai toisaalta digitaalisuuden mahdollistamasta yhdentymisestä. Kaupungeissa tehtävästä nuorisotyöstä saadaan monenlaista tietoa, mutta maaseutukunnista huomattavasti vähemmän. Olisiko syytä välillä selvittää, kaivataanko pienempiin kuntiin omaa kohdennettua sparrausta tai vertaisverkoston rakentamista? Yhdenvertainen nuorisotyön saavutettavuus näyttäytyy kovin erilaisena riippuen nuoren asuinkunnasta. Yksi asia on kui-

tenkin varmaa. Nuorisotyötä tullaan tulevaisuudessakin tekemään, missä toimintaympäristöissä ei voida vielä tietää. Osallisuuden ja toimijuuden tuottamiseen ammattilaisille on edelleen tarvetta.

Humak on sekä Suomen että Euroopan suurin nuorisotyön kouluttaja korkea-asteella. Humakin verkostomainen rakenne ja valtakunnallisuus osaltaan vahvistavat sen vaikuttavuutta suomalaisessa nuorisotyössä. Tämä tuo osaltaan vakavan vastuun siitä, minkälaiseen nuorisotyön ammattilaisuuteen Humak luotsaa tulevia nuorisotyöntekijöitä. Samalla Humakin nuorisotyön kehittämishankkeet nousevat kentän tarpeista tuottaen uutta tietoa, osaamista ja menetelmiä kentälle.

Eeva Sinisalo-Juha, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Pekka Kaunismaa

Järjestötyön, työyhteisöjen ja kotoutumi- sen vahvuusala – yksi vai kolme alaa?

Humanistisen ammattikorkeakoulun strategia 2017-2020 määrittelee neljä vahvuusalaa. Yksi niistä on järjestötyön, työyhteisöjen ja kotoutumisen vahvuusala, joka määritellään seuraavasti:

”Vahvistamme järjestötyön ammatillisuutta tukevaa innovaatiotoimintaa ja vaikuttamisosaamista. Parannamme työyhteisöjen toimivuutta, kilpailukykyä ja yhteisöllistä kehittämistä. Kehitämme maahanmuuttajien osallisuutta, kansalaistoimintaa ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimintoja.”

Tässä artikkelissa tarkastelen järjestötyön, työyhteisöjen ja kotoutumisen vahvuusalaa tarkemmin ja pohdin sen liittymäkohtia Humakin toimintaan ja yhteiskunnallisiin vuorovaikutussuhteisiin. Vahvuusalasta käytän lyhennettä JTK, mikä ei kuitenkaan ole virallinen lyhenne vaan käytän sitä lyhytensä vuoksi.

Vahvuusala sisältää kolme termiä. Myös strategian yllä lainattu muotoilu viittaa kolmella eri lauseella kolmeen asiaan. Keskeinen kysymys onkin, tarkoitetaanko yhtä vahvuusalaa vai kolmea erillistä sisältöalaa.

Vastaus kysymykseen riippuu näkökulmasta.

Jos asiaa katsotaan Humakin asiantuntemuksesta ja sen organisoinnin näkökulmasta, vastaus voi olla, että kysymys on yhdestä vahvuusalasta. Jos näkökulma painottaa työn maailman ja yhteiskunnallisen toiminnan muodostamia toimialoja ja kumppanuuksia, vastaus voi olla kolme erillistä sisältöalaa, jotka ovat käytännön syistä yhdessä.

Lähtökohtana on, että Humakissa vahvuusala liittyy ensisijaisesti yhteisöpedagogi- koulutukseen ja sen mukaiseen asiantuntemukseen. JTK muodostaa vahvuusalaparin nuorisotyön ja yhteisöllisyyden vahvuusalan kanssa. Molempien yhtymäkohta yhteisöpedagogikoulutukseen on selvä organisatorisesti, Humakin historian ja asiantuntemuksen osalta.

” *Järjestöihin liittyvä opetus ja TKI-toiminta on yhteisöpedagogian vankka, tunnistettu ja vakiintunut osa-alue, toinen kivijalka nuorisotyön rinnalla.*

Vahvuusala liittyy toisaalta kahteen muuhun Humakin koulutusalaan – tulkin ja kulttuurituotannon. Tässä suhteessa JTK-vahvuusala on niitä poikkileikkaa-vampi. Kulttuurituotannon alalla järjestötyön asiantuntemus on selvä asia, ovathan järjestöt ovat organisaatioina merkittävässä asemassa kulttuurituotannon kentällä, ja vapaaehtoistoiminnan kehittäminen tärkeä osa-alue. Tulkkauksen alalla puolestaan kotoutumistoiminnan välineiden kehittäminen – esimerkiksi kuvakommunikaation soveltaminen – on noussut esiin uutena alueena.

Tästä huomautuksesta huolimatta tarkasteluni ytimen muodostaa yhteisöpedagogisen asiantuntemuksen näkökulma, sillä linkki siihen on syvin ja sisällöllisesti määritlevin.

JTK – taustoja ja historiaa

Järjestöala vahvistui ja vakiintui osaksi yhteisöpedagogian koulutusta ja TKI-toimintaa 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Aluksi, vuosituhannen vaihteessa, se oli ikään kuin nuorisotyön sivutuote, mutta sen asema opetussuunnitelmissa ja opetuksen käytännöissä vahvistui ja sille kehittyi vuosikymmenen loppupuolella erillistä

TKI-toimintaa. 2010-luvun alkuvuosina Humak verkostoitui TKI-toiminnassaan muiden järjestötyöstä kiinnostuneiden korkeakoulujen kanssa (JOTMA-hanke)

Nyttemmin voi sanoa, että järjestöihin liittyvä opetus ja TKI-toiminta on yhteisöpedagogian vankka, tunnistettu ja vakiintunut osa-alue, toinen kivijalka nuorisotyön rinnalla. Humakissa järjestöalaa lähestytään erityisesti näkökulmasta. Se on moninainen kenttä, joka sisältää vapaaehtoistoimintaa, ammatillisesti organisoituja palveluja, edunvalvontaa, vaikuttamista sekä koulutus- ja kehittämisorganisaatioita. Järjestöt erikoistuvat kaikille yhteiskunnan ja elämän osa-alueille sosiaali- ja terveysjärjestöistä vapaa-ajantoimintaan, elinkeinoelämään, ammattijärjestöihin ja ympäristönsuojeluun. Myös alan tarvitsema osaaminen koostuu moninaisten tehtävien vaateista.

Generalistinen versus specialistinen järjestötyö

Yksikään koulutus- tai kehittämisorganisaatio ei voi palvella koko järjestöalaa, jos lähtökohtana ovat järjestöjen tarkoitus ja tehtävien sisällöt. Humakin tapa lähestyä alaa perustuu järjestöalan työtehtävien yleisiin piirteisiin erotuksena niiden erityisosaamisesta. Käsitepari generalistinen järjestötyö versus specialistinen järjestötyö kuvaa tätä. Generalistiseen järjestötyöhön sisältyy taitoja ja tiedon alueita, jotka koskevat yhdistystoiminnan peruspiirteitä, järjestöjen tehtävien ja yhteiskunnallisen asemaa koskevia kysymyksiä, järjestöjen johtamista ja kehittämistä sekä viimeisenä muttei vähäisimpänä, järjestöjen sisäisen vuorovaikutuksen ja vapaaehtoistoiminnan hallintaa.

Konkreettina taitoina tämä merkitsee talouden, hallinnon, yhteisöllisen työn, johtamisen, kehittämisen ja verkostoitumisen osaamista. Tähän yhteisöpedagogin koulutus nojaa ja siihen perustuu myös järjestöjä käsittelevä TKI-toiminta Humakissa. Kontrastina tälle Humak ei juurikaan lähesty eri järjestötyyppien tarkoitukseen ja toimintaan liittyviä erityisosaamisen kysymyksiä – tai jos

lähestyy, niin muiden vahvuusalojen, esimerkiksi nuorisotyön tai kulttuurituotannon näkökulmasta.

Yhteisöpedagogista osaamista sinne missä ihmiset muodostavat yhteisöjä

Jos järjestöalaa on Humakissa kehitelty ja vakiinnutettu pitkään, JTK-vahvuusalan kaksi muuta alamääritettä ovat vielä uusia. Ne eivät ole järjestö- tai nuorisotyön uusia versoja, vaan laajennuksia yhteisöpedagogian pätevyysalaan. Perusajatus on, että yhteisöpedagogista osaamista voidaan soveltaa niille elämän ja osaamisen alueille, missä ihmiset muodostavat yhteisöjä. Koulutusorganisaatiossa tulee lisäksi toki olla ammatillista toimintaa, jonka tarpeita koulutus ja TKI-toimintaa tukevat.

Työyhteisöjen kehittäminen perustuu ajatukseen, että työn maailma on tällainen kenttä ja yhteisöpedagogiaan liittyvää tietoa ja taitoa voidaan soveltaa siellä. Työyhteisöjen koulutusta ja kehittämistä palvelee toki moni vakiintunut toiminta. Korkeakoulut ja yliopistot tuottavat runsaasti johtamis- ja esimieskysymyksiin liittyvää ammatillista kehittämistietoa sekä organisaatioiden hallintoon, talouteen ja henkilöstöön liittyvää osaamista.

Humakin lähestymiskulma korostaa työtä koskevia yhteisötaitoja, mikä näyttäytyy osin humakilaisena innovaationa.

Työyhteisön kehittäjäkoulutus on käynnistynyt Humakissa. Aika näyttää, löytääkö tämä vahvuusalan määrite vakiintuneen aseman työyhteisöjen kehittämisen maailmassa. Alku ainakin näyttää lupaavalta. Jatkossa on tärkeätä vahvistaa oman osaamisen ydintä ja tehdä riittävä rajaus muihin kentän toimijoihin.

Kotoutumisaamisen kehittäminen

Myös, kotoutuminen - hyvin ajankohtainen aihe - löysi tiensä Humakin vahvuusalojen joukkoon vuoden 2016

strategian työstämisessä. Turvapaikan hakijoiden määrä oli huipussaan, yhteiskunnallisessa keskustelussa perättiin kotoutumisosaamista. Kehittämisrahoitusta kohdennettiin kotoutumistyöhön. Varsin pian Humak pääsi kiinni kotoutumista käsitteleviin hankkeisiin – varsin eri tyyppisten aiheiden kautta.

Hankkeemme lisäävät kotoutumisosaamista, vahvistavat kotoutumiskoulutusta ja maahanmuuttajaväestön työvoimarekrytointia. Voidaan arvioida, että kotoutumista koskeva hanketoiminta on nyt moniaineksista ja etsii vielä painopistettään. Humakin ei kannata lähestyä tätäkään toimialaa muusta kuin itselleen ominaisesta näkökulmasta eli yhteisöllisen toiminnan tukemisen ytimestä.

Yhteisöllinen työ, vuorovaikutus, rajapinnoilla toimiminen

Mitä yhdistäviä tekijöitä on tässä artikkelissa kuvatuilla Humakin kolmella toimialalla?

Ensiksi, kaikilla kolmella toimialalla kysymys on osittain tai suuresta määrin ihmisten muodostamista yhteisöistä, ja yhteisöissä tehtävästä työstä. Ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, muodostavat yhteisiä päämääriä ja toimivat yhdessä päämääriensä eteen. Olennaista on, että yhteisöllinen työ eroaa yksilöitä koskevista palveluista ja toiminnoista.

Selvimmän tämä tulee esiin kotoutumisessa: merkittävä osa yhteiskunnallisista palveluista on maahanmuuttajia yksilöinä koskevia toimintoja (asuminen, työllisyys, koulutus jne.), mutta kotoutumisen hyvä edistäminen edellyttää myös yhteisöllistä ja osallistuvaa toimintaa ja sen tukemista.

Samoin voidaan ajatella, että työn maailmassa merkittävä osa kehittämisestä ja sen osaamisesta koskee työntekijää yksilötasolla, mutta samalla on ilmiselvää, että työyhteisöt ja niiden menestyksellinen kehittäminen on tärkeää.

Toiseksi, Humakin näkökulmasta mitään puheena olevista toimialoista ei voida lähestyä sellaisesta kokonaisvaltaisesta näkökulmasta, jossa ikään kuin kokonaisuutena otettaisiin haltuun jokin professionaalinen kenttä. Yhteisöpedagoginen osaaminen on yksi osa työn ja toiminnan kenttää. Kentillä on myös muita ammatillisia tulokulmia, joiden suhteen yhteisöpedagogisen ja muun Humakin tuottaman osaamisen tulee hakea rajapintansa ja erityisroolinsa.

Järjestöalalla voidaan tunnistaa järjestöjen edellyttämä erityisosaaminen, esimerkiksi sosiaalialan tai liikunta-alan osaaminen, joita Humak ei ainakaan syvässä mielessä pyrikään tuottamaan. Lisäksi järjestöt tarvitsevat sellaista laki-, talous- tai hallinto-osaamista, mihin geneerinen järjestökoulutus ei vastaa.

Vielä selvemmin Humakin potentiaali osaamisen tuottajana rajautuu työyhteisöjen kentällä. Meidän tulee työstää huolella yhteisöosaamisen leikkaus- ja rajapintoja muuhun työelämän osaamiseen, jotta oma roolimme löytyy vakuuttavasti. Edellä mainittu koskee myös kotoutumisen osaamiskenttää, ja lisäksi on muistettava, että kotoutumisosaaminen ja sen yhtymäkohdat ammatillisiin ja osaamisvaatimuksiin ovat vielä kehkeytymässä.

Järjestötyön, työyhteisöjen ja kotoutumisen vahvuusala on moninaisuus. Yhteiskunnassa kysymys on kolmesta eri ammatillisen osaamisen kentästä, joilla kullakin on moninainen luonne. Kaikissa niissä on myös osaamistarpeita, joiden tyydyttämistä Humakin ei tule tavoitella. Mutta niiden yhdistyminen yhdeksi vahvuusalaksi Humakissa tekee mahdolliseksi alojen vuorovaikutukseen – ehkä epätodennäköiseenkin vuorovaikutukseen – perustuvan oppimisen, mikä voi johtaa yllättäviin oivalluksiin ja innovaatioihin.

Pekka Kaunismaa, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Eeva Salmi & Zita Kóbor-Laitinen

Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus – eurooppalaisilla hankkeilla kohti osallisuutta ja yhdenvertaisuutta

Suomalainen vammaisten tulkkauspalvelua koskeva lainsäädäntö on maailman kärkeä, kuten myös tulkkipolitus. Humakin tulkkipolituksen ydin on viittomakielen tulkkauksessa, mutta Humak etsii hanketyössään jatkuvasti uusia ja innovatiivisia tapoja hyödyntää tulkkien korkeatasoista vuorovaikutusosaamista edistääkseen kielellistä saavutettavuutta yhteiskunnassa.

Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus -vahvuusalan perusta on ihmisoikeudellisissa ja yksilön oikeusturvaan tähtäävissä kansainvälisissä sopimuksissa sekä kansallisissa säädöksissä.¹ Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset takaavat eri tavoin, että Suomessa henkilöllä on oikeus saada tietoa ja olla vuorovaikutuksessa omalla kielellään tai käyttämällään kommunikaatiomenetelmällä. Usein tämä oikeus toteutuu tulkkauksen kautta.

Suomalainen vammaisten tulkkauspalvelujärjestelmä sekä sitä koskeva lainsäädäntö on edelläkävijä maailmassa. Lainsäädännössä turvataan monessa kohtaa oikeus saada tulkkauspalvelua, lisäksi vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta on erillinen laki. Lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. (133/2010)

Tulkkipolitus Suomessa on niin ikään maailman kärkeä: viittomakielen tulkkipolitus on jo pitkään ollut korkeakoulutasoista, ja vähitellen myös puhevammaisten tulkkaus on siirtymässä korkeakoulutuksen pariin. Euroopassa viittomakielen tulkkipoliten alemmaa korkeakoulututkintoa järjestetään 17 maassa ja maisteritason tutkinto on tarjolla vain 10 maassa.

Kolmessatoista maassa on tarjolla toisen asteen tasoista ammatillista koulutusta viittomakielen tulkeille. (Maya de Vit 2016, 37.) Suomessa alemman korkeakoulututkinnon on voinut suorittaa jo lähes 20 vuotta ja lisäksi tarjolla on kaksi maisteritason tutkintoa ”Tulkkaustoiminnan kehittäminen YAMK” sekä ”European Master in Sign Language Interpreting”.²

” *Humakin tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus –vahvuusalan keskeisenä tavoitteena on kartoittaa, millä tavoin yhteiskunnan palveluja tulisi viestinnällisesti kehittää, jotta ne olisivat aidosti saavutettavia eri väestöryhmille.*

Tulkkaus ja multimodaalinen vuorovaikutus

Tulkkaus mielletään monesti kahden puhutun kielen väliseksi toiminnaksi, mutta tulkkauslajeja on useita ja tulkkausta tehdään myös kielensisäisesti. Kahden kielen välinen tulkkaus voi olla kahden puhutun kielen, puhutun tai viitotun kielen tai kahden viitotun kielen välillä. Tulkkausta tarvitaan niin viranomaistoiminnassa kuin arjen asioiden hoitamisessa.

Humak on perinteisesti profiloitunut erityisesti puhutun ja viitotun kielen välillä tapahtuvaan tulkkaukseen. Viitotomakielen tulkkauksen rinnalla Humakissa on kuitenkin jo pitkään voinut opiskella muita tulkkausmuotoja, kuten kirjoitustulkkausta, kuurosokeille tulkkausta ja viitotun puheen tulkkausta. Uusimpana tulokkaana Humakin perustutkinnon opetussuunnitelmassa on puhevammaisten käyttämiä tulkkausmenetelmiä, esimerkiksi kuvakommunikaation avulla tapahtuvaa tulkkausta sekä tekstitystä ja selkokielistämistä.

Visual Sign News -hankkeessa kehitetään digitaalista uutispalvelua kansainvälisesti ymmärrettävällä viittomisella. Kuvassa albanialainen uutisankkuri Suad Muca.

Humakissa nähdäänkin tulkkaus multimodaalisena toimintona. Tämä perustuu siihen, että ymmärrämme vuorovaikutuksen ylipäänsä monikanavaisena- ja monimuotoisena. Tulkkaus on vuorovaikutusta. Vuorovaikutus on yhteisesti sovittuihin merkkijärjestelmiin perustuva yhteistoiminnallinen kommunikatiivinen prosessi. Se on toiminta, jossa ihmiset yhdessä tuottavat, jakavat ja tulkitsevat merkityksiä. Multimodaalisuudella taas tarkoitetaan erilaisten moodien eli eri aistikanavia hyödyntävien ilmaisukeinojen tarkoituksenmukaista kombinaatiota kommunikoinnissa. Toisin sanoen multimodaalisuus merkitsee kielen lisäksi myös muiden semioottisten järjestelmien

(eleet, ilmeet, kuvat, äänet, musiikki yms.) läsnäoloa ja vaikutusta kontekstissa ja tilanteessa, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Multimodaalinen lähestymistapa tulkkaukseen on viime vuosien aikana voimistunut. Puhuttujen ja viitottujen kielten tulkkauksen asiantuntijat ovat käyneet laajaa keskustelua siitä, millaista tulkkiä ydinosaaminen on, millaisia taitoja tulkeilla tulisi olla ja miten tulkkiä työnkuva ja tehtävät ovat muuttumassa. Millaisia uusia palvelumuotoja voitaisiin kehittää ja tarjota, joissa tulkkiä taidot ja osaaminen olisivat entistä laajemmin sovellettavissa?

Tuumasta toimeen – strategiasta hankkeisiin

Humakin strategiassa lähestymistapamme on muotoiltu seuraavasti:

”Edistämme kommunikaatioympäristöjen esteettömyyttä ja välitämme kielellisiä merkityksiä multimodaalisuutta hyödyntäen. Viittomakielen tulkkausta ja tutkimusta kehitetään yhteisölähtöisesti viittomakiel- tä käyttävien kanssa. Osallistumme kielellistä saavutettavuutta tukevan teknologian edistämiseen.”
(Humak 2016).

Hanketyötä kehitetään näiden ulottuvuuksien mukaisesti. Viittomakieleen ja viittomakieliseen yhteisöön nojauvista hankkeista hyvä esimerkki on *Developing Deaf Interpreting as Profession*, jossa yhdessä kansainvälisten yhteistyökumppanien kanssa selvitetään kuurojen, äidinkieltään viittomakielisten tulkkien asemaa, koulutusta ja työoloja Euroopassa. Hanketta johtaa Tanskan kuurojen liitto. Tanskassa kuten monissa muissa maissa kuurot eivät voi päästä opiskelemaan tulkeiksi. Humak on tästä poikkeus: kuuroja opiskelijoita on otettu tulkikoulutukseen koko ammattikorkeakoulun olemassaolon ajan.

Viime vuosina kuurojen tulkkien tarpeeseen on herätty Euroopassa, sillä esimerkiksi maahanmuuttajille tulkkauksessa vaaditaan erittäin korkeatasoista kielitaitoa. Kuurot tulkit toimivat reletulkkeina, jolloin he tulkaavat asiakasta (jonka tuottama kieli voi olla hyvin haastavaa ymmärtää) kuulevalle tulkille. Kuuro tulkki toimii siis ns. ”syöttötulkkina” ja tulkaa kielensisäisesti. Kuuleva tulkki vastaanottaa viestin, jota kuuro tulkki on selventänyt ja huolehtii viestin tulkaamisesta puheelle. Samaa ketjua käytetään myös toisin päin: kuuleva tulkki tulkaa kuulemaansa viittomakielelle, kuuro tulkki taas selventää viestiä maahanmuuttajalle, jolle suomalainen viittomakieli on useimmiten vieras tai jopa täysin tuntematon kieli. Kyse on paitsi tulkkauksen kehittämisestä, mutta myös kielellisen saavutettavuuden edistämisestä kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa olevien henkilöiden parissa.

Livs - hankkeen kouluttajia ja opiskelijoita. Ensimmäiset suomenruotsalaisen viittomakielen asiantuntijat valmistuivat syksyllä 2017.

Toinen eurooppalainen ilmiö on oikeustulkkauksen aseman vahvistuminen. EU säätö oikeustulkkausdirektiivin vuonna 2010 (2010/64/EU). Direktiivi velvoittaa jäsenmaita järjestämään oikeustulkki koulutuksen ja huolehtimaan pätevien oikeustulkki kien saatavuudesta sekä tulkkauksen laadusta (artikla 2, kohta 8). Suomeen perustettiin direktiivin pohjalta oikeustulkki rekisteri 2015 (1590/2015) ja Humak aloitti yhteistyökumppanien kanssa oikeustulkkauksen erikoistumiskoulutuksen suunnitteluhankkeen vuonna 2015. Koulutus alkaa todennäköisesti vuonna 2018. Pitkällä aikavälillä koulutus edistää merkittävästi tulkkausta käyttävien oikeusturvaa Suomessa.

Kielellisen saavutettavuuden ja sisäisen kansainvälistymisen haasteita ratkoo puolestaan Kuvako-hanke. Kuvako lähti liikkeelle kahdesta toisistaan näennäisesti irrallisesta

ilmiöstä. Ensimmäinen oli havainto vastaanottokeskusten toiminnasta: yhteisen kielen puuttuessa vuorovaikutus aiheuttaa ongelmia ja vastaanottokeskuksissa on käytössä erilaisia kuvia kommunikaation tueksi. Puhevammaisten tulkkauksessa on puolestaan jo pitkään käytetty erittäin kehittyneitä kommunikaatiomenetelmiä. Näin ollen Kuvakossa tutkitaan, millä tavoin puhevammaisten tulkkauksessa käytettyjä kuvamenetelmiä voisi ottaa käyttöön vastaanottokeskuksissa sekä maahanmuuttajien vastaanotto-prosesissa ylipäänsä.

Kielellisen saavutettavuuden, viittomakielten, vähemmistöjen yhteiskunnallisen aseman ja yleensä tiedonsaannin haasteisiin keskitytään Visual Sign News –hankkeessa. Siinä pyritään luomaan uutislähetys ns. kansainvälisellä selkoviittomakielellä. Hanke toteutetaan yhteistyössä suomalaisten hankekumppanien ja Albanian kuurojen

” *Tulkkien tehtävänä yhteiskunnassa on mahdollistaa eri kielellisistä taustoista tulevien henkilöiden täysi osallisuus yhteiskunnassa.*

liiton kanssa. Kielettömänä kaupungissa -hankkeessa taas tutkitaan, miten kielellisesti erilähtöiset kaupunkiasukkaat, kuten suomea heikosti lukevat ja lukutaidottomat henkilöt orientoituvat ja suunnistavat kaupungissa. Viittomakielisiä suomalaisia ja maahanmuuttajia haastatellaan selvitetään, millaisia toiminnallisia ja maantieteellisiä kiintopisteitä visuaalisesti orientoituvat henkilöt käyttävät, ja miten esimerkiksi luku- ja kielitaidottomien ryhmää pystytään ohjaamaan eri palvelujen luo. Kielettömänä kaupungissa -hankkeessa kehitetään multimodaalisia keinoja, joilla voidaan edistää kaupungin palvelujen saavutettavuutta sekä heikommassa kielellisessä asemassa olevien osallistumista kaupunki- ja yhdyskuntasuunnitteluun.

Kielellinen saavutettavuus turvaa kansalaisten yhdenvertaisuutta

Tulkin työn ytimessä on kielellisen saavutettavuuden kautta toteutuva kansalaisten yhdenvertaisuus ja itsemäärää-

misoikeus. Tulkkien tehtävänä yhteiskunnassa on mahdollistaa eri kielellisistä taustoista tulevien henkilöiden täysi osallisuus yhteiskunnassa. Humakissa tutkitaan myös muita, saavutettavuutta edistäviä keinoja tulkkausten monia menetelmiä hyödyntäen. Kielellinen saavutettavuus on osa laajempaa palvelujen saavutettavuutta ja esteettömyyttä ja siihen liittyvää tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua (vrt. esim. Invalidiliitto 2017; Kulttuuria kaikille 2017)

Humakin tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus -vaivuusalan keskeisenä tavoitteena on kartoittaa, millä tavoin yhteiskunnan palveluja tulisi viestinnällisesti kehittää, jotta ne olisivat aidosti saavutettavia eri väestöryhmille.

Eeva Salmi, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Zita Kóbor-Laitinen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Alaviitteet

1. muun muassa Perustuslaki, Kielilaki, Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, Hallintolaki, Esitutkintalaki, Viittomakielilaki, Yhdenvertaisuuslaki, Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

2. Tulkkaustoiminnan kehittäminen YAMK –tutkinto on Humakin ja Diakin yhteistyössä järjestämä, Eumasli tutkintoa järjestävät Humak, Heriot-Watt University ja Magdeburg-Stendal Hochschule.

Lähteet

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2010/64/EU). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/ALL/?uri=CELEX:32010L0064>

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063

Hallintolaki 6.6.2003/434. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434

Hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. HE 63/2013. www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130063

Invalidiliitto 2017. Saavutettavuus. www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus. Viitattu 4.10.2017.

Kielilaki 6.6.2003/423. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423

Kulttuuria kaikille 2017. Mitä on saavutettavuus? www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus. Viitattu 4.10.2017.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010. www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133

Suomen perustuslaki 11.6.1999. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731

Viittomakielilaki 359/2015. www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150359

Witt, M. de. 2016. Sign Language Interpreting in Europe. Self Published. 5th Edition.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325

Katri Kaalikoski

Tuottajuus ja kulttuurin välittäjätoiminta palveluksessa- ne!

Tuottajuuden ja kulttuurin välittäjätoiminnan vahvuusalalla toimitaan tulossa ja jo meneillään olevien muutosten keskellä ennakoiden, uutta kehittämisen ja kokeillen.

Vahvuusalamme näkökulmasta yksi asia on varma. Ilmassa on muutosta. Meneillään olevat rinnakkaiset ja päällekkäiset, toisiinsa limittyvät sosiaaliset, kulttuuriset ja teknologiset muutokset asettavat kulttuurituottajien koulutukselle aiempaa suurempia vaatimuksia ja avaavat samalla kulttuurin tuottaja- ja välittäjäosaamiselle aivan uusia mahdollisuuksia. Lähestyn tilannetta tässä kirjoituksessa luonnostelemalla lyhyesti vahvuusalan ja sen koulutus-, tutkimus-, ja kehittämistoiminnan kannalta merkityksellisimpiä muutoksia ja niiden kytkeytymistä toisiinsa.

Uusi opetussuunnitelma syksyllä 2018

Kulttuurituottaja (AMK) -koulutuksen uusi opetussuunnitelma tulee voimaan syksyllä 2018. Opetussuunnitelma on rakennettu aiempaakin joustavammaksi, jotta se tekee opiskelijalle mahdolliseksi olla aidosti mukana kulttuurialan, yhteiskunnan ja työelämän muutoksessa. Opetussuunnitelma on laadittu siten, että se tukee niin hyvin kuin mahdollista vahvuusalan strategiaa ja vastaa toimintaympäristössä meneillään oleviin muutoksiin. Tavoitteena on myös opintojen, oppimisen ja TKI-toiminnan aiempaakin vahvempi sitominen yhteen. Valmennuspedagogiikka antaa opiskelijalle mahdollisuuden erikoistua ja soveltaa osaamistaan hankkeissa ja työelämän projekteissa.

Kulttuurituottaja (AMK) -koulutus antaa opiskelijalle kehittämisosaamista ja -rohkeutta, innovaatiovalmiuksia, yhteiskunnallista ja sosiaalista osaamista sekä kulttuurista sivistystä, mutta sen tulee samaan aikaan varmistaa vahva kulttuurituottajan perusosaaminen. Kulttuurituottaja (YAMK) -tutkinnossa taas painopiste on olemassa olevan osaamisen syventämisessä, johtamisessa, esimies-työssä ja oman toimintaympäristön kehittämisessä. Tähän tarvitaan työelämälähtöistä koulutusta ja oppimista.

” *Vaikka taide ja kulttuuri sanoina esiintyvät vain osaamisen ja kulttuurin otsikon alla, on selvää, että kulttuurin ja taiteen tuottajaosaamisella, välittäjätoiminnalla ja luovan yrittäjyyden edistämisellä voi olla ja on tulevaisuuden kunnassa paljon tehtävää.*

Toimintaympäristössä vaikuttavia muutoksia

Vahvuusalalla tehdyn hanketoiminnan volyyymi on suuri ja opiskelijoiden panos tulevina työelämän kehittäjinä on kunnan arvoinen. Hanketoiminnan ympäristössä on nähtävissä lukuisia muutoksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 määrittelee kulttuuripolitiikan tavoitealueiksi ja tavoitteiksi seuraavat:

- Luova työ ja tuotanto - Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet ja tuotannon ja jakelun muodot monipuolistuneet.
- Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin - Osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet.
- Kulttuurin perusta ja jatkuvuus - Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen (OKM 2017b, s. 34.)

Tavoitteet ovat kirkkaina näkyvissä, mutta niiden saavuttamisen tiellä on monia suuria toimintaympäristöön kohdistuvia muutoksia.

Tulossa on maakuntauudistus, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus ja sitä myötä kuntauudistus sekä kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistus. Tässäkin jo olisi muutosta kerrakseen, mutta ei ole syytä unohtaa laajempia muutoksia: työelämän muutosta, globalisaatiota ja kansainvälistymistä, maahanmuuttoa ja monikulttuuristumista, puhumattakaan digivallankumouksesta.

Isoja asioita. Kuitenkin vahvuusalan näkökulmasta katsoen ne muodostavat, jos nyt ei yhtenäisen, niin hahmotettavan ja erityisen kiinnostavan tulevaisuuskuvan.

Tuottajuuden ja kulttuurin välittäjätoiminnan vahvuusalan perustehtävä on koulutuksen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan avulla tuottaa vahvaa tuottajaosaamista taide- ja kulttuurikentälle, vahvistaa kulttuurituottajan ammattikuvaa ja laajentaa tuottajien toimintakenttää yhteiskunnassa. Näkemyksemme mukaan toimintakenttä voi laajeta ainoastaan monialaisen verkosto-osaamisen kautta. Jos haluamme vastata edessä oleviin muutoksiin, osaamisemme on tuotava eri toimialojen käyttöön ja tehtävä kehittämistyötä ennakkoluulottomasti eri toimialojen rajapinnoilla.

Tuottajaosaamisella kohti maakunta- ja kuntauudistusta Katsotaan ensin maakunta- ja kuntauudistusta. Uudistuksessa julkisten sote-palveluiden vastuu siirtyy kunnilta maakunnille. Kunnan tehtäväksi jää uudistuksen jälkeen 1) osaamisen ja kulttuurin edistäminen (mm. taide- ja kulttuuripalvelut sekä kirjastopalvelut), 2) elinympäristön kehittäminen (mm. asuntotoimi ja terveellisen ja turvallisen elinympäristön turvaaminen), 3) kunnan elinvoiman edistäminen (mm. paikkakunnan vetovoimaisuus, kaupunginosatyö, elinkeinopolitiikka, kotouttaminen) ja 4) paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen (osallistumismahdollisuudet, yhteisöllisyys, kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuudet, asukkaiden omaehtoinen toiminta). (Kuntaliitto 2017.) Uuden kunnan ns. suu-

rena tehtävänä tulee olemaan kuntalaisen hyvinvoinnin edistäminen.

Vaikka taide ja kulttuuri sanoina esiintyvät vain osaamisen ja kulttuurin otsikon alla, on selvää, että kulttuurin ja taiteen tuottajaosaamisella, välittäjätoiminnalla ja luovan yrittäjyyden edistämisellä voi olla ja on tulevaisuuden kunnassa paljon tehtävää.

Uusia ratkaisuja tulevaisuuden kuntiin

Jo tällä hetkellä haemme hankkeissamme uusia ratkaisuja näihin kysymyksiin. Lähellä lähiössä tarjoaa lähiöissä asuville ihmisille mahdollisuuksia omaehtoiseen yhteisölliseen kulttuuritoimintaan, Festaripörssi aktivoi nuoria ja tukee samalla kulttuuritapahtumien järjestämistä. Porukalla pääosaan auttaa ja tukee maahanmuuttajataustaisia nuoria peruskoulun loppuun saattamisessa taiteen, kulttuurin ja koulunuorisotyön keinoin. Rural Explorer kehittää Kaakkois-Suomen maaseudun paikkakuntien kulttuurimatkailemista ja Maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin vahvistaa Keski-Suomen paikallisia palveluita Unescon maailmanperintökohteiden avulla.

Kaikissa näissä hankkeissa yhdistyy osaamisen ja kulttuurin edistäminen, elinympäristön kehittäminen, kunnan elinvoiman edistäminen ja paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen, vaikka painotukset vaihtelevat.

Sektorin- ja toimialarajat ylittäen kohti uusia yhteistyömalleja

Seuraavaksi muutama sana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta. Tulevassa uudistuksessa maakunnat vastaavat julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä alueellaan, mutta kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien ja sote-alueiden yhteinen tehtävä. Olennaista on, että sote-palveluiden ja kuntiin jäävien palveluiden välille syntyy hallinnonalarajat ylittävää yhteistyötä myös kulttuurin saralla. Kulttuurin ja tai-

” *Tämän päivän keskustelussa korostetaan usein sitä, että luovalla osaamisella on paljon annettavaa muiden alojen kehityksen vahvistajana ja taloudellisen kasvun moottorina.*

teen tekemisen ja kokemisen myötä syntyvällä osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksella on hyvinvointia edistävä merkitys, sitä tuskin kukaan kiistää.

Tässä muutoksessa tuottajaosaamisella on rooli sektori- ja toimialarajojen rikkojana ja uusien yhteistyömallien löytäjänä. Tätä työtä on vahvuusalalla tehty jo kolmen vuoden ajan Hyvinvoinnin välitystoimisto -hankkeessa, joka kehittää osallistavan taiteen tuotantoa ja markkinoita kokoamalla yhteen taiteilijat, tuottajat sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ja toimii näin sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä osallistavan taiteen risteyskohdassa.

Suomessa on muutamassa vuodessa syntynyt vahva verkosto, jolla taide- ja kulttuuritoimintaa pyritään tuomaan sote-rakenteisiin. Olemme jatkossakin mukana verkostossa ja tämä toiminta on kansainvälistymässä. Hyvinvoinnin välitystoimisto -hankkeen työn kansainväliselle jatkamiselle on paljon edellytyksiä.

Taiteen ja kulttuurin rahoituskentän muutos

Vahvuusalan näkökulmasta kokonaan oma lukunsa on se, että kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistus on tulolla. Opetus- ja kulttuuriministeriö uudistaa museoiden, teattereiden ja orkestereiden toimintaan myöntämänsä rahoitusta. Rahoitusjärjestelmää uudistetaan siten, että se ottaa paremmin huomioon taidekentän ja yhteiskunnan muutokset. Emme vielä tiedä mitä vaikutuksia tällä on ja mitä se ylipäänsä tarkoittaa, mutta varmaa on, että taiteen ja kulttuurin rahoituksen sekä luovan yrittäjyyden rahoituskenttä on muuttumassa. Nähtävissä on, että taiteilijoiden työlle ja myös taiteen tuottajatoiminnalle muutoksella on huomattava merkitys.

Tämän päivän keskustelussa korostetaan usein sitä, että luovalla osaamisella on paljon annettavaa muiden alojen kehityksen vahvistajana ja taloudellisen kasvun moottorina. Niin sanotussa Brunilan raportissa todetaan, että luovaan toimintaan liittyvää osaamista ja palveluja ”tarvitaan digitaalisessa ja globaalissa toimintaympäristössä aineetoman pääoman, innovaatioiden, uusien liiketoimintojen, yritysten ja työpaikkojen sekä luovasta osaamisesta asiakkaille ja kuluttajille kertyvän lisäarvon synnyttämiseksi kaikilla toimialoilla” (OKM 2017a, s. 17).

Hyvä niin. Samalla on kuitenkin pidettävä mielessä taide- ja kulttuuritoiminnan ja luovan alan yrittäjyyden mahdollisuudet itsessään. Kulttuurin ja luovan alan rahoituspohja on muutoksessa ja rahoitusmallit muuttuvat, mikä luo uusia mahdollisuuksia luovan alan osaajille. Syntyy erilaisia joukkorahoitusmekanismeja, uusia yritysmuotoja ja rahoitusväyliä. Samalla perinteisemmät rahoituskanavat uudistavat toimintatapojaan. Tätä rahoitusmaiseman muutosta kartoittaa Culture Creative Fund –hanke, jossa etsimme uusia rahoitusratkaisuja yhdessä joukkorahoituspalvelu Mesenaatti.me:n sekä rahoitusyhtiö Fundun kanssa.

Luovien alojen rahoituksen ja yrittäjyyden muutos ei tietenkään ole suomalainen ilmiö, vaan mitä suurimmassa

määrin kansainvälinen. Taloudellisesti epävarmat ajat ja erityisesti julkisen sektorin rahoituksen väheneminen ajavat taide- ja kulttuuritoimijoita sekä luovan alan yrittäjiä kaikkialla etsimään uusia rahoitusmalleja, ja ongelmat eri maissa ovat suurelta osin yhteisiä. Aineetonta arvonluontia ja monialaista luovaa osaamista halutaan paremmin hyödyntää taloudellisesti, ja rahoitusmaisema muuttuu uusien rahoituskanavien syntyessä ja vanhojen menettäessä merkitystään.

Vahvuusalalla onkin näihin kysymyksiin liittyen alkamassa kiinnostava yhteistyö ensimmäistä kertaa venäläisten toimijoiden kanssa. Luovan alan toimijat ja yritykset tarvitsevat markkinointi-, palvelumuotoilu- ja -vientiosaamista, jota voidaan tuottaa tarkoituksenmukaisten neuvonta- ja koulutuspalveluiden avulla. Tavoitteena on yhteistyössä mallintaa ja testata uusia asiakaslähtöisiä palveluja ja uusia rahoitusratkaisuja kulttuurialalle sekä Suomessa että Venäjällä.

Kolme näkökulmaa digiin

Lopuksi vielä lyhyesti siihen kaikkein suurimpaan muutokseen, digitalisaatioon, joka tavalla tai toisella läpäisee kaiken edellä sanotun. Tiedämme, että digitalisoitumisella on ennen näkemättömiä yhteiskunnallisia vaikutuksia, joiden laajuutta emme vielä tunnista tai osaa ennakoida. Nimesimme jo pari vuotta sitten strategiatyön yhteydessä vahvuusalan yhdeksi kehittämisen kärjeksi ”kulttuurituotannon digitaalisten toimintaympäristöjen kehittämisen”. Sanamuoto on strategiatekstille tyypillisesti väljä ja abstrakti, mutta tiivistetysti lähestymme asiaa seuraavasta kolmesta suunnasta:

1) Digitalisaatio, kulttuuriset oikeudet ja saavutettavuus

Digitalisaation avulla voidaan edistää kulttuurin saavutettavuutta, mutta myös eristää ihmisiä ja näin vähentää saavutettavuutta. Se voi lisätä osallisuutta ja luoda uusia yhteisöjä, mutta myös jättää ulkopuolelle. Strategiamme mukaan ”kehitämme avoimen ja spontaanin

osallistumisen toimintaympäristöjä” ja ”vähennämme ulkopuolisuuden kokemusta ja syrjäytymistä tarjoamalla uusia vaikutusmahdollisuuksia.” Tässä, kuten jo on alettu nähdä, digitalisaatio voi olla joko siunaus tai kirous. Meille se herättää monta kysymystä, jotka ovat välittäjätoiminnan kannalta olennaisia. Miten saamme kaikki mukaan näihin uusiin digitaalisiin yhteisöihin siten, että kukaan ei jää ulkopuolelle? Pitäisikö saada? Eikö tärkeämpää ole, että jatkossakin luodaan aitoja tosielämän kohtaamispaikkoja? Miten uutta yhteisöllisyyttä, digitaalista tai ei-digitaalista, edistetään kulttuurin keinoin?

2) Digitalisaatio ja uudet teknologiat

Digitalisaatio luo tuotannoille kokonaan uuden toimintaympäristön. Esimerkiksi tapahtumatuotanto voidaan viedä verkkoon ja sähköisesti tapahtuvaksi. Se mahdollistaa tuotantoprosessin digitaalisen suunnittelun, rakentamisen, johtamisen, koko tuotantoprosessin. Se mahdollistaa kokonaan verkossa tapahtuvat tuotannot, kuten digitaaliset festivaalit, digitaaliset kirjastot, digitaaliset taidenäyttelyt. Mahdollisuuksia on lukemattomia.

3) Uudet ”digitaaliset taidemuodot”

Digitaalisuus luo taiteen tekemiselle ja taiteen sisällöille uusia ennen näkemättömiä mahdollisuuksia ja mahdollistaa niin sanottujen vanhojen taidemuotojen ja taiteenlajien uudistumisen. Se avaa uusia taiteen tekemisen ja kokeamisen mahdollisuuksia.

Kaikkien edellä mainittujen kysymysten ympärille rakentuu esimerkiksi strateginen yhteistyö, jota tehdään Aalto-yliopiston Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutin MeMo:n kanssa ja sen synnyttämät yhteistyöhankkeet, kuten ”D-kulttuurihubi ja Virtuaaliseikkailu teatterin maailmaan.

Tuottajaosaamista moneen käyttöön

Kaikki edellä sanottu voi vaikuttaa kaoottiselta ja liian monen asian kanssa elämiseltä, mutta ei se sitä ole. Humakin koulutuksen ja TKI-toiminnan tavoitteena on tuot-

taja-osaamisen ja kulttuurin välittäjäosaamisen varmistaminen ja lisääminen. Kulttuurituottajan taitoja ja tietoja voi käyttää hyvinkin erilaisissa yhteyksissä: talousosaaminen, viestintä- ja markkinointiosaaminen, projekti-osaaminen, kehittämisosaaminen, johtamisosaaminen, verkosto-osaaminen - ja tämä kaikki kulttuurin ja luovan osaamisen kontekstissa. Tavoitteena on tuoda tuottajaosaaminen muiden käyttöön, ei mennä muiden ton-teille. Luoda lisäarvoa verkostoitumisen kautta. Tähän joustava opetussuunnitelma antaa mahdollisuuksia sekä AMK-tutkinnossa että YAMK-tutkinnossa.

Toimimme tuottajuuden ja kulttuurin välittäjätoiminnan vahvuusalalla näiden muutosten ja tulevaisuuskuvien keskellä ennakkoiden, uutta kehittäen ja kokeillen. Ennakokuluulotto-masti, uusien ja vanhojen kumppanien kanssa, uusia verkostoja luoden ja uusia näkymiä avaten. Kuitenkaan unohtamatta tuottajaosaamisen kovaa ydintä - ja luottaen siihen, että näin toimien voimme auttaa opiskelijoitamme saamaan juuri sitä osaamista, mitä tulevaisuudessa tarvitaan.

Katri Kaalikoski, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Lähteet

Humanistisen ammattikorkeakoulun strategia <http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/07/Strategia-humak-2020-1.pdf>, viitattu 15.11.2017.

Kuntaliitto 2017, <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2017/mita-kunta-tekee-sote-ja-maakuntauudistuksen-jalkeen>, viitattu 15.11.2017.

OKM 2017a, Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi. Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina -työryhmän raportti, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu- ja 2017:18, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-464-1>.

OKM 2017b, Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-466-5>.

Lisätietoa mainituista hankkeista:

Lähellä lähiössä (OKM) <http://lahella-lahiossa.humak.fi/>

Festaripörssi (ESR) <http://www.festariporssi.fi/>

Porukalla pääosaan (ESR) <https://www.humak.fi/uutiset/porukalla-paaosaan-hanke-tukee-maahanmuuttajanuorten-koulutusta/>, <http://porukalla.fi/>

Rural Explorer, hanke käynnistynyt marraskuussa 2017 (rahoitus: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014 – 2020)

Maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin (Keski-Suomen Leader) <http://maailmanperinto.humak.fi/>

Hyvinvoinnin välitystoimisto (HVVT) (ESR) <http://www.hvvt.fi/>
Culture Creative Fund (CCF) (ESR) <http://ccfund.fi/>

3D-kulttuurihubi, hanke käynnistynyt marraskuussa 2017 (rahoitus: EAKR)

Virtuaaliseikkailu teatterin maailmaan (OKM) <https://www.humak.fi/uutiset/virtuaaliseikkailu-teatterin-maailmaan/>

Oona Tikkaaja & Minna Taipale

Kansainvälinen benchmarkkaus välitystoimiston kehittämisen työkaluna

Hyvinvoinnin välitystoimisto -hankkeen tavoitteena on perustaa Suomeen valtakunnallinen, taloudellisesti kestävä, taidelähtöisiä palveluita kehittävä ja myyvä verkosto-organisaatio. Tehtävämme on siis monitahoinen ja haasteellinen.

Toimintaa muotoillessamme joudumme pohtimaan mm. taidepalvelujen laatua ja asiakaslähtöisyyttä, hinnoittelua, asiakkaiden osto-osaamista ja -tapoja, markkinoiden tämänhetkistä tilannetta ja kulttuuripoliittista tahtotilaa. Tämän monimuotoisen vyhden yhtenä selvittelykeinona olemme käyttäneet kansainvälisiä opintomatkoja. Alusta saakka, sen sijaan että itse kehittäisimme, olemme etsineet malleja maista, joissa soveltavan taiteen käyttö ja taiteilijoiden yrittäjäys ovat kotimaista kenttäämme vahvempia.

Vierailukohteiksemme valikoitui Iso-Britannia, missä on vakiintunut sosiaalista taidetta tukeva rakenne, ja Yhdysvallat, koska siellä vallitsee julkisen tuen vähäisyydestä johtuva yrittäjäorientaatio. Vierailimme keskustelemaan hankkeesta myös eurooppalaisen kulttuurituotannon kehittämisverkosto ENCATC:n kongressissa Valenciassa sekä sosiaalialan oppilaitos HU University of Applied Sciences Utrechtissa Hollannissa.

Arts in Health Forum, Lontoo, kesäkuu 2016

Iso-Britanniassa kohdekaupunkimme oli Lontoo. Matka ajoitettiin kaupungissa järjestettävän Arts in Health Forum -viikon ajankohtaan kesäkuun puolivälissä 2016. Viikko tarjosi näytteitä paikallisten soveltavan taiteen toimijoiden tarjonnasta. Vierailimme yhteensä yhdessätoista erilaisessa organisaatiossa. Ne vaihtelivat media-aktivismia tukevasta tee-se-itse -yhteisöstä Furtherfieldistä jättimäiseen, säätiön omistamaan The Roundhouseen, ja pienyritykseen nimeltä Paint Jam. Matkan tärkeimmät opit voi kiteyttää seuraavasti:

TAITEEN LAADUN HORJUMATON ASEMA

Kaikkia, hyvin monipuolisia tutustumiskohteita yhdisti se, että taiteen laadun asema toiminnan ytimessä oli horjumaton. Osa organisaatioista oli lähtöisin taiteen kentältä, toiset taas sosiaalialalta. Lähtökohdasta riippumatta kaikkialla arvostettiin ammattitaiteilijoita ja täysimittaisia taiteellisia pyrkimyksiä. Osallistujien usko ja motivaatio toimintaan ei saa horjua huonojen materiaalien tai epäammattimaisen ohjauksen takia. Taiteen hyvinvointia edistävä vaikutus nähtiin ennemminkin laadukkaasta taidetyöskentelystä syntyvänä sivutuotteena. Taiteen tasa-arvoinen saavutettavuus oli monen organisaation toiminnan tavoitteena.

JÄRJESTELMÄLLISYYTTÄ TILASTOINNISSA JA RAPORTOINNISSA

Saimme ihastella tilastoinnin, raportoinnin ja tulosten esittelyn edistyskäsityksiä. Moni rahoitusmahdollisuus edellyttää selkeää raportointia, ja siinä Britanniassa ollaankin huomasti Suomen kenttää edellä. Matkan opit innoittivat osaltaan kehittämään hankkeessa omaa vaikutusarviointimittaristoa yhteistyössä sosiaalialan ammattilaisten kanssa. Toiminnan raportoinnissa tärkeintä on järjestelmällisyys, jotta tietoa saadaan kerättyä monipuolisesti ja luotettavasti. Paljon tietoa on helpostikin saatavilla, jos sen kerääminen omaksutaan jatkuvaksi toimintatavaksi.

Briteillä on runsaasti kekseliäitä varainkeruu- ja hyväntekeväisyyspauksia. Ansaintalogiikkojen pohtimisessa ja konkreettisissa tuotekehitys- ja myyntitoimissa Suomi tuntui kuitenkin olevan Britanniaa edellä. Tästä syystä päätimme suunnata seuraavaksi Yhdysvaltoihin, sillä tuntien heidän taidekenttäänsä yksityisen rahoituspohjan halusimme oppia lisää liiketoiminnan kehittämisestä.

New York, kesäkuu 2017

New Yorkissa vierailimme kesäkuussa 2017. Tapasimme kuuden erilaisen organisaation edustajia, joista monia yhdisti taiteen tasa-arvoisen saavutettavuuden edistäminen ja ammattitaiteilijoiden välittäminen erilaisiin projekteihin. Tärkeä kontakti oli Manhattan Arts International – nimisen tuotanto-organisaation johtaja Renée Phillips. Yritys pyrkii edistämään taiteilijoiden näkyvyyttä ja työmahdollisuuksia. Tämä toimija oli hyvä vertailukohta Hyvinvoinnin välitystoimistolle suunnitellulle taiteilijapalvelulle.

Vierailimme myös muraaleja eri puolelle New Yorkia tekevässä The Groundswellissä. Muraalien suunnitteluun ja tiedonkeruuseen osallistuu erilaisia nuorisoryhmiä, ja ne maalataan ammattitaiteilijoiden johdolla. Organisaatio toimii vertailukohtana ammattitaiteilijoiden hyödyntämisestä ja työn organisoimisesta tilaajan, taiteilijan ja osallistujien kesken.

Toimintakenttämme on Suomessa lähtökohtaisesti paljon Yhdysvaltoja yksinkertaisempi. Vahvuutemme on, että tunnemme valtakunnallisen toiminnan hyvin ja olemme vahvasti verkostoituneita. Pelkästään New Yorkissa on niin valtavasti toimijoita, ettei ole mahdollista pysyä perillä kaikista tapahtumista. Kilpailu on Yhdysvalloissa huomattavasti kovempaa, mikä johtuu siitä, että tekijöiden määrä nostaa standardeja.

Toisaalta meillä on osittain samankaltaisia ongelmia – mm. kilpailu rahoituksesta, yhteistyön ja tiedonkulun haasteet sekä taiteilijoiden myyntiin ja markkinointiin liittyvät kehittymistarpeet. Taiteen hyvinvointikäytön trendi on Renée Phillipsin mukaan nouseva Yhdysvalloissa kuten Suomessakin. Suomeen verrattuna julkisen rahoituksen määrä on kuitenkin huomattavasti vähäisempää, mikä ohjaa etsimään yksityistä rahoitusta. Phillipsin esiin nostamat taiteilijan liiketoimintaosaamiseen liittyvät perusasiat pätevät yhtä hyvin Suomessa kuin muualakin maailmassa.

Voimme kokemustemme perusteella suositella kansainvälistä vertailukehittämistä pohjustamaan omien ratkai-

sujen etsimistä. Vierailuista saa paljon tietoa ja ideoita, mutta ne auttavat myös tutkimaan ja arvioimaan omaa toimintaa laajemmin. Huomasimme myös, kuinka edistyneitä olemmekaan Suomessa monessa suhteessa. Meillä on julkinen ilmapiiri tukenamme, monipuolisia rahoitusmahdollisuuksia, vahva toimijakenttä ja halua tuotteistaa osaamistamme myös yritystoiminnaksi. Vertailukokemustemme perusteella voimme ylpeänä todeta, että suomalaisilla toimijoilla on täysi mahdollisuus laajentaa toimintaansa kansainväliselle kentälle.

Oona Tikkaaja, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Minna Taipale, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Nina Luostarinen

Hei, kuka sytytti valot? Kummituksia häikäisee!

Lights on! –hankkeen nimi ei ole vain nokkela sanaleikki: projektin kuluessa useampi rauniolinna ja linnavuori saa pysyvän valaistuksen, jotta vierailukautta näillä historiallisilla vallan linnakkeilla saadaan pidennettyä. Mutta hankkeen nimi symboloi myös sitä, että tavoitteena on nostaa nämä jokseenkin pimeissä olevat kohteet suuren yleisön tietoisuuteen ja huomion valokeilaan.

Keinoina tässä käytetään monenlaisia osallistavia tempauksia. Kohteilla ja kohteisiin liittyen on järjestetty innovaatiokurssien opiskelijoiden ideoimia ja toteuttamia pelituokiota, linnanrakennuspisteitä, kuvabingoa, Instagram-kilpailuita, live-roolipelejä, 360°-kauhuvideoita, videoprojisointi-aikaikkunoita sekä historiasuunnistuksia.

Eräänä keinona yhdistää valo, kohteiden markkinointi ja kiehtovat tarinat raunioiden menneisyydestä on ollut vuoden 2017 aikana järjestetyt valomaalaustyöpajat. Niiden aikana kohteille kutsuttiin valokuvauksen harrastajia, ja heidät opetettiin pimenevän illan ja yön aikana houkuttelemaan valolla esiin menneisyyden vallankäyttäjiä ja hahmoja vallan takaa. Osallistujat houkuteltiin mukaan kuvittelemaan, mitä linnojen saleissa ja kellariholveissa on voinutkaan tapahtua ja luomaan sitten nämä kuvat mallien ja valojen avulla näkyville. Pöllöjen jo huhuillessa ja kevätillan pimetessä yöksi, liikkuvalla valolla maalattiin muinaisaikojen kummituksia esiin.

Entisyys välittyi näissä tuotoksissa suorastaan hämmentävän hyvin ja silti kuvat ovat tuoreita ja uudenlaisia. Ne ovat tuoneet paikoille paljon uusia ystäviä ja herättäneet paitsi henkiolentoja historian hämäristä myös median ja yleisöjen kiinnostuksen paikkoihin, joissa keskiaikaista suomalaista ja virolaista herruutta on harjoitettu.

Uusia kävijöitä linnoituksille on saavutettu myös järjestämällä valoteemaisten tapahtumien sarja kaikilla kahdeksalla hankkeen kehityskohteella. Suomen vuoden 2017 –päättilaisuudet linkitettiin sekä Suomen luonnon päivään että Suomi 100-juhluvuoteen. Kävijämäärältään, näkyvyydeltään ja näyttävyydeltään suurin tapahtuma oli

Raaseporin linnanraunioilla, jossa ilta huipentui kuoro- ja tanssiesitysten, joen hengen vierailun, yhteisen illallisen, bändien musiikin ja lasten monien ohjelmanumeroiden jälkeen linnan muuriin heijastettuun valotaideteokseen, joka toi valoilla eläväksi linnan historian dramaattiset käänteet käärmeiden kärjäkivistä valkeaan neitoon.

Kuva 1: Linnanrakennusta lapsille Kuusistossa. (Kuva Nina Luostarinen)

Kuva 2: Valomaalattu Cuningas de Rapa-lum Rapolan muinaislinnan kalmiston yllä (valomaalaus: Kirsi MacKenzie, kuva: Jani Hannuksela)

Video 1: Valotaideteos Reflection of History <https://vimeo.com/238382387>

” *Syntyi valojen tuiketta historiallisilla paikoilla ja kivaa kipinöintiä paikallisten toimijoiden parissa siitä, mihin kaikkeen nämä miljööt taipuvatkaan.*

Samana iltana järjestettiin myös kolmessa muussa Suomen lokaatiossa valoteemaiset tilaisuudet. Rapolan linnavuoren juurella oli kyläjuhlan tuntua tansseineen ja köydenvetokilpailuineen ja illan päätteeksi muinaislinnan laelta yleisö sai nähdä, kuinka Iku-Turson akat kuljetti kirkkoveneellä kävijöiden salaisuudet arkussa kokkolautalle ja sytytti tulen Vanajavedelle. Kuusiston piispanlinnan raunioilla hiljennettiin elokuun iltaan mindfulness-kävelyiden, rauniojoogan ja tuolishindon avulla perheiden yhteiseen, tunnelmalliseen lyhtypiknikiin. Vallisaaressa musiikkipitoisen illan kruunasi saaren ylle nostettu kuu.

Kaikkien tapahtumien yleisömäärä ylitti järjestäjien odotukset ja sekä yleisöpalautte että medianäkyvyys olivat hehkuttavia. Syntyi valojen tuiketta historiallisilla paikoilla ja kivaa kipinöintiä paikallisten toimijoiden parissa siitä, mihin kaikkeen nämä miljööt taipuvatkaan. Onnistunut ilta kokonaisuutena – tosin tuotannollisessa mielessä voi jälkiviisaana todeta, että neljän ison yleisötilaisuuden järjestäminen samanaikaisesti neljässä eri osoitteessa on teoriassa ihan kiva idea, mutta kulttuurituotannollisesti painajainen, jossa kummituksia tulee muualtakin kuin historian hämäristä.

Kuva 3. Hengen jäljillä Raaseporissa (valomaalaus: Kirsi MacKenzie & Sari Vahersalmi, kuva: Sari Vahersalmi)

Video 2. Iku-Turson akat sytyttävät kokkolautan.
<https://www.youtube.com/watch?v=fLXuJs-Zjms>

Video 3. Joulutapahtuma kuusistossa.
<https://youtu.be/i0QfpcC9jD4>

Kuva 4. Valotaideteos Reflection of History

Joulukuussa kokeiltiin Kuusistossa ja Raaseporissa vierailukauden laajentamista valon avulla myös joulunaikaan. Raunioiden hämärissä voi kulkea lyhdyn valossa ja kuulla kuorojen joululauluja, hiljentyä hartaushetkeen, nähdä tulitaidetta, tiernapojat tai Lucia-neidon kuoroineen, tavata historiallisia hahmoja ja tuoda oman koristeensa valaistuun joulukuuseen. Vuonna 2018 nähdään virolaisilla linnavuorilla Viro 100-hengessä heidän päätapahtumansa tämän vuoden tarinakävelyiden ja muiden pienimuotoisempien tempausten jatkoksi.

Suomessa vuoden 2018 tapahtumat tulevat olemaan marginaalisempia, kun päähuomion vie kesäksi julkaistava mobiilipeli, joka yhdistää kohteille nousevat sarjakuvaopasteet lisättyä todellisuutta hyödyntävään leikkiin ja mahdollistaa vierailijoille vaikkapa yhteiskuvat menneisyyden vallanpitäjien kanssa – kunhan on heille ensin pelin aikana mieliksi ja löytää kadonneet esineet kuten Kuusiston piispan hiipan tai Vallisaaren päättömän everstin pään.

Nina Luostarinen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Juha Iso-Aho & Pekka Vartiainen

Ihmisiä, ideoita ja intohimoa – Ajatuksia Venäjä- hankkeen valmistelutyöstä

Kesällä 2017 Humak jätti hankehakemuksen Kaakois-Suomi – Venäjä CBC 2014 – 2020 – rahoitusohjelmaan. Hankekumppaneina hakemuksessa olivat Saimaan ammattikorkeakoulu sekä Venäjältä Pietarin kaupungin kulttuuriohjelmien instituutti ja Petroskoin yliopisto. Hankkeessa on tarkoitus kehittää kulttuurilaitosten toimintatapoja ja ansaintamalleja sekä tehdä kulttuurilaitoksia saavutettavammaksi erilaisille erityisryhmille. Tätä kirjoittaessa ei ole tiedossa, tuleeko hanke saamaan rahoituksen.

Humakissa hanketyötä olivat valmistelemassa kulttuurituotannon lehtori Juha Iso-Aho ja yliopettaja Pekka Vartiainen sekä asiantuntija Leena Janhila. Ohessa kahden ensin mainitun ajatuksia siitä, mitä hankkeen valmistelutyö on opettanut heille tähän mennessä.

Juha Iso-Aho (JI-A):

Ensimmäinen laajempi Venäjä-yhteistyökokemukseni ja samalla ensimmäinen matkani Venäjälle sijoittuu keväntalveen 1992. Se oli varsin dramaattista aikaa: Neuvostoliiton hajoaminen oli käynnissä. Prosessi näkyi konkreettisesti muun muassa siinä, että kun Moskovan Kremlin katolla liehui jo nykyinen Venäjän lippu, oli Udmurtian autonomisen tasavallan hallituspalatsin yllä, tuhat kilometriä Moskovasta itään, vielä sirpillä ja vasaralla varustettu versio. Tuon jälkeen on tapahtunut paljon, sekä suotuisaa että välillä epäsuotuisampaa kehitystä. Käytännön yhteistyön tasolla helpotusta ovat tuoneet sähköpostin tulo yhteydenpitovälineeksi ja englannin vakiintuminen yhä yleisemmäksi työkieleksi. Keskustelu venäläisten kumppaneiden kanssa on aiempaa välittömämpää.

Pekka Vartiainen (PV):

Itselläni on ollut vahvempaa kansainvälistä kokemusta yhteistyöstä lännen kanssa, joten Venäjä-avaus merkitsi minulle jotakin aivan uutta. Mikä on sinänsä erikoista, koska kysymys on sentään rajanaapurista ja kulttuurisestikin suurvallasta.

Ensimmäinen matkani Venäjälle tapahtui siis keväällä 2017, eikä se jäänyt viimeiseksi. Useita oli vielä edessä. Hankesuunnittelun maaperään lähdettiin kuitenkin tuolloin rakentamaan vasta kevään puhkeamista odottavaan maisemaan, mikä ilmensi jollakin tapaa yhteistyösuunnittelun tilaa. Monet ennalta aiottu, suunnitellut tai hahmotellut yhteistyömuodot kaipasivat konkretia ympärilleen. Alustavaa työtä olimme tehneet jo edellisenä vuotena Suomalais-venäläisessä kulttuurifoorumissa Tampereella, mutta kevään ensimmäiseen suunnittelutapaamiseen sisältyi silti monia avaamattomia pulmia ja tarkemman hanketiekartan tekoa.

JI-A:

Erityisesti venäläisten kanssa tehtävässä kansainvälisessä yhteistyössä on tärkeää myös tutustua ihmisiin, joiden kanssa hankesuunnittelua tehdään. Suunnittelutapaamiset ovat myös tässä mielessä tärkeitä. Jos ensimmäisellä tapaamiskerralla yhteinen näkemys oli vielä hakusessa, niin toisella kerralla tavoitteet alkoivat hahmottua ja asiat löytää konkreettisemmän muodon. Kaikkien osapuolten ajatukset saatiin loppujen lopuksi aika hyvin sovitetuksi projektisuunnitelmaan. Oikeastaan olin hiukan yllätynytkin siitä, miten samanlaisia ongelmia venäläisessä kulttuurielämässä on ratkaistavana kuin meillä.

Kun päälinjoista ja vastuunjaosta oli sovittu tapaamisissa, sujui varsinainen hankekirjoittaminen mielestäni aika hyvin. Ihan vaivattomasti hakemus ei toki syntynyt, mutta vaikeudet olivat enemmän melko mutkikkaan rahoitusinstrumentin aiheuttamia kuin näkemyseroista tai ainaakaan kulttuurieroista johtuvia.

PV:

Sinänsä ihmisten kanssa toimiminen on samanlaista kaikkialla. Jos henkilökemiat pelaavat, asiasisältöihin liittyvät solmut on helpompi avata. Luottamuksella on myös osansa pelissä, jossa panoksena on läpimennyt hankehakemus. Mutta tosiaan, hankehakemusten kirjoitustyö on oma taitteenlajinsa, jossa yksityiskohtien runsaus ja tieto suunnit-

teilla olevien toimintojen sisällöistä ja rytmityksestä pistää karaistuneemmankin suunnittelijan tiukoille. Talouden ja sisältöjen yhteensovittaminen vaatii paitsi tarkkuutta myös mielikuvitusta ja kykyä ennakoita tulevaisuutta. Prosessin toisessa päässä on tietenkin myös se, että mitä tarkemmin ja pienetkin detaljit huomioiva hankesuunnitelma on ollut, sitä helpompi mahdollisen rahoituksen saanut hanke on toteuttaa. Tässä mielessä ja rahoittajan näkökulmasta pyrkimyksenä lienee tukea ainoastaan senkaltaisia hankkeita, jotka on mahdollista toteuttaa myös reaali maailmassa eikä vain kuviteltavissa olevassa todellisuudessa.

Aikaa ja vaivaa tämä kaikki vaatii. Ja kun tähän lisätään vielä yhteistyön rakentamiseen kiinteästi liittyvä sosiaalinen aspekti, 24/7 on muutakin kuin työnarkomaanien hyvänyön ja -aamun toivotus.

Kansainvälisen, myös Venäjä-yhteistyön kehittämisen eräänlainen kolmiyhteys rakentuukin mielestäni aktuaalisen, sosiaalisen ja formaalisen kautta. Ajankohtaisiin teemoihin ja kehittämiseen kytkeytyvä työskentely muodostuu sitä kantavammaksi mitä paremmin voimme luottaa toimijoiden asiantuntemukseen ja siitä kumpuavien verkostojen hyödyllisyyteen asetettujen päämäärien saavuttamiseksi, mutta myös keskinäisen yhteistyön mutkattomuuteen ja sosiaaliseen läpäisevyyteen. Potentiaalinen mahdollisuus hankkeen todellistamiseen löytyy tästä.

JI-A:

Tätä kirjoittaessa Suomi täyttää sata vuotta huomenna. Takana on monivaiheinen historia nuorena kansakuntana suurvaltojen osana ja välissä. Kulttuuriyhteydet itään ovat myös monikerroksiset. Kielemme kuuluu suomalais-ugrilaiseen kieliryhmään, jonka syntysijat ovat idässä ja tuhansien vuosien takana. Slaavien kanssa aloimme keskustella myöhemmin, samoin kuin germaanien. Kaikkien kanssa kannattaa mielestäni pitää yllä vuorovaikutusta kaikilla rauhanomaisilla tavoilla ja tasoilla, joista kulttuuri on tärkeimpiä.

PV:

Kulttuurin merkitystä kansakuntien välisessä yhteistyössä on vaikea yliarvioida. Myös se, että kulttuuri kytkeytyy niin moneen – kuten talouteen, teollisuuteen, turismiin – tekee siitä kaikkialla vaikuttavan voiman. Jo tästäkin näkökulmasta nyt rahoitushaussa olevilla hankkeilla on suuri merkitys, eikä vähiten sen tähden, että niiden ytimessä kulkee kysymys monialaisuudesta. Kulttuuri on muutakin kuin taiteita; kulttuuri on jokapäiväistä elämää ja arkista toimeentuloa, niin Venäjällä kuin Suomessa. Ja tietenkin se on myös juhlaa, jossa yhdessä jaetuista kulttuurisista kokemuksista syntyy yhteisesti jaettua kulttuurista perintöä.

JI-A:

CBC-rahoitusohjelmassa on kyse ensisijaisesti raja-alueyhteistyöstä, vaikka hankkeiden toimenpiteitä voidaan rajoitetusti toteuttaa myös pääkaupunkiseudulla ja Turussa. Kaakkoisessa Suomessa venäläisyys on jo arkipäivää, puhutaan sitten asukkaista tai matkailijoista. Haasteena on edelleen se, miten puolin ja toisin voitaisiin yhä moninaisemmilla tavoilla kohdata ja saada noita yhteisiä kulttuurisia kokemuksia. Siksi olisikin toivottavaa, että erilaisten infrastruktuuri- ja teknologiahankkeiden ohella voitaisiin toteuttaa myös enemmän inhimilliseen vuorovaikutukseen perustuvia yhteistyöprojekteja.

Juha Iso-Aho, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Pekka Vartiainen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Jari Hoffrén

Näköalapaikalla rahoitus- maisemissa – Taustaa rahoitus- osaamis- hankkelle

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa kulttuuripolitiikka taloudellisine resursseineen on nähty kulttuurin keskeiseksi turvaajaksi ja uusintajaksi. Kulttuurin talous rajautuu silloin tarkastelemaan julkisten kulttuuri-instituutioiden ja julkisesti tuetun (taide)kulttuurin toimintaedellytyksiä. Kuva on puutteellinen. Kulttuuria on tuotettu ja uudistettu myös talouden näkökulmasta huomattavasti monipuolisemmin, mikä näkyy esimerkiksi Tilastokeskuksen toimialaluokituksen mukaisilla kulttuurialoilla. Kulttuurin talous on myös yksityistä taloutta, ja viime vuosina sen merkitys on entisestään korostunut.

Luovan talouden vanhat ja uudet ytimet

Kulttuurituotannon toimialan näkökulmasta asia ei ole uusi. Erilaiset kulttuuriteollisuuden muodot yhdyspintoineen – esimerkiksi musiikki- ja elokuvateollisuus, kirjallisuus ja kustannustoiminta, muotoilu ja arkkitehtuuri – muodostavat nykyisin luovaksi taloudeksi kutsutun toimeliaisuuden kulttuurisen ytimen. Uuttakin syntyy: peliteollisuus, teknologiaa entistä enemmän hyödyntävät ja soveltavan taiteen käyttöä uudistavat hyvinvointipalvelut sekä erilaiset lisättyä ja virtuaalitodellisuutta hyödyntävät elämystuotteet ja -palvelut uudistavat kulttuurin taloutta voimaperäisesti.

Uudenlaisen rahoitusosaamisen tarve

Kulttuurituotannon professionalle vaikutukset ovat mullistavia. Vuosikymmeniä lähinnä kulttuuripolitiikan keinoin resursoitu ja ohjattu toiminta sekä sen edellyttämä taloudellinen osaaminen ovat jo sellaisenaan muutoksen kourissa. Julkisrahoitteisten organisaatioiden ja toimintojen taloudelliset paineet - vähemmällä on saatava enemmän - edellyttävät uudenlaista talousajattelua ja erityisesti rahoitusosaamista. Tilannetta ei helpota se, että julkisten resurssien tarvitsijoita on huomattavasti jaettavaa enemmän. Lisäksi jakoperusteet, erityisesti valtionosuusjärjestelmä, on parasta aikaa uudistumassa.

CCF - Culture Creative Fund kasvattaa luovan alan yritysten, tuottajien ja toimijoiden rahoitusosaamista ja etsii uusia rahoitusratkaisuja. Maksuttomia rahoitusvalmennuksia toteutetaan eri puolella Suomea. Lisätietoa löydät osoitteesta www.ccfund.fi

Aineettomien ominaisuuksien merkityksen kasvu

Suomalainen kulttuurielämän muutoksen siemen on elänyt pitkään julkisen ja yksityisen talouden rajamaastossa, jossa usein suurin volyymin pyörivä yhdistystoiminta ja ammattimainen, rahoitusratkaisultaan kirjava taiteen vapaa kenttä edellyttävät monipuolista ja joskus mielikuvituksellistakin rahoitusosaamista. Tämä kaikki tapahtuu tilanteessa, jossa aineettomiin ominaisuuksiin keskittyvä talous on nousemassa keskeiseksi taloudellisen kasvun moottoriksi luovan talouden tai elämystalouden laveiden sateenvarjojen alla. Aineettomat ominaisuudet – mm. tekijänoikeuksiin ja muotoiluun latautuva arvo – muodostavat palveluiden ja tuotteiden hinnasta entistä suuremman osan materiaalien ja perusteknologian sijaan. Jos kulttuurin talous laajenee taiteen kovasta ytimestä

yhdyspintojen kautta luovaksi taloudeksi tai elämystaloudeksi, voidaan niiden vaikutus nähdä taloudellisena toimintana, luovana osaamisena, joka pyrkii omaksumaan kulttuuri- ja elämystalouden innovatiivisuutta laajemmin koko talouselämää rikastavaksi voimavaraksi. Tämä on se iso kuva, jonka puitteissa niin rikastuva kulttuurituotannon toiminta kuin uudistuvat luovan talouden toiminnot hakevat paikkaansa - keskeisenä taloudellisen osaamisen alueena rahoitus.

Kysynnän rooli

Julkisen sektorin ja osin taiteen vapaan kentän rinnalla kulttuuri- ja luovien alojen yksityinen toiminta operoi aina enemmän tai vähemmän kysyntälähtöisesti. Toiminnan merkityksellisyyden, arvon ja hyödyn on jäsennyttävä

niin, että asiasta kiinnostuneita löytyy riittävästi. Rahoitus voi edelleen muodostua pääosin erilaista avustuksista, niin julkisista kuin säätiövaroistakin omarahoituksen näytellessä pienempää roolia. Mitä lähemmäs yritystoimintaa tullaan, sitä suuremmaksi käy kuitenkin tuotteen tai palvelun kysynnän merkitys. Kysyntä ja siihen perustuva aito liikevaihto muodostavat kynnyksen monille nykyisille rahoitusmahdollisuuksille. Rahoitus on tällöin itsekin liiketoimintaa.

Rahoitus uudessa tilanteessa

Perusedellytysten – lähinnä aidon liikevaihdon kertyminen ja riittävä vakavaraisuus - täyttyessä mahdollisia rahoituskanavia ovat perinteisen pankkilainan ohella tai sitä korvaten lähinnä lainamuotoinen joukkorahoitus, digitaaliset rahoituspalvelut, jotka kohtauttavat yrittäjiä ja sijoittajia, sekä ns. Bisnesenkelit. Rahoitusmaisemasta löytyvät myös erilaiset yrityslainat ja aloittaville yrityksille tarkoitetut rahoituspalvelut. Hanketoiminta on puolestaan kehittämistoimintaa, joka mahdollistaa rahoitusta kehittämisresurssin muodossa.

Rahoitus edellyttää aina suunnitelmallisuutta ja uskottavuutta, olipa kyseessä sitten julkinen, yksityinen tai hankerahoitus. Rahoitusosaaminen laajassa mielessä on siis toiminnan suunnittelun käänköpuoli - budjetti ja rahoitus osana sitä ovat toimintasuunnitelman tai liiketoimintasuunnitelman numeerinen ilmaisu. Tällä hetkellä rahoitusosaamisen ytimessä onkin toiminnan strateginen suunnittelu, joka jäsenyessään kumppanuus- ja asiakasverkostoihin edellyttää rahoitusmahdollisuuksien kokonaisuuden, rahoitusmaiseman, parempaa tuntemusta ja konkreettista kykyä tunnistaa ja hyödyntää tarjolla olevia mahdollisuuksia.

Jari Hoffrén, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Arto Lindholm

Lähellä lähiössä: miten luoda yhteisöllistä osallisuutta eriytyneissä lähiöissä?

Lähellä lähiössä -hankkeessa tehtiin 18 toimintakokeilua siitä, kuinka voitaisiin eriytymiskiarteeseen ajautuneissa lähiöissä lisätä yhteisöllistä osallisuutta. Monet kokeiluista olivat lähiössä ennennäkemättömiä. Hankkeen tulokset koottiin lähiöiden osallistamisoppaaksi.

Suomalainen yhteiskunta on polarisoitunut monin tavoin. Yksi polarisaation ilmentymistä on kaupunkien jakautuminen arvostettuihin ja trendikkäisiin kaupunginosiin ja sellaisiin lähiöihin, joista hyvinvoiva keskiluokka on alkanut paeta. Ilmiö on Suomessa varsin uusi, sillä vielä 1990-luvulla kaupunginosien väliset erot olivat melko pieniä. Tämän jälkeen huono-osaisuus on kasautunut tyypillisesti 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuihin lähiöihin, ja näissä on käynnistynyt sosiaalisen, teknisen ja taloudellisen taantumisen kierre. Tähän kiarteeseen on usein yhdistynyt lähiöiden etninen eriytyminen: kantaväestön kokemusmaailmassa sosiaaliset ongelmat ja etninen rakenne liittyvät toisiinsa, mikä edelleen kiihdyttää keskiluokkaisten kantasuomalaisen halua muuttaa pois näiltä alueilta.

Lähellä lähiössä -hankkeen tavoitteena oli saada toimintakokeiluiden avulla tietoa, miten eriytyneissä lähiöissä voitaisiin lisätä yhteisöllisyyttä ja saada aikaan osallisuuden kokemuksia – ja saada näin hillittyä lähiöiden eriytymiskehitystä. Toimintakokeilut tehtiin ”kokeilukulttuurin” hengessä eli matka ideasta toteutukseen pidettiin mahdollisimman lyhyenä. Pitkällisen suunnittelun ja selvitysten sijasta jalkauduimme nopeasti ja rohkeastikin eriytyneisiin lähiöihin Helsingissä, Vantaalla, Turussa ja Jyväskylässä.

Kokeiluita tehtiin kaikkiaan 18, joista osa tehtiin hyvinkin pienellä budjetilla ja osa taas resursoitiin isommin. Viimeksi mainittuja kokeiluja olivat Biisihautomo ja Mun-Tapuli pääkaupunkiseudulla, Muistopeli Turussa ja Ikäpolvien tekstimatkat Jyväskylässä. Kaikkien kokeilujen kuvaukset ja niistä saadut havainnot kirjattiin tuoreeltaan hankkeen kotisivuille. Tämä mahdollisti sen, että eri paikkakuntien toimijat tiesivät koko ajan mitä muualla tehdään. Hanke toteutettiin yhdessä omaehtoisista kaupunkitapahtumistaan tunnetun Yhteismaa Ry:n kanssa.

Kaikki hankkeen tehtävät integroitiin suoraan opetukseen: hankkeeseen osallistui noin 150 opiskelijaa, jotka suorittivat hankkeessa noin 1500 opintopistettä. Hankkeeseen osallistui useita poikkeuksellisen ammattitaitoisia opiskelijoita, joita ilman merkittävimmät tapahtumat eivät olisi olleet mahdollisia – heistä erikseen mainittakoon nyttemmin valmistuneet kulttuurituottajat Anu Soini ja Viivi Salonen. Humakin lehtoreista hanketiimiin kuuluivat lisäksi Minna Hautio Turusta, Sanna Pekkinen Jyväskylästä ja Antti Pelttari Kauniaisista.

”Tärkeintä on oikea asenne ja rohkeus”

Pääkaupunkiseudulla hankkeen tekijöiksi liittyivät vastikään opintonsa aloittaneet kulttuurituottajat. Hylkäsimme ajatuksen siitä, että ensin pitää oppia luokkahuoneessa ja vasta sitten voi päästä kenttätöihin, sillä omakohtaisen kokemuksen myötä teoreettinen opetus kiinnittyy kunnolla käytäntöön. Ensimmäisen vuoden opiskelijat suoriutuivat innovatiivisuutta vaativista tehtävistään mainiosti, mikä vakuutti minut siitä, että ammattialalla tärkeintä on oikea asenne ja rohkeus. Taidot ja kokemus karttuvat myöhemmin ja joskus voi olla hyväksikin, että hanketyöntekijä ei ole ehtinyt sosiaalistua kaikkiin työ- tai opiskelupaikkansa konventioihin.

”Mitä erikoisempi kokeilu oli, sen paremmin tapahtuma yleensä onnistui”

Hankkeen alusta asti oli selvää, että meidän täytyy luoda uusia menetelmiä yhteisölliseen osallistamiseen lähiöissä. Aivan villeimpiä ideoitamme, kuten yhteisöllisesti hoidettavaa lampola, emme kyenneet toteuttamaan, mutta kutsuisin hanketiimin orientoitumista silti poikkeuksellisen rohkeaksi. Kaikilla paikkakunnilla kehiteltiin uusia menetelmiä, ja mitä erikoisempi kokeilu oli, sen paremmin tapahtuma yleensä onnistui. Muutamat kokeilut jäivät elämään hankkeen päättymisen jälkeenkin: esimerkiksi Turun Pansion muistopeli on jo saanut uusia, hankkeesta riippumattomia sovelluksia.

Kokeilun nimi	Paikkakunta	Lyhyt kuvaus	Osallistujia
Biisihautomo	Helsinki & Vantaa	Lähiöbiisianoituskilpailu ja sen tueksi 12 sanoitusta valmentavaa sanoituspajaa eri lähiöissä.	284
Ghettogether – osallistava lähiötapahtuma nuorille Kontulassa	Helsinki, Kontula	Kontulan nuorisotalolla järjestetty monitapahtumainen ilta.	82
Jakiksen improt	Helsinki, Jakomäki	Improvisaatiotyöpaja.	9
Kulttuurikulma Feeniksin avoimet ovet	Helsinki, Mellunmäki	Tapahtumapäivä, jossa varjoteatteria, askartelua, pomppupatja, musiikkia ym.	100
Luova Koivukylä	Vantaa, Havukoski	Työpajatyypinen tapahtumailta Havukosken nuorisotalolla.	60
Movie Night With Strangers	Vantaa, Korso	Yhteisöllinen elokuvatapahtuma Korson monitoimikeskuksessa.	50
Mun Tapuli -kävelykierros	Helsinki, Tapulikaupunki	Asukkaiden itsensä ohjaamat kävelykierrokset Tapulissa.	18
Naapuribrunssi	Vantaa, Länsimäki	Osallistajat valmistavat brunssille sopivaa ruokaa ja tuovat sen naapurustoon yhteiseen pöytään.	30
Olen upea!	Vantaa, Korso	Osallistajat kuvauttavat itsensä baarissa kuninkaallisessa asussa ja kertovat, miksi ovat upeita. Valokuvista näyttely.	30
Ikäpolvien yhteinen tekstimatka Keltinmäessä	Jyväskylä, Keltinmäki	Seniorit ja nuoret tekevät havaintoja Keltinmäestä, ja työstävätkin niistä yhdessä kollaaseja.	37
Keltinmäki omin silmin ja sanoin	Jyväskylä, Keltinmäki	Keltinmäkeläisten yhdessä tekemä, sanoista ja lauseista koostuva taideteos.	100
Kevään aikana Keltinmäessä tapahtuu	Jyväskylä, Keltinmäki	Tapahtumasarja: jättimäinen neljän suora -peli, valokuvausta, taikuutta, keikkoja.	429
Kukkulan keittiö	Jyväskylä, Keltinmäki	Yhteisöllinen ruokatapahtuma, jossa eritaustaiset kokit opastavat muut ruokakulttuuriinsa.	35
Ilmakuva-video	Turku, Pansio	Kopterikamera kuvaa ylhäältä ihmisten muodostamia kuvioita.	13
Yllätyksiä Jyrkkälässä	Turku, Jyrkkälä	Tapahtumapäivä (kaupunkiviljelyä, yhteisötaidetta, yllätysesiiintyjä).	60
Pizzaa ja pyörähuoltoa	Turku, Pansio	Pizzanteon ja pyörähuollon yhdistäminen.	70
Origami-linnut livertävät Pansion tarinoita	Turku, Pansio	Pansiolaiset lähettävät toisilleen tervehdyksiä linnunpönttöihin sijoitetulla origamilla.	50
Muistopeli, Pansio omin sanoin	Turku, Pansio	Pienten ihmisten tarinoista kehitelty muistipelin kaltainen ”muistopeli”.	150
		Yhteensä	1607

Taulukko 1. Hankkeen toimintakokeiluiden tiivistelmä ja osallistujien määrä

Hanke tuotti huomattavan määrän tietoa osallisuudesta eriytyneissä lähiöissä. Tämän tiedon pohjalta laadimme loppuvuonna 2017 ilmestyvän ”Lähiöiden osallistamisoppaan”, joka on suunnattu muille osallistaville lähiöhankkeita tekeville ammattilaisille. Jatkoa hankkeelle on myös tulossa, sillä syksyn 2017 aikana jätimme lähiökärjellä peräti kolme hankehakemusta.

Arto Lindholm, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Anita Saarinen-Kauppinen
& Jukka Määttä

Seikkailu kasvaa Humakissa

Humakin strategisena tavoitteena on vahvistaa seikkailukasvatuksen koulutus- ja TKI-osaamista. Tarkoitus on rakentaa Humakin seikkailukasvatuksesta kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettu, vetovoimainen, laadukas ja vaikuttava tuote- ja toimintakokonaisuus.

Koulutus uuteen englanninkieliseen seikkailukasvatukseen profiloituneeseen yhteisöpedagogi -tutkintoon Bachelor of Humanities; Community Educator alkaa syksyllä 2018.

Seikkailu kasvattaa

Seikkailukasvatuksessa pyritään kasvun ja kehityksen tukemiseen, toimijuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä yhteisöllisyyden vahvistamiseen hyödyntämällä erilaisia toiminnallisia, kokemuksellisia ja elämyksellisiä lähestymistapoja. Seikkailullisten menetelmien avulla kehitetään yksilöiden ja ryhmien psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia ominaisuuksia, tietoja, taitoja, asenteita, arvoja ja toimintatapoja.

Seikkailukasvatuksessa keskeistä on pragmatistinen tekemällä oppimisen (learning by doing, John Dewey) eetos. Seikkailukasvatukseen kuuluvat tavoitteelliset ja suunnitellut osallistujiaan eri tavoin haastavat toiminnalliset harjoitteet, aktiviteetit sekä laajemmat prosessit. Seikkailukasvatuksessa otetaan turvallisesti erityyppisiä riskejä. Seikkailut ovat osin hallittuja ja ennakoitavia, osin yllätyksellisiä ja jännittäviä.

Oleellista on reflektointi, sillä kokemuksista jalostuu elämyksiä ja oppimiskokemuksia toiminnan aktiivisen mieleen palauttamisen, toimintaan liittyvien tunteiden tarkastelemisen ja kokemusten uudelleenarvioinnin avulla.

Seikkailukasvatuksessa voidaan hyödyntää menetelminä hyvin monen tyyppisiä sisä- ja ulkoympäristöissä toteutettavia toimintoja ja lajeja, kuten esimerkiksi toiminnallisia pelejä ja leikkejä, kiipeilyä sen eri muodoissa, melontaa

Melontaa saaristossa.

sekä liikkumista ja vaeltamista luonnossa. Seikkailulliset toiminnot voivat olla lyhyt- tai pitkäkestoisia ja pieniä tai suuria. Ne voivat olla myös yksin toteutettuja, vaikka useimmiten suositaankin ryhmämuotoisuutta ja yhteistoimintaa, jonka osana voidaan käyttää sooloharjoitteita.

Seikkailukasvatusta on sovellettu nuoriso- ja järjestötyössä, terapeutisessa työskentelyssä, sosiaalityössä, hoitotyössä ja kuntoutuksessa, liikunnassa ja urheilussa, yhteisöjen kehittämisessä, yritystoiminnassa sekä kasvatuksessa ja koulutuksessa. Seikkailukasvatus voi kohdentua yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen välittömään kehittämiseen, mutta sen avulla voidaan lähestyä välillisesti myös laajempia yhteiskunnallisia ja globaaleja ilmiöitä.

Yksilöt kuuluvat lukuisiin ryhmiin, yhteisöihin ja kulttuurisiin – kiinnittyvät sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Erilaisista osallistujista koostuvien ja erilaisissa ympäristöissä toteutettavien seikkailukasvatuksellisten prosessien, ekskursioiden ja projektien avulla voidaan tarkastella esimerkiksi sellaisia teemoja kuin yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisuus, moninaisuus ja sen kohtaaminen, ihmisoikeudet, osallisuus, ilmastonmuutos sekä maahan- ja maastamuutto.

Seikkailukasvatus voi lisätä ymmärrystä sosiaalisista ja yhteiskunnallisista ongelmista. Lisäksi se voi mahdollistaa muutoksen: yksittäisten ihmisten ja ryhmien avulla voidaan vaikuttaa suurempiin kokonaisuuksiin ja ilmiöihin.

Seikkailukasvatus ja Humak

Seikkailukasvatuksen teoreettiset juuret paikantuvat erityisesti kasvatukseen, sosiaali- ja yhteiskuntatieteisiin. Eri kielialueilla ja maissa vallitsee erilaisia paradigmoja.

Suomalaiseen seikkailukasvatukseen on tullut vaikutteita useista erilaisista traditioista, joiden lisäksi taustalla vaikuttaa suomalainen erä-, retkeily- ja leiriperinne.

Suomessa seikkailukasvatusta on harjoitettu 1960–1970-luvuilta alkaen. Varsinainen ”seikkailubuumi” käynnistyi 1990-luvulla markkinavoimien ja erilaisten yritysten toteuttaman seikkailullisen toiminnan myötä. Vähitellen toiminta myös organisoitui ja mukaan astui järjestäytyntä koulutusta.

Erilaisia seikkailu- ja elämyspedagogisia kursseja ja opintojaksoja on ollut ja on edelleen tarjolla useiden järjestöjen ja koulutusorganisaatioiden toteuttamana. Humanistinen ammattikorkeakoulu on ainoa suomalainen korkeakoulu, joka on järjestänyt formaalia seikkailukasvatuksen koulutusta laajoina opintokokonaisuuksina.

Humakin seikkailukasvatuksen tarina alkaa Tornion Peräpohjolan Opistolta vuodesta 1992, jolloin ryhdyttiin ideoimaan ja kehittämään luontoa hyödyntävää seikkailutoimintaa. Opisto järjesti englanninkielistä Outdoor Adventure Education -koulutusta (laajuus 25–30 opintopistettä) vuodesta 1993 vuoteen 2002 saakka Steve Bowlesin johdolla. Vuonna 2002 seikkailukasvatuskoulutus siirtyi ammattikorkeakoulujärjestelmään ja Humakiin, ja lehtori Eeva Mäkelä ryhtyi luotsaamaan uutta koulutusta Tornion kampuksella.

Seikkailukasvatusta on tarjottu vuosien varrella osana yhteisöpedagogi-tutkimuksen opintoja, täydennys- ja erikoistumisopintoina sekä vaihto-opiskelijoille suunnattuina Erasmus-kursseina. Vuonna 2014 seikkailukasvatuksen koulutus siirtyi Humakin Nurmijärven kampukselle.

Eeva Mäkelä talvivaelluksella.

Humakin strategisena tavoitteena on vahvistaa seikkailukasvatukseen koulutus- ja tki-osaamista lähitulevaisuudessa. Tarkoitus on rakentaa Humakin seikkailukasvatuksesta kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettu, vetovoimainen, laadukas ja vaikuttava tuote- ja toimintakokonaisuus. Tänä vuonna (2017) käynnistynyt seikkailukasvatukseen visio- ja strategiatyöskentely jatkuu vuonna 2018.

Seikkailukasvatus Humakissa 2018

Adventure and Outdoor Education

Uuden seikkailukasvatukseen profiloituneen yhteisöpedagogi-tutkinnon (Bachelor of Humanities; Community Educator, Adventure and Outdoor Education) opetus-suunnitelmassa käytetty nimike Adventure and Outdoor Education on valittu Suomeen vakiintuneen ja kansainvälisesti tunnetun angloamerikkalaisen seikkailukasvatukseen käsitteistön (Adventure Education, Outdoor Education, Outdoor Adventure Education) pohjalta. Skandinaavisella seikkailukasvatukseen kentällä käytetään esimerkiksi

norjalaista friluftsliv- ja ruotsalaista utomhuspedagogik-käsitettä, saksankielisessä seikkailu- ja elämyspedagogiikan traditiossa puolestaan Erlebnispädagogik-käsitettä.

Ammatillisesti suuntautunut englanninkielinen korkeakoulututkinto vastaa Suomen kansallisen tutkintojärjestelmän ammattikorkeakoulututkinnolle asettamia kriteereitä sekä tutkintojen ja muun osaamisen eurooppalaista ja kansallista viitekehystä (taso 6). Haku koulutukseen on keväällä 2018 ja koulutus alkaa syksyllä 2018. Uuden tutkinnon markkinointi kohdentuu alkuvaiheessa Suomen lisäksi nk. vanhan Euroopan alueelle. Myöhemmin markkinointia laajennetaan Euroopan ulkopuolelle.

Uuden tutkinnon opinnot valmentavat monipuolisesti yhteisöpedagogin ammattialalla ja seikkailukasvatuksessa tarvittaviin taitoihin. Opintojen aikana opiskelijat omaksuvat ehkäisevän työn ja hyvinvoinnin edistämisen keskeiset periaatteet ja käytännöt sekä perehtyvät yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen toiminnan eri muotoihin. Opiskelijat oppivat suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan tavoitteellisia, pedagogisesti perusteltuja ja turvallisia seikkailukasvatuksellisia prosesseja erilaisille kohderyhmille ja erityyppisissä aidoissa oppimisympäristöissä. Opinnot toteutetaan Humakin Nurmijärven kampuksella sekä valtakunnallisesti eri puolella Suomea erityisesti Lapissa. Lisäksi opinnoissa tehdään ekskursioita Suomen rajojen ulkopuolelle Pohjois-Skandinaviaan.

Kiipeilyharjoittelua.

Vaelluksella Lapissa.

Työelämässä toteutettavat harjoittelut ja yhteistyöprojektit työelämätoimijoiden kanssa ovat kiinteä osa opiskelijoiden yhteisö- ja seikkailupedagogisen osaamisen kehittämistä.

Tutkinnosta valmistuvat opiskelijat toimivat moninaisissa työtehtävissä eri sektoreilla niin kansallisissa kuin kansainvälisissä toimintaympäristöissä. Seikkailukasvatukseen erikoistuneen yhteisöpedagogin ammatilliset työkentät ovat erityisesti nuoriso- ja järjestötyön, kasvatuksen ja koulutuksen, hyvinvointia edistävien palveluiden tuottamisen ja luonto- ja elämysrittäjyyden alueilla. Tutkinnon jälkeen on myös mahdollista jatkaa opintoja ja haakeutua esimerkiksi Humakin ylempään AMK-tutkintoon.

Perustutkinto-opiskelijoiden seikkailukasvatuksen opinnot

Englanninkielisen tutkinnon lisäksi seikkailukasvatusta voidaan tulevaisuudessa tarjota Humakin suomenkielille perustutkinto-opiskelijoille vapaavalintaisina opinnoina. Asiasta toteutettaneen syksyllä 2018 kokeilu, jonka perusteella arvioidaan suomenkielisen perustutkintoon nivoutuvien seikkailukasvatuksen opintojen toteuttamisen tarvetta ja mahdollisuuksia.

Avoimen ammattikorkeakoulun tarjonta

Seikkailukasvatuksen opintoja on toteutettu useita vuosia avoimena ammattikorkeakouluopintoina. Tarjonta on vaihdellut eri lukuvuosina 40 ja 60 opintopisteen välillä, ja viime vuosina opintoja on ollut mahdollista suorittaa yhteensä 40 opintopistettä. Myös tulevaisuudessa suomenkielisiä avoimen ammattikorkeakoulun opintoja tarjotaan 40–60 opintopisteen laajuudessa. Opinnot rakentuvat seikkailukasvatuksen teoreettisesta perustasta, ohjaamisesta ja johtamisesta seikkailukasvatuksessa, seikkailukasvatuksellisten prosessien hallinnasta ja tuottamisesta sekä erityyppisistä ja -tasoisista seikkailukasvatuksen lajiteknisistä taidoista.

Erasmus-kurssit

Vaihto-opiskelijoille tarjotaan syyslukukaudella Adventure Education -kurssina (aiemmin Adventure Sports) 30 opintopisteen laajuinen seikkailukasvatuksen kokonaisuus. Opinnot koostuvat seikkailukasvatuksen teoreettisista perusteista, ohjaus- ja johtamistaidoista sekä lajiteknisistä perustaidoista.

Seikkailukasvatukseen liittyviä Erasmus-kursseja on toteutettu Humakissa jo 2000-luvun alkuvuosista alkaen. Opiskelijat ovat tulleet etenkin Belgiasta, Saksasta, Hollannista, Espanjasta, Puolasta, Englannista, Walesista ja Norjasta. He ovat opiskelleet kotimaassaan esimerkiksi nuoriso-, järjestö- ja sosiaalityötä, matkailua, kasvatustiedettä, psykologiaa ja liikuntaa.

Maksupalvelukoulutus

Vuonna 2018 laaditaan liiketoimintasuunnitelma seikkailukasvatuksen koulutuksen tuotteistamisesta. Maksupalvelukoulutuksen kohderyhminä voivat olla esimerkiksi eri koulutusasteiden opettajat, erilaiset järjestötoimijat sekä työyhteisöjen kehittämisen parissa ja yritysten esimies- ja johtotehtävissä toimivat henkilöt. Myös kansainvälinen

toimintaympäristö on mahdollinen maksupalvelukoulutukseen liittyvän osaamisen karttuessa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta

Seikkailukasvatuksen osaamisen kehittämiseen liittyy oleellisena osana TKI-toiminnan vahvistaminen. Tähän mennessä Humakin hallinnoimana on toteutettu kaksi seikkailukasvatukseen kytkeytyvää hanketta:

ToiMeen! – toiminnalliset menetelmät avuksi aineenopettajan arkeen -hanke (2015–2017, OKM), jossa on toteutettu toiminnallisiin opetusmenetelmiin keskittyviä työpajamuotoisia koulutuksia yläkoulujen opettajille ja luotu näiden pohjalta koulutusmalli, sekä Lumiturvallisuus-koulutuksen kehittäminen ja lumivyörytiedon tuottaminen -hanke (2015–2017, ESR), jossa on kehitetty Suomen Lumivyörykoulutus -koulutusjärjestelmä. Molemmissa hankkeissa on tehty myös kansainvälistä yhteistyötä. Näiden hankkeiden lisäksi Humakissa on toteutettu hankkeita, joissa tullaan joiltakin osin varsin lähelle seikkailukasvatuksellista tematiikkaa.

Tulevien hankkeiden suunnittelu nivoutuu tiiviisti Humakin strategiaan, vahvuusaloihin ja koulutuksiin. Hankkeet kiinnitetään erityisesti uuden Bachelor-tutkinnon opetussuunnitelmaan, ja tavoitteena on TKI-perusteisen oppimisen vahvistaminen – opiskelijat otetaan mukaan hankkeisiin oppimaan ja kehittämään. Hankkeet, niissä tehtävä yhteistyö ja erilaiset verkostot mahdollistavat myös Humakin henkilöstön seikkailukasvatuserityisosaamisen kehittämisen. Hankkeissa kertyvän osaamisen avulla voidaan kehittää uusia koulutustuotteita.

Aiempien hankkeiden pohjalta voidaan jatkaa kehittäjäesimerkiksi seikkailukasvatuksellisten menetelmien hyödyntämisestä eri koulutusasteilla ja turvallisuusosaamisen ja -koulutuksen edistämisestä seikkailullisissa toiminnissa. Muut hankkeiden sisällölliset teemat voivat liittyä esimerkiksi hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen eri-ikäisten ja erilaisten kohderyhmien parissa, työyhteis-

söjen toiminnan, tiimien ja johtajuus- ja esimiestaitojen kehittämiseen sekä erilaisten elämys- ja hyvinvointipalveluiden tuottamiseen ja tuotteistamiseen. Myös teknologia, digitaalisuus, virtuaalisuus ja pelillistäminen tarjoavat erilaisia kehittelymahdollisuuksia. Tulevaisuudessa seikkailukasvatus ja sen erilaiset sovellukset voivat kohdata uusia moninaisia kohderyhmiä ja osallisia.

Humak vahvistaa suomalaista seikkailukasvatusta

Humakin tavoitteena on omalla vahvalla panoksellaan voimistaa suomalaista seikkailupedagogiikkaa. Tarkoitus on rakentaa monipuolinen ja systemaattinen seikkailukasvatuksen tuote- ja toimintakokonaisuus, johon liittyen vahvistetaan myös teoreettista ja tutkimuksellista osaamista.

Seikkailukasvatuksen osaamista tehdään näkyväksi erityyppisten kansallisten ja kansainvälisten julkaisuiden, kuten artikkelien, audiovisuaalisten aineistojen ja oppimateriaalien, avulla. Osaamista osoitetaan ja kehitetään myös osallistumalla aktiivisesti kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin ja tapahtumiin. Osaamisen vankistuksessa selvitetään uusia kansainvälisiä markkinoita ja laajennetaan seikkailukasvatuksen toimintaympäristöä.

Anita Saarinen-Kauppinen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Jukka Määttä, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Lähteet

Beames, Simon, Humberstone, Barbara & Allin, Linda 2017. Adventure revisited: critically examining the concept of adventure and its relations with contemporary outdoor education and learning. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 17 (4).

Erkkilä, Raija 2010. Seikkailupedagogiikkaa opettajankoulutuksessa – ammatillisiksi opettajiksi opiskelevien kokemuksia seikkailukasvatuksen opintojaksolta. Teoksessa Timo Latomaa & Seppo Karppinen (toim.) 2010. Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 177–192.

Karppinen, Seppo J.A. 2007. Elämyksestä kokemukseen ja oppimiseen. Teoksessa Seppo J.A. Karppinen & Timo Latomaa (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 75–97.

Karppinen, Seppo J.A. 2010. Seikkailukasvatus – erilainen tapa opettaa ja oppia. Teoksessa Timo Latomaa & Seppo J.A. Karppinen (toim.) 2010. Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 118–135.

Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo 2015 (toim.) Seikkaillen elämyksiä III. Suomalainen seikkailupedagogiikka. Erityisesti luvut: Seikkailupedagogiikan käsitteellistä selvennöstä (s. 37–74), Seikkailupedagogiikka Suomessa (s. 101–133), Seikkailupedagogiset toimijat (134–215) ja Seikkailupedagoginen koulutus (227–263). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Marttila, Maarit 2016. Elämys- ja seikkailupedagoginen luontoliikunta opetussuunnitelman toteutuksessa: Etnografinen tutkimus. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 237. Jyväskylän yliopisto.

Räty, Kimmo 2011. Elämyspedagoginen ohjaaminen: ajatuksia kokemuksellisesta ohjaamisesta. Lahti: Outward Bound Finland ry.

Telemäki, Matti 1998a. Johdatus seikkailukasvatuksen teoriaan. Oulun yliopiston Kajaanin opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja. Sarja B: Opetusmonisteita ja selosteita 11. Kajaani: Kajaanin opettajakoulutuslaitos.

Telemäki, Matti 1998b. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa Timo Lehtonen (toim.) 1998. Elämän seikkailu – Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin. Jyväskylä: Atena, 11–25.

Widenius, Suvi 2017. Mistä on hyvä seikkailukasvatus tehty? Suomalaisen seikkailukasvatuksen tunnuspiirteiden ja arvojen määrittäminen laadukkaasti toiminnan kuvaajiksi. Opinnäytetyö. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutus. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Reijo Viitanen

Työyhteisön kehittäjä- koulutusta muuttuvan työelämän tarpeisiin

Työelämän kiihtyvä muutostahti ja organisaatioiden tarve jatkuvasti parantaa kilpailukykyä ja tuottavuutta ovat läsnä tämän päivän työyhteisöissä. Muutoksiin ja kilpailukyvyn haasteisiin vastaimiseksi tarvitaan uutta teknologiaa, mutta ennen kaikkea uutta osaamista työyhteisöjen toiminnan organisoimisissa ja henkilöstöjohtamisen tukitoimissa.

Suomesta on puuttunut ammattikorkeakoulututkintoon johtava laaja-alainen työyhteisön kehittämisen asiantuntijakoulutus. Aihepiiriin liittyvää koulutusta järjestävät lähinnä kaupalliset toimijat tai korkeakoulut tilauskoulutuksena.

Näihin tarpeisiin vastaamaan kehitimme uuden työyhteisön kehittäjäkoulutuksen (TYKE). Rakensimme työelämän osaamistarpeista lähtevän asiantuntijakoulutuksen, joka olisi mahdollista suorittaa myös työn ohessa monimuoto-opiskeluna.

Uudistuva työelämä tarvitsee kehityshakuisia ja uudistumiskykyisiä osaajia. Koulutuksen tavoitteena on parantaa työyhteisöjen tuottavuutta, kilpailukykyä, innovatiivisuutta ja hyvinvointia. Samalla Humak kirkastaa profiliaan laadukasta osaamista ja käyttökelpoista asiantuntemusta tuottavana korkeakouluna, joka kykenee tuottamaan lisäarvoa ja tietotaitoa työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin.

Humakin vetovoimaisin koulutus

Mielenkiinto opintoja kohtaan yllätti positiivisesti. Heti ensimmäisellä kerralla työyhteisön kehittäjäkoulutuksesta tuli Humakin vetovoimaisin koulutus. Kaikkiaan hakijoita kevään yhteishaussa näihin opintoihin oli 283. Näistä ensisijaisesti työyhteisön kehittäjäkoulutukseen haki 157 henkilöä, eli yhtä aloituspaikkaa kohden ensisijaisten hakijoiden määrä oli 5,61.

Syksyllä 2017 Humakissa aloitti opintonsa 29 monimuoto-opiskelijaa tavoitteenaan suorittaa yhteisöpedagogin AMK-tutkinto, jossa sisällöllisenä profiilina ja painopisteenä on työyhteisön kehittäminen.

” *Työyhteisön kehittäjäkoulutuksen pyrkimyksenä on vahvistaa toimintakulttuuria, joka painottaa uudistumista ja kehittämistä ja joka perustuu hyvään luottamukseen.*

Myös avoimen ammattikorkeakoulun opiskelupaikat täyttyivät hetkessä heti loppukesällä.

TYKE-opinnot kouluttavat työyhteisöihin kehittäjiä, jotka ymmärtävät liiketoiminnan tarpeet ja sitä tukevan henkilöstöjohtamisen vaatimukset. Kehittäjien tulee kyetä myös tukemaan työyhteisöjen johtoa organisaation menestyksen rakentamisessa niin henkilöstöhallinnon kuin työyhteisön toimivuuden alueilla.

Tulevina vuosina tarvitaan luottamuksellisen yhteistyön ulottamista yhä useammalle työpaikalle ja entistä syvempää yhteistyötä ja vastavuoroisuutta oman henkilöstön, kumppaneiden ja asiakkaiden kanssa.

Työhyvinvointi ja terveys

Työyhteisöissä tulee panostaa entistä enemmän työhyvinvointiin ja terveyteen. Hyvät työolot ja työhyvinvointi lisäävät tuottavuutta ja työelämän vetovoimaa. Osaava työvoima kykenee vastaamaan työn muutoksiin ja omaksumaan

uusia taitoja koko työuransa ajan. Koulutuksella hankittu osaamistaso yhdessä työssä oppimisen kanssa ovat vahvimpia menestyksen ja uudelleen työllistymisen edellytyksiä muuttuvassa työelämässä. Ne vaikuttavat osaltaan tuottavuuteen ja uusien työpaikkojen syntymiseen.

Luottamus, avoimuus, vuorovaikutteisuus

Työyhteisön kehittäjäkoulutuksen pyrkimyksenä on vahvistaa toimintakulttuuria, joka painottaa uudistumista ja kehittämistä ja joka perustuu hyvään luottamukseen. Lisäksi toiminnan tulee olla avointa, vuorovaikutteista, hallittua ja ennakoivaa. Tulevaisuuden työpaikalla hyödynnetään myös uutta teknologiaa tehokkaasti, johtaminen on huippuluokkaa ja näin pystytään luomaan uutta työtä eikä pelkästään vähentämään henkilöstöä. Työyhteisöt voivat olla ketteriä ja vastaanottavaisia henkilöstön tarpeille.

Työntekijöillä on paljon kehittämisajatuksia, joiden avulla tuottavuutta ja työelämän laatua voidaan parantaa merkittävästi. Henkilöstön kokemuseräistä tietotaitoa pitäisikin hyödyntää paremmin tuottavuuden ja toimintakapasiteetin kehittämisessä. Tämä käy ilmi Lapin yliopiston dosentin Marko Kestin vuonna 2012 valmistuneesta, Työsuojelurahaston tukemasta väitöstutkimuksesta “The Tacit Signal Method in Human Competence Based Organization Performance Development”.

Tuottavuuden nousu kulkee käsi kädessä paremman työelämän laadun kanssa

Organisaation kilpailukyky rakentuu useiden inhimillisten menestystekijöiden varaan. Näitä ovat esimerkiksi sitoutuminen, esimiestoiminta, toimintakulttuuri, työosaaminen, prosessit ja sisäinen viestintä. Tuottavuuden nousu kulkee käsi kädessä paremman työelämän laadun kanssa. Tuottavuuden nousu syntyy tekemisen kautta. Toteuttamalla työelämäinnovaatioita hierarkian kaikilla tasoilla parannetaan perustyön tekemisen sujuvuutta. Oleellista on löytää ne pullonkaulat, jotka kuristavat henkilöstövoimavarojen

hyödyntämistä. Kun toimenpiteet kohdennetaan oikein, voidaan vapauttaa henkilöstössä piilevät voimavarat.

Suomen tuleva talouskasvu ja uudet työpaikat syntyvät yhä selvemmin alle 250 henkilöä työllistävässä pk-yrityksissä, joissa liiketoiminnan ja työn organisoitumisen takia osaamisen tarpeet ovat erilaisia kuin suuryrityksissä. Tämä edellyttää laajaa osaamista uusien tuotteiden ja toimintatapojen kehittämisessä markkinaosuuksien saamiseksi. Tulevaisuudessa suomalainen yhteiskunta- ja elinkeinoelämä tarvitsevat kehittymisen tueksi vahvan perusosaamisen ja laajat mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen koko työuran ajan.

Humak on omalta osaltaan mukana rakentamassa tulevaisuuden työelämää ja yhteiskuntaa kehittämällä ennakoluultomasti toimintaansa ja tarjoamiaan koulutuksia. Työyhteisön kehittäjäkoulutus on rohkea avaus kohti uusia toimintaympäristöjä ja tehtäviä, joissa tähän asti yhteisöpedagogeja on työskennellyt vain satunnaisesti.

Reijo Viitanen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Elsi Vuohelainen

Sankari- tarinoita ehkäisemässä

Kun kuvataan nuorisotyötä, puhutaan usein sankaritarinoista. Niistä, joissa syrjäytyvä nuori saadaan pelastettua sivuraiteilta sinnikkäällä ja yksilöpainotteisella työllä. Sankaritarinat ovat kiehtovia ja saavat näkyvyyttä. Niiden kautta voidaan myös selkeästi hahmottaa nuorisotyön vaikuttavuus. Sanomatta usein jää, nuorisotyöntekijät tuskin toivovat päätyvänsä sankariksi moiseen tarinaan, sillä ne tarinat vaativat syntymään huonosti voivan nuoren, jonka elämä on suistunut siihen pisteeseen, että pelastajaa tarvitaan.

Tosiasiassa voidaan ajatella, että yksi nuorisotyön keskeisimmistä tehtävistä on estää sankaritarinoita syntymästä ja tukea nuorten hyvinvointia niin, ettei heillä elämässään tule tarvetta tulla pelastetuksi. Juha Nieminen (2007, 39) kirjoittaa, että nuorisotyön perustana eivät ole nuorten ongelmat, eikä nuoruutta tai nuoria nähdä lähtökohdasta ongelmoina, vaan nuoret ovat ”henkilökohtaisia mahdollisuuksiaan kantavia ihmisiä, jotka saavat turvaa, ohjausta ja toimintamahdollisuuksia nuorisotyön oppimisympäristöissä”. Tuo kuvaus nostaa ehkäisevän työnteon nuorisotyön ytimeen.

Mitä on ehkäisevä työ?

Ehkäisevä työ nuorisotyössä tarkoittaa pohjimmiltaan sosiaalista vahvistamista, eli nuoren itsetuntoa, sosiaalisia taitoja, asioiden ymmärtämistä ja omana itsenään viihtymistä tukemista. Se pyrkii varmistamaan, että nuoresta kasvaa tasapainoinen, terveitä elämäntapoja arvostava ja muut huomioon ottava yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäsen. Käytännössä ehkäisevä työ on muun muassa keskustelujen herättämistä, yhteisten pohdintojen mahdollistamista ja nuorten kannustamista itsestä ja muista huolehtimiseen (Tapio ja Vuohelainen, 2017)

Sosiaalisen vahvistamisen ohella ehkäisevää työtä voidaan hahmottaa spesifimmin sen mukaan, mitä pyritään ehkäisemään ja mihin asenteisiin vaikuttamaan. Ehkäisevä päihdetyö, seksuaalikasvatus, rikosentorjunta, yhdenvertaisuuskasvatus ja ehkäisevä mielenterveystyö

” *Tärkeää on se, että nuorisotyön ammattilaiset itse tiedostavat ehkäisevän työn merkityksen ja taitavat sen tekemisen käytännössä ja näin nostavat ehkäisevää työtä pois sosiaalityön varjosta.*

keskittyvät kukin tiettyjen sisältöjen esiin nostamiseen ja tiedostamiseen nuorten arjessa. Nämä ovat teemoja, joista jokaiseen nuoria kohtaavan ammattilaisen on oltava valmis tarttumaan, vaikka niiden ei koettaisikaan olevan sitä ominta työn sisältöä. Nuorisoalan ammatillisuuteen kuuluu nuoren kohtaaminen hänen kasvuunsa ja yhteiskunnallisen ajattelunsa kehittymiseen liittyvien teemojen puitteissa. Aiheiden sivuuttaminen siksi, että se tuntuu hankalalta tai kiusalliselta ei ole vaihtoehto. Ei tarvitse olla kaikkien sisältöjen asiantuntija, mutta on oltava riittävät perustiedot ja rohkeus, joiden avulla vaikuttaa esimerkiksi nuorten päihdeasenteisiin tai mielen hyvinvointiin.

Ehkäistä vai korjata?

Ehkäisevää ja korjaavaa työtä ei tule nähdä toisiaan pois-sulkevinä vaihtoehtoina. Oikeastaan niitä ei tulisi lainkaan verrata keskenään, vaan pikemminkin tarkastella rinnakkain. Ja osin ne menevät myös päällekkäin, sillä parhaimmillaan korjaava työ on myös ehkäisevää tähdätessään kestävämpään hyvinvointiin. Nuorisotyötä leimaa monifunktioisuus, eli sillä on useita yleisiä tehtäviä (Nieminen, 2007, 27). Näihin tehtäviin kuuluvat sekä korjaava että ehkäisevä työ. On selvää, että sankaritarinoiden nuo-

risotyötä tarvitaan, sillä valitettava tosiasia on se, että aina joku tippuu ja tarvitsee pelastajaa. Silloin nuorisotyön on ehdottomasti oltava yksi niistä tahoista, joka on valmis otamaan tipahtaneesta kopin. Tämän ei kuitenkaan tarvitse yksinomaan määritellä nuorisotyötä.

Ehkäisevän työn tekemisen perusteet ovat niin ikään vahvat. Cederlöf (1998, 38) toteaa ennaltaehkäisevän nuorisotyön olevan ”edullisempaa ja ennen kaikkea inhimillisesti mielekkäämpää kuin ongelmista huolehtiminen”. Ehkäisevä työ säästää euroja, mutta ennen kaikkea sen arvo on inhimillinen. Korjaavan työn pariin päätyminen jättää onnistuessaankin aina ihmiseen jäljen, jota ilman moni mielellään olisi. Ehkäisevällä työllä pyritään estämään noita jälkiä syntymästä ja huolehditaan siitä, että nuoren ei tarvitse nyrjähtää ollakseen taas osa yhteiskuntaa. Hyvinvointi on parhaimmillaan voima, joka kantaa läpi elämän sen sijaan että se pitäisi välillä menettää osatakseen sitä arvostaa.

Tavoitteena ihan tavalliset tarinat

Nuorisotyön määrittelyssä ja tavoitteenasetteluissa sosiaalinen vahvistaminen ja ehkäisevä työote ovat periaatteessa läsnä, mutta huolta niiden sivurooliin jäämisestä käytännön tasolla kuitenkin on ja puhutaan nuorisotyön liukumisesta kohti sosiaalityötä. Tärkeää on se, että nuorisotyön ammattilaiset itse tiedostavat ehkäisevän työn merkityksen ja taitavat sen tekemisen käytännössä ja näin nostavat ehkäisevää työtä pois sosiaalityön varjosta. Nuorisoalan toimijoiden(kin) tehtävänä on pitää ehkäisevän työn puolia ja nostaa esille niitä ”ihan tavallisia” tarinoita, jotta myös niitä osataan arvostaa sankaritarinoiden rinnalla.

Elsi Vuohelainen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Lähteet

Cederlöf, Petri (1998). Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys. Perustietoja, poimintoja ja haarukkapaloja nuorisotyöstä sekä sen asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. NUORAn julkaisuja Nro 8. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta

Nieminen, Juha (2007). Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi ja Sell, Anne (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet, 29-43. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura

Tapio, Mari & Vuohelainen, Elsi (2017). Hyvän kautta! Yhteisöpedagogi ja hyvinvoinnin edistäminen. Teoksessa Hoikkala, Tommi ja Kuivakangas, Johanna (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura,

Eeva Sinisalo-Juha

”Oon oppinut että pitää kysyä miks”

Otsikko on erään suomalaisen nuoren vastaus kysymykseen: Mikä on ollut nuorisotyön merkitys sinulle? Kaikkiaan 123 suomalaista nuorta on kirjoittanut oman tarinansa nuorisotyön merkityksestä. Niitä on kerätty Helsingin Nuorisotietokeskuksen toiminnasta ja Pelastakaa Lapset ry:n Netarista. Toiset tarinat ovat monitasoisia kertomuksia, toiset vain yhden lauseen toteamuksia. Koskettavia ne ovat kuitenkin kaikki.

Tarinoiden kerääminen liittyy viiden eurooppalaisen maan yhteiseen Erasmus+-hankkeeseen. Siinä on tavoitteena kehittää arviointimalli nuorisotyön merkityksestä nuorille itselleen - siis nuorisotyön vaikuttavuudesta. Virossa, Ranskassa, Italiassa ja Englannissa on yhtä lailla kerätty nuorten tarinoita. Ensimmäistä kertaa tässä laajuudessa nuoret itse arvioivat kohtaamaansa nuorisotyötä.

”Netari antoi mulle uuden mahdollisuuden ja uskon huomiseen”

Syyskuun alussa 2017 hankkeen toimijat kokoontuivat pohtimaan alustavia tuloksia Ranskaan Toulousen Jean Jaurés -yliopistolle. Jo silloin oli nähtävissä, että yhteisiä teemoja on löydettävissä Euroopan laajuisesti. Vaikuttaisi siltä, että nuorisotyössä on tiettyä universaalia, samaa merkitystä nuorelle riippumatta kielestä, kansallisuudesta, sukupuolesta tai asuinympäristöstä. Tästä enemmän ensi syksynä.

Menetelmä juontaa juurensa Marjon yliopistosta Plymouthista. Siellä on kehitetty malli, joka etenee kolmen kierroksen kautta. Ensimmäisellä kierroksella nuorisotyöntekijä kerää nuorten itsensä kirjoittamia tarinoita nuorisotyön merkityksestä. Sen jälkeen hän täydentää tarvittavaa taustoitusta nuoresta, esimerkiksi mahdollisesti koulukiusaamisesta, erityisestä lahjakkuudesta tai vaikkapa ujoudesta. Nuorisotyöntekijät käyvät yhdessä läpi kerättyjä tarinoita ja valitsevat perustellen niistä viisi, joihin johtotason ryhmä tutustuu. He valitsevat tarinoista mielestään kaikkein merkityksellisimmän. Erityistä tässä

Kuva 1. Suomalaisen nuorten mainintoja, jotka liittyvät nuoren omaan työllistymispolkuun nuorisotyön avulla

prosessissa on se, että eri ryhmissä joudutaan neuvottelemaan nuorisotyön merkityksellisyydestä. Kyseessä on yhteinen oppimisprosessi, joka tuottaa yhteistä ymmärrystä nuorisotyöstä. Samalla tämä menettelytapa on hyvä esimerkki siitä, miten nuorisotyöntekijät, nuorisotyön hallinto ja tutkijat voivat kiinteässä yhteistyössä selvittää nuorisotyön laatua ja vaikuttavuutta.

Nuorten tarinat muodostavat myös hyödyllisen ja ehkä paljastavankin tarkastelupinnan sille, kohtaavatko nuorisotyössä nuoren haluamat asiat ja nuorisotyön tarjoamat palvelut. Samalla tarinoista paljastuvat asiat, jotka nuoren mielestä ovat toimineet hänen näkökulmastaan oikein.

Nuorisotyön arvioinnille on myös poliittinen tilaus. Kun arviointi perustuu nuorten omakohtaiselle kokemukselle, on sitä vaikea ohittaa. Nuoren oma tarina täydentyy, kun luotettu nuorisotyöntekijä taustoittaa sen. Se kehittyy kasvutarinaksi, jonka nuori itse on nostonut. Nuorisotyön ammattilaisten vertaisryhmä valitsee johtoryhmän käsitelyyn merkityksellisimmät. Lopputuloksena on kirjallinen perustelu nuorisotyön merkityksestä, josta kuuluu läpi nuoren oma ääni. Nuorten kuuleminen ja osallistaminenhan on haluttu varmistaa myös lainsäädännöllä. Tämän nuorisotyön arviointimenetelmä voi tuottaa lisäarvoa myös niille tavoitteille.

”Nuoriso-ohjaajat on erilaisia kuin esim. opettajat. Nuta ohjaajat ottaa vastaan, ei tarvitse tietää mitään ja silti otetaan vastaan”

Syyskuussa 2018 hankkeen päätöskonferenssissa Plymouthissa saadaan käyttöön eurooppalainen näky nuorisotyön merkitykseen. Hankkeessa tuotetaan myös julkaisu, jossa sitä esitellään kokonaisuudessaan. Julkaisussa kuvataan myös osallistuvien maiden kansallista nuorisotyötä ja sen löydettyä merkitystä. Suomenkielisinä julkaisuina käyttöön on luvassa soveltamisopas ja tieteellisempää tekstiä. Hankkeessa työskennelleet nuorisotyöntekijät ovatkin vahvasti sitä mieltä, että tämä nuorten tarinoiden analyysi olisi saatava osaksi nykyisiä nuorisotyön arviointimenetelmiä.

Eeva Sinisalo-Juha, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Jaana Karjalainen & Regina Pesonen

Lapin nuorten monialaiset ohjauspalvelut MOP

Nuorten hyvinvointiin, ohjaukseen ja palveluihin liittyvää työtä tehdään moniammatillisesti ja monialaisesti, yhteistyönä ja verkostoissa. Humak on suunnannut viime vuosina kolme perättäistä kehittämishanketta tämän verkostotyön kehittämiseen. ”Moniammatillisuutta sparraamassa” –hanke keskittyi nuorten palveluissa toimivien eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteistyön edistämiseen Lapissa, Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Esiselvityshanke Lapin nuorten nivelvaiheista puolestaan hankki tietoa kuntien tiedon ja ohjaustuen tarpeesta sekä selvitti ohjaus- ja palveluverkoston tilaa ja käynnistymistä sekä Lapin 9-luokkalaisten omia näkemyksiä siirtymävaiheiden ohjauksesta. Selvityksessä kysyttiin myös nuorten ajatuksia omasta kotikunnasta, sen palveluista ja nuorten osallisuudesta.

Käynnissä oleva Lapin nuorten monialaisten ohjaus- ja palveluverkoston koordinaatiohanke (Lapin nuorten MOP-hanke) on tarttunut esiselvityksessä esiin nousseisiin kehittämistarpeisiin. Näitä ovat erityisesti nuorten koulutukseen ja työelämään siirtymisen nivelvaiheiden erityiskysymykset. Hankkeessa edistetään verkoston tavoitteellista ja suunnitelmallista työskentelytapaa. Painopiste on ehkäisevässä työssä. Tärkeätä on tuoda esille nuorten hyvinvointia koskevia tilastoja ja tutkimuksia. Näin saadaan kokonaisvaltainen käsitys nuorten elinoloista alueella ja voidaan suunnata kehittämistoimia. Näin hanke tuottaa nuorille osallisuuskokemuksia sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia omilla kotipaikkakunnillaan ja laajemminkin yhteiskunnassa.

Monialaisten verkostojen tuki pilottikunnissa

Hankkeessa on kaksi osiota. Neljän pilottikunnan, Savukosken, Ylitornion, Muonion ja Enontekiön kuntien nuorille suunnataan nivelvaiheen siirtymää helpottamaan suunniteltuja toimenpiteitä ja tuetaan nuoriso- ja kuntalain mukaisten monialaisten verkostojen toimintaa. Kaikki hankkeen toimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan kuntalähtöisesti; kuntien omien toimintaedellytysten ja

” *Hankkeessa havaittuja hyviä käytäntöjä ovat nuorten osallistaminen ja nuorten ja päättäjien väliset keskustelupäivät, joissa nuoret saavat äänensä esiin.*

tarpeiden mukaan. Toisena osiona ovat maakunnalliset seminaarit, joissa käsitellään verkoston esiin nostamia aihealueita ja hyviä käytäntöjä. Seminaariteemoina ovat olleet muun muassa nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tilannekuvat Lapissa, nuorten ohjaus ja neuvonta, osallisuus, nuoria koskeva tiedonkulku ja alueellinen nuorisotieto ja verkostojen uudet toimintatavat sekä nuoren kohtaaminen.

Maakunnalliset seminaarit hyvien käytäntöjen levittäjinä

Seminaarit ovat ensiarvoisen tärkeitä toimintatapojen ja -mallien levittämisessä. Tietoa ja kokemuksia levitetään lisäksi pilottikuntien työkokouksissa. Näiden kautta hyvien käytäntöjen tuloksia voidaan nopeasti ja joustavasti siirtää paikkakunnalta toiselle ja sitä kautta nostaa koko maakunnan tietoisuuteen seminaareissa. Saadaan myös vertaistukea ja käydään läpi työn haasteita ja mahdollisia epäonnistumisia sekä kaikinensa opitaan toisilta. Työkokoukset ovat sekä fyysisiä että verkkovälitteisiä tapauksia. Lähes aina myös seminaareihin voidaan osallistua verkkovälitteisesti. Hankkeessa havaittuja hyviä käytäntö-

jä ovat nuorten osallistaminen ja nuorten ja päättäjien väliset keskustelupäivät, joissa nuoret saavat äänensä esiin. Keskustelupäiviä on toteutettu ja tullaan toteuttamaan kaikissa hankkeen pilottikunnissa. Nuorten palveluprosessia on mallinnettu Ylitorniolla nuoria osallistamalla. Mallinnuksen sivutuotteena eri alojen ammattilaiset perehtyivät toistensa toimenkuviin ja tehtäviin. Nuorten monialaisten ohjaus- ja palveluverkoston tapaamisissa esiin nousseisiin haasteisiin on tartuttu nopeasti. Konkreettisia toimenpiteitä on tehty muun muassa nuorten päihteiden käyttöön liittyen.

Hankkeessa toteutetuissa nuorille suunnatuissa tapahtumapäivissä olennaista on ollut nivel- ja siirtymävaiheiden kokonaisvaltainen tukeminen. Nuoria on tuettu ja tietoa jaettu aina arjenhallinnasta työllistymiseen asti. Nuorten kesätöissä on pidetty yksilöllisiä ohjauspäiviä, joissa jokainen nuori on saanut keskustella ammattilaisten kanssa omaan tulevaisuuteen liittyvistä asioista. Kokonaisuudessaan nuorten monialainen ohjaustoiminta vaatii sekä nuorten että ammattilaisten aitoja kohtaamisia ja areenoita, joihin Lapin nuorten MOP – hanke on pyrkinyt edistämään.

Lisätietoja

Jaana Karjalainen
(jaana.karjalainen@humak.fi)

Regina Pesonen
(regina.pesonen@humak.fi)

<http://mop.humak.fi/>

Jaana Karjalainen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Regina Pesonen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Erja Anttonen

Sukupuoli- sensitiivinen nuoriso- työ

Kiinnostukseni sukupuolisensitiiviseen nuorisotyöhön heräsi 2000-luvun alussa. Olin työni puolesta mukana toteuttamassa Pohjois-Karjalassa aiheeseen liittyvää pilottihanketta, minkä innoittamana kirjoitin aiheesta oppikirjan (Anttonen 2007). Samoihin aikoihin tein opettajan pedagogisia opintojani Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja sain mahdollisuuden toteuttaa opintojen kehittämishankkeena verkkokurssin suunnitelman. Suunnitelman laadin Sukupuolisensitiivisyys nuorten parissa tehtävässä työssä –verkkokurssin tekemisestä. Kurssi toteutui ensimmäisen kerran lv. 2006–2007. Tuorein toteutus oli kesällä 2017.

Uusin julkaisuni aiheesta on Sukupuolisensitiivinen nuoriso- ja aikuistyö Suomessa –teos, joka tarkastelee sukupuolisensitiiviseen työhön liittyviä keskeisiä käsitteitä sekä Suomessa tehtävää sukupuolisensitiivistä aikuis- ja nuorisotyötä. Suomalaisella setlementtiliikkeellä on ollut keskeinen rooli sukupuolisensitiivisen työn toimijana ja kehittäjänä, ja liikkeessä tehtävä sukupuolisensitiivinen aikuis- ja nuorisotyö saa teoksessa keskeisen huomion.

Matkan varrella olen saanut useasti vastata kysymykseen, mitä sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolisensitiivinen työote ovat. Olen perustellut ja perustelen edelleen työotteen tarpeellisuutta ihmisoikeuksien ja tasavertaisuuden toteutumisen lähtökohdista. Esimerkiksi osa Tampereella sijaitsevan, Setlementti Tampere ry:n ylläpitämä Miesten kansalaistalo Mattilan kävijöistä kokee kansalaistalon ilmapiirin hälventävän sosiaalisesti marginalisoivia ja yhdenvertaista vuorovaikutusta estäviä rakenteita.

Näistä rakenteista osa liittyy esim. kilpailemiseen, työelämästatukseen tai varallisuuteen, joiden kautta rakennetaan myös maskuliinisia hierarkioita. (Pihlman 2016, 41.) Eräs sukupuolisensitiivistä työtä tekevä tiivistä työotteen tarpeellisuuden sillä, että sen avulla tehdään näkyväksi ymmärrystä siitä, miten oma sukupuoli voi olla myös myönteinen voimavara (Anttonen 2017, 11).

Nuorille tulisi olla tarjolla erilaisia palveluita ja yhteisöjä sekä toimintaa, johon ihminen voi kokea haluavansa kiinnittyä. Setlementtiliikkeen toimijoiden yhtenä viestinä on ollut: sukupuolisensitiivinen aikuis- ja nuorisotyö voivat olla joillekin ihmiselle ainoa yhteisö ja palvelu, jossa hän voi ilmaista itseään turvallisessa ilmapiirissä, saada kokemuksen yhteisöön kuulumisesta (vrt. Pihlman 2016, 40) ja kiusaamisesta vapaasta yhteisöstä. Tutkija Tuija Huuki (2016) esittää, että on ihmisoikeuskysymys saada kasvaa yli sukupolirajojen.

Hänen mukaansa ihmisen potentiaalisuudessa lepää ihan kaikkea mahdollista. Jos esimerkiksi kasvatuksessa suunnataan vain yhteen suuntaan – vaikkapa heteronormatiivisuuteen ja sen kyseenalaistamattomuuteen -, silloin tiedostamatta suljetaan keskeinen osa ihmisyyttä ja keskeisiä kapasiteetteja, joiden avulla selviydymme erilaisista haasteista elämässä. Sukupuolisensitiivistä kasvattajaa hän kuvaa avoimen kriittiseksi rinnalla kulkijaksi.

Erja Anttonen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Lähteet

Anttonen, Erja 2017. Sukupuolisensitiivinen nuoriso- ja aikuis-työ Suomessa. Helsinki: Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja 38. Saatavilla: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/05/sukupuolisensitiivinen-nuoriso-ja-aikustyö-suomessa-erja-anttonen-humanistinen-ammattikorkeakoulu.pdf>

Anttonen, Erja 2007. Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. Helsinki: Humanistisen ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja C13. Saatavilla: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/01/sukupuolisensitiivisyys-kansalaistoiminnassa.pdf>

Huuki, Tuija 2016. Keskustelu radio-ohjelmassa ”Sari Valto. Tuoko sukupuolisensitiivinen kasvatusta tasa-arvoa?” Yle Radio 1:n radio-ohjelma 29.11.2016. Viitattu 29.11.2016. Saatavilla: <http://areena.yle.fi/1-3753973?autoplay=true>

Pihlman, Arvi 2016. Jännitteistä vastavuoroisuutta: Kansalaistalo miesten hyvinvointia edistämässä. Janus 24 (1), 26–44.

Hanna Laitinen & Tarja Nyman

Kotoutuminen Humakin vahvuus- alana

Suomeen muualta muuttaneiden kotoutumisessa eli integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan pääosassa on muuttaja itse ja hänen tekemänsä kotoutumistyö. Humakin rooli kotoutumisen tukena on tuottaa palveluja ja muita kotoutumisen tukitoimia kotoutumisprosessin eri vaiheissa oleville ihmisille.

Kotoutumisen päämääräksi määritellään usein työllistyminen. Tähän pyritään varmistamalla mahdollisuuksia saavuttaa riittävä suomen kielen taito ja hankkia työmarkkinoille soveltuva koulutus. Humakin koulutusalojen näkökulmasta olennaista on muistaa, että myös sosiaalinen, kulttuurinen ja yhteiskunnallinen kotoutuminen on tärkeää. Yksilön hyvinvoinnin kannalta on olennaista kuulua sosiaalisiin yhteisöihin, tuntea kulttuurista pätevyyttä ja nähdä mahdollisuuksia vaikuttaa uuden kotimaan asioihin. Kuten Humakin strategiassa määritellään: Kehitämme maahanmuuttajien osallisuutta, kansalaistoimintaa ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimintoja.

Lisää kansainvälisyys- ja monikulttuurisuusopintoja

Kotoutuminen Humakin vahvuusalana tarkoittaa kahta pääasiaa. Ensinnäkin, kaikki Humakin opiskelijat saavat valmiuksia ymmärtää ja edistää kotoutumisprosessia sen eri vaiheissa. Kaikissa Humakin ammattikorkeakoulututkinnoissa on lisätty kansainvälisyys - ja monikulttuurisuusopintojen määrää siten, että jokainen opiskelija suorittaa näitä opintoja 30 opintopistettä. Näiden opintojen tavoitteena on oppia toimimaan kansainvälisessä, monikulttuurisessa toimintaympäristössä ja ymmärtää erilaisuuden, globaalien haasteiden ja kestävän yhteiskunnan periaatteet.

Erityisen vahvasti strateginen vahvuusala painottuu tulevien yhteisöpedagogien (AMK) ammatillisessa osaamisessa: Vuonna 2018 käyttöön otettavassa opetussuunnitelmasta löytyvät opintojaksot: ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen, monimuotoinen yhteiskunta, monikulttuurisuusosaaminen ja kotoutuminen

” *Maahanmuuttajien moninaisen osallisuuden kannalta olennaista olisi lisätä heidän mahdollisuuksiaan osallistua korkeakouluopintoihin jo siinä vaiheessa kuin suomen kieli opiskelukielenä on vasta kehittymässä.*

sekä kansainvälisen ja monikulttuurisen toiminnan kehittäminen. Ammatilliset harjoittelut mahdollistavat pitkän harjoittelun kansainvälisessä ja monikulttuurisessa ympäristössä. Opintojen päättövaiheessa opiskelija perehtyy syvämmällä tavalla kansainvälisen ja monikulttuurisen toiminnan kehittämiseen. Opintoihin voi luontevasti liittää kotoutumista edistävien työmuotojen käytännön kehittämisen erilaisissa toimintaympäristöissä tai hankkeissa. Tutkinnossa hyväksiluettaavia monikulttuurisen vapaaehtoistyön väyläopintoja suunnitellaan parhaillaan yhteistyössä kansanopistojen kanssa.

Palveluja kotoutumisen tueksi

Toinen päälinja kotoutumisen edistämiseksi on tuottaa palveluja kotoutumisen tueksi. Tämä tapahtuu pääasiassa määräaikaishankkeilla, mikä tarkoittaa painotusten vaihtumista laajemman yhteiskunnallisen tarvearvioinnin eli saatavilla olevan rahoituksen mukaan. Usein tavoitteena on kehittää palvelua muiden toimijoiden myöhempään käyttöön. Niinpä Humak on muun muassa mukana valtakunnallisessa työssä, jonka tavoit-

teenä on kehittää kuvakommunikaation menetelmiä turvapaikanhakijoiden maahantulon aivan ensi vaiheisiin, joissa yhteistä kieltä suomalaisten työntekijöiden ja turvapaikkaa hakevien välillä ei vielä ole (KUVAKO-hanke). Helsingissä Humak puolestaan kehittää kotoutumista tukevaa koulunuorisotyötä ja luo kulttuurialan toimijoiden kanssa yhteistyössä välineitä aikuisten perusopetukseen niin, että oppivelvollisuusiän ylittäneet maahanmuuttajat saavat parempia mahdollisuuksia suorittaa loppuun suomalainen peruskoulu (Porukalla pääosaan -hanke). Kolmas esimerkki tulee Turusta, jossa on kehitetty onnistuneita verkostomaisia rekrytointimalleja maahanmuuttajien työllistymiseen (Baana-hanke).

Maahanmuuttajien moninaisen osallisuuden kannalta olennaista olisi lisätä heidän mahdollisuuksiaan osallistua korkeakouluopintoihin jo siinä vaiheessa kuin suomen kieli opiskelukielenä on vasta kehittymässä. Tämä edellyttää korkeakouluilta vahvistettuja tukitoimia opiskeluvalmiuksien tukemiseen. Asiaa edistää se, että Humakin 2018 voimaan tuleviin AMK-tutkintojen yhteisiin vapaasti valittaviin opintoihin tulee kuulumaan Suomen kielen (S2) -opinnot. Lisäksi tutkintoon johtavat opinnot alkavat kaikille yhteisillä opiskeluvalmiuksien opinnoilla, ja ammatillisiin kieliopintoihin sisältyy korkeakouluopinnoissa edellytettäviä viestintävalmiuksia vahvistavat suomen kielen ja viestinnän opinnot.

Hanna Laitinen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Tarja Nyman, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Satu Riikonen

Vain sisältö ratkaisee -vaikuttamis- kampanja hankkeiden yhteistyönä

Hankkeiden välinen yhteistyö on parhaimmillaan onnistuneita kokeiluja, hyvien käytäntöjen vaihtamista ja vaikuttamistyötä. Yhdistimme voimamme maahanmuuttajien työllistymistä edistävissä hankkeissa Turussa. Yhdessä haluamme madaltaa työnantajien kynnystä palkata maahanmuuttajataustainen henkilö tai turvapaikanhakija.

Turussa tehdään töitä maahanmuuttajien työllistymiseksi

Baana-hankkeessa teemme töitä maahanmuuttajien työllistymisen ja yrittäjyyden edistämiseksi. Baana on syyskuussa 2016 käynnistynyt kolmivuotinen ESR-hanke, jossa puretaan maahanmuuttajien työllistymisen esteitä ja luodaan konkreettisia väyliä työelämään ja yrittäjyyteen. Hankkeen näkyvin toiminta on Turkuun perustettu rekrytointipiste, jossa yhden luukun periaatteella neuvotaan, koulutetaan ja tarjotaan työpaikkoja. Baana-hankkeen kohderyhmänä ovat kaikki itsensä maahanmuuttajiksi kokevat henkilöt. Baanan toteuttavat yhdessä Humak, Citywork Turku Oy ja Turun kaupunki.

Yhteistyö moninkertaistaa tulokset

Baana ei ole ainoa maahanmuuttajien työllistymistä edistävä hanke Turun alueella tällä hetkellä. Tällaisia hankkeita on käynnissä lukuisia. Jokaisella hankkeella on omat painopisteensä ja toimintonsa. Maahanmuuttajien työllistymishaasteisiin vastataan hankkeissa muun muassa koulutuksilla, verkostojen kasvattamisella, oman osaamisen tunnistamisella ja työnhakutaitoihin perehtymällä. Olemme Baana-hankkeessa panostaneet tiiviiseen yhteistyöhön näiden alueen muiden maahanmuuttajahankkeiden kanssa. Meidän ajatuksemme on, että yhteistyö moninkertaistaa hyvät tulokset. Hankkeiden toimijat ovat tavanneet vuoden aikana useita kertoja. Näissä yhteistyötapaamisissa olemme kertoneet toisillemme hankkeiden ajankohtaisista asioista ja pohtineet yleisesti maahanmuuttajien työllistämisen teemaa.

Vaikuttamiskampanja

Keväällä 2017 aloimme suunnitella yhteistä toimintaa ja vaikuttamiskampanjaa. Halusimme yhdessä edistää maahanmuuttajien mahdollisuuksia saada työpaikka ja edetä uralla ja perustaa yritys. Näiden tapaamisten ja suunnittelun kautta syntyi ”Vain sisältö ratkaisee” -vaikuttamiskampanja. Vaikuttamiskampanjan potkaisimme käyntiin tämän vuoden marraskuussa. Kampanjan tarkoitus on madaltaa työnantajien kynnyksiä palkata maahanmuuttajataustainen henkilö tai turvapaikanhakija. Jaamme tietoa esimerkiksi työluvista ja tuista ja pyrimme vaikuttamaan yleiseen ilmapiiriin maahanmuuttajien työllistämisen edistämiseksi. Tämän yhteistyössä toteutettavan kampanjan on tarkoitus hälventää ennakkoluuloja ja nostaa kansainvälisten osaajien tietotaito esille.

Lisätietoja:
www.baanalla.fi

Facebook:
*toissataalla
baanalla*

Satu Riikonen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Tiina Valkendorff

Porukalla pääosaan -hanke: perusopetuksen koettelemista ja kotoutumista

Suomeen tulleet maahanmuuttajat asettavat peruskoulujärjestelmälle uudenlaisia tarpeita. Uusi opetussuunnitelma puolestaan mahdollistaa uudenlaisia tapoja järjestää opetusta. Luokkahuoneista siirrytään uusiin oppimisympäristöihin ja monimuotototeutuksiin. Miten maahanmuuttajia voidaan tukea opiskelussa? Miten koulua käydään koulun ulkopuolella?

Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus

Suomessa syntyneistä nuorista peruskoulun suorittaa oppivelvollisuusiän kuluessa lähes koko ikäluokka. Sen sijaan monilta 17 vuotta täyttäneiltä maahanmuuttajilta puuttuu peruskoulutodistus. Yhtenä syynä tähän on se, että osa maahanmuuttajista tulee Suomeen oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa tai sen ylittäneinä. Kieliongelmat, kulttuuriseen sopeutumiseen liittyvät haasteet, oppimisvaikeudet ja monien kohdalla myös pakolais- tai turvapaikanhakijatausta hankaloittavat opiskelujen etenemistä. Vaikka osalla maahanmuuttajista onkin korkea tieto- ja taitotaso, heidän joukossaan on myös niitä, jotka eivät ole kotimaassaan opiskelleet juuri ollenkaan. Luku- ja kirjoitustaidoton maahanmuuttajanuori ei ole harvinaisuus.

Maahanmuuttajanuoret ovat kuitenkin usein hyvin koulutusmotiveituneita ja oppivat nopeasti sekä kieltä että kulttuuria, jos vain saavat mahdollisuuden. Peruskoulun suorittaminen on välttämätöntä jatko-opintojen ja kotoutumisen kannalta.

Oppivelvollisuusiän ylittänyt maahanmuuttajanuori voi opiskella peruskoulun oppimäärän aikuisten perusopetuksessa. Aikuisten perusopetuksessa opiskelijoista valtaosa on maahanmuuttajia. Se ei siten tarjoa oppivelvollisuuskoulun tavoin kontakteja suomalaisiin nuoriin, vaikka juuri luontaisesti kotouttavasta ympäristöstä ja mahdollisuudesta kahdenväliseen kotoutumiseen hyötyisivät sekä suomalaiset että maahanmuuttajanuoret.

” *Porukalla pääosaan -perusopetusryhmässä opiskelu toteutuu monimuotona ja aikuisten perusopetusta integroidaan taide- ja kulttuuri-toimintaan työelämälähtöisellä periaatteella.*

Porukalla peruskoulu loppuun

Porukalla pääosaan -hankkeessa tuetaan maahanmuuttajanuoria peruskoulun loppuunsaattamisessa ja sen myötä myös kotoutumisprosessissa. ESR-rahoitteinen hanke aloitti toimintansa maaliskuussa 2017. Hanke ideoitiin Humanistisessa ammattikorkeakoulussa vastaamaan osaltaan yhteen yhteiskunnassa ajankohtaiseen koulutuksen haasteeseen, lisääntyneeseen maahanmuuttoon ja sen myötä syntyneeseen tarpeeseen tukea maahanmuuttajia koulutuksessa ja yhteiskuntaan integroitumisessa.

Hankkeessa tuetaan maahanmuuttajanuorten peruskoulun loppuun saattamista aikuisten perusopetuksessa ja vahvistetaan heidän jatkokoulutus- sekä työelämämahdollisuuksiaan. Kaksivuotisen toiminnan aikana hankkeessa luodaan uudenlainen malli peruskoulun loppuunsaattamiseen.

Porukalla pääosaan -perusopetusryhmässä opiskelu toteutuu monimuotona ja aikuisten perusopetusta integroidaan taide- ja kulttuuri-toimintaan työelämälähtöisellä periaatteella. Opiskelua tuetaan koulunuorisotyön keinoin

ja osa opetussisällöistä tulee suoritetuksi nuorisotyöllisin menetelmin. Opetuksen toteuttaa Helsingin aikuislukio periaatteenaan koko kaupunki opiskeluympäristönä. Hankkeessa luodaan nuorille mahdollisuuksia kontakteihin suomalaisnuorten kanssa ja lisätään kulttuurista vuoropuhelua.

Opiskelu osana Porukalla pääosaan -hanketta

Haku Porukalla pääosaan -ryhmään käynnistettiin keväällä 2017. Ryhmään pyrkivät nuoret olivat pääosin kahden vuoden sisällä Suomeen muuttaneita. Nuoret, jotka

tulivat valituksi, ovat lähtöisin Afrikasta, Lähi-Idästä ja Etelä-Amerikasta.

Opiskelu Helsingin aikuislukion Porukalla pääosaan -perusopetusryhmässä käynnistyi syksyllä 2017. Syksyn aikana hankkeeseen valitut nuoret ovat suorittaneet opintojaan koulun lisäksi esimerkiksi hankkeen osatoteuttajan Ryhmäteatterin harjoituksissa. Ryhmäteatterin nuorten teatteriryhmässä eli Ryhmisnuorissa ovat mukana Porukalla pääosaan -hankkeeseen valitut maahanmuuttajanuoret sekä koe-esiintymisten kautta valitut suomalaisnuoret. Yhteisen teatteriharjoittelun tulos tulee suunnitelman mukaan Ryhmäteatterin ohjelmistoon keväällä 2018.

yhteinen tavoite: hankkeen kohderyhmän opiskelun ja sen myötä kotoutumisen – tai kotiutumisen – tukeminen. Hankkeen kohderyhmä määrittää omalta osaltaan sitä, millaiseksi hanke on muodostunut ja millaiseksi se kehittyy. Samalla hankkeen nuoret ovat tehneet siitä toteuttajille ja kaikille mukana oleville erityisen – ja joka päivästä erilaisen.

Hankkeen päätoteuttaja on Humanistinen ammattikorkeakoulu, josta mukana ovat sekä yhteisöpedagogi- että kulttuurituotannon koulutusalat. Osatoteuttajina hankkeessa ovat Ryhmäteatteri ja Zodiak.

Koko kaupunki opiskeluympäristönä

Perusopetusta on perinteisesti toteutettu opettajavoimavaroista ja luokkahuonelähtöisesti. Porukalla pääosaan-hankkeessa on tartuttu uuden opetussuunnitelman antamiin painopisteisiin, autenttisiin oppimisympäristöihin, ilmiöpohjaisuuteen ja joustaviin tapoihin järjestää perusopetus. Kun koulua käydään osin vaihtelevin aikatauluin erilaisissa oppimisympäristöissä teatterista nuorisotalolle ja jääkiekko-otteluun tai taidemuseoon, kysyy opetuksen

järjestäminen ja siihen osallistuminen myös joustoa, kykyä mukautua ja lähteä uskaltuen uuteen.

Perusopetuksen toteuttajataho on mukana hankkeessa innostuneella otteella ja uteliaana katsoen, mihin perusopetus ja koulun resurssit venyvät.

Eri koulutus- ja ammattialojen risteyspisteessä toimiva hanke pitää sisällään erilaisia lähestymistapoja, näkökulmia ja toteuttamistapoja. Kaikilla osapuolilla on kuitenkin

Tiina Valkendorff, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Mirva Kiiveri & Auli Tynkkynen
& Jan Johansson & Tuuli Arponen
& Tarja Nyman

Invalidiliitto ja Humak - yhteisenä tavoitteena elinvoimaisen yhdistys- toiminnan edistäminen

Tässä vuoropuhelunomaisessa kirjoituksessa Invalidiliiton ja Humakin yhteistyöhön osallistuneet pohtivat, miten järjestöjen elinvoimaisuuden edistämiseen tähtäävä tavoitteellinen ja osallistava kehittämistyö on toteutunut, ja mitä merkityksiä sillä on ollut yhteistyön osapuolille. Invalidiliiton ja Humakin välinen yhteistyö on jatkunut erilaisin painotuksin 2000-luvun alkuvuosista saakka.

Meneillään oleva sopimus pohjainen yhteistyö painottuu elinvoimaisen ja uudistuvan yhdistystoiminnan kehittämiseen. Käytännön kehittämistyön edistämiseksi Invalidiliiton yhdistystoiminnan kehittämistyöryhmällä on ollut merkittävä ja aktiivinen rooli. Kehittämistyöryhmä on mahdollistanut paitsi aktiivitoimijoiden ja liiton työntekijöiden vuoropuhelun, myös kehittämistoimien konkreettisen suunnittelun saman pöydän äärellä. Työryhmä on hyödyntänyt yhteisen jakamisen tilana ja valittujen teemojen valmistelussa myös Invalidiliiton verkko-oppimisympäristöä. Työryhmän työskentelyn ansiosta on voitu konkretisoida arvioivaa ja kehittävää työtä, ja myös toteuttaa yhdistystoiminnalle olennaista vertikaalista vuoropuhelua elinvoimaisuuden tekijöiden äärellä. Kehittämistyöryhmässä käsitellyt teemat on tarkasteltu aina arjen yhdistystoiminnan tasolla myös eri alueiden ja erilaisten yhdistysten erityispiirteet tunnistuen.

Elinvoimaisen yhdistystoiminnan kriteerit

Yhdistystoiminnan kehittämistyöryhmä käynnisti keväällä 2016 elinvoimaisen yhdistystoiminnan avaintekijöiden tunnistamisen. Työskentelyn perusteella löytyneet avaintekijät teemoiteltiin ja niiden jatkojalostus johti elinvoimaisen yhdistystoiminnan tunnuspiirteiden kirkastamiseen ja edelleen yhdistystoiminnan auditointikriteerien konkretisointiin. Invalidiliiton järjestöjen vastaava suunnittelija *Mirva Kiiveri* täsmentää, että elinvoimaisen yhdistystoiminnan tunnuspiirteet konkretisoituivat lopulta kuudeksi pääteemaksi: yhdistyksen toimintaympäristön tunteminen, hyvä johtajuus ja hyvä hallinto, osallistava toiminnan suunnittelu, toimintaedellytyksien

” *Kehittämistyössä on sovellettu kokeilevan kehittämisen elementtejä, esimerkkinä edellä mainittu auditoinnin kehittäminen ja auditointikriteerien jalostaminen.*

varmistaminen ja aktiivinen yhdistystoiminta ja tavoitteellinen yhdistystoiminnan arviointi ja kehittäminen. Auditointien pilotointi käynnistyi keväällä 2017.

Invalidiliitto ja käytännön toimenpiteet

Mirva Kiiveri ja yhdistystoiminnan kehittämistyöryhmän puheenjohtaja *Jan Johansson* pohtivat seuraavaksi, miten Invalidiliiton näkökulmasta keskeisiin elinvoimaisen yhdistystoiminnan kehittämiskysymyksiin tartuttiin käytännössä.

Invalidiliitto on tukenut jäsenyhdistystensä toiminnan kehittämistä monin erin tavoin ja menetelmin. Kentältä tulleen toiveen mukaan työryhmä tarttui kokonaisvaltaisen, yhdistystoiminnan kaikki ulottuvuudet samanaikaisesti huomioivan menetelmän kehittämiseen. Menetelmässä keskeistä on se, että ulkopuoliset arvioijat (liiton auditointijat) tarkastelevat yhdistyksen toimintaa suhteessa elinvoimaisen yhdistystoiminnan kriteereihin ja auttavat yhdistystä löytämään kehittämiskohteita ja välineitä elinvoimaisuuden edistämiseksi. Tässä on kyse myös ylipäätään yhdistysten voimaantumisen (empowerment),

jolla pyritään lisäämään yhdistysten yhteiskunnallista aktiivisuutta. Menetelmä auttaa yhdistystä näkemään vahvuutensa ja sen avulla löydetään hyviä yhdistyskäytäntöjä muiden yhdistysten hyödynnettäväksi. Elinvoimaisen yhdistystoiminnan tunnuspiirteitä tullaan hyödyntämään paitsi auditoinnissa, myös kevyemmissä yhdistysten itsearvioinneissa ja kehittämispäivissä.

Invalidiliiton näkökulmasta elinvoimainen yhdistyskenttä on avaintekijä, jotta liitto yhdistystensä kanssa yhteistyössä kykenee vastaamaan toimintaympäristön muutoksesta johtuviin tarpeisiin ja niistä johdettuihin liiton painopistealueisiin. Elinvoimaisen yhdistystoiminnan tunnuspiirteiden vahvistaminen liiton jäsenyhdistyksissä edistää yhdistysten perustehtävän tehokasta toteutumista ja toiminnan uudistumista, jolloin yhdistykset ovat valmiimpia reagoimaan ja toimimaan muutoksen edellyttämällä tavalla. Keskeisimpiä näistä lähivuosien painopistealueita ovat maakunnallisen vaikuttamistoiminnan ja jäsenten ohjauksen ja neuvonnan vahvistaminen.

Kokeileva kehittäminen

Kehittämistyössä on sovellettu kokeilevan kehittämisen elementtejä, esimerkkinä edellä mainittu auditoinnin kehittäminen ja auditointikriteerien jalostaminen. Mirva Kiiveri toteaa, että invalidiliitto on soveltanut kokeilevaa kehittämistä jo vuosien ajan. Uusia toimintoja on suunniteltu yhteistyössä yhdistysten edustajien kanssa ja niitä on pilotoitu valituissa yhdistyksissä. Myös erilaisten koulutus- ja arviointimenetelmien kehittämisessä ja käyttöönotossa on hyödynnetty vastaavanlaista toimintamallia. Tämä osallistava kehittäminen on pohjautunut pitkälti ”edustuksellisuuteen”. Liitto voisi siirtyä systemaattiseen kokeilevaan tai ketterään kehittämiseen esimerkiksi jalkautumalla entistä enemmän jäsenistön keskuuteen keräämään kehittämisideoita ja kokeilemaan ideoiden toimivuutta.

”Reilu yhdistys”

Toinen elinvoimaisen yhdistystoiminnan avaintekijöistä noussut kehittämisteema on ollut ”reilu yhdistys”. Sen kautta on lähestytty yhdistystoiminnan inhimillistä todellisuutta: avoimuutta ja saavutettavuutta, sosiaalista esteettömyyttä sekä toiminnassa mahdollisesti esiintyviä konfliktitilanteita, häirintää ja kiusaamista. Kehittämissuunnitelmassa on rohkeasti nostettu keskusteluun asioita, joiden puheeksi otto, puuttuminen tai sovittelu missä tahansa yhteisössä on vaativa tehtävä.

Mirva Kiiveri ja invalidiliiton koulutussuunnittelija Auli Tynkkynen painottavat, että yhdistystoiminnan tulisi olla jokaiselle antoisaa ja iloa tuottavaa. Jokaisella jäsenellä tulisi olla mahdollisuus olla ja osallistua yhdistystoimintaan omista lähtökohdistaan käsin. Erilaisuutta ja erilaisia mielipiteitä tulisi arvostaa. Erityistä huomiota pitää kiinnittää jäsenten ja heidän osaamisensa arvostamiseen, ja jokaiselle tulisi löytyä yhdistyksessä oma paikkansa. Ristiriitatilanteissa yhdistyksillä tulisi olla valmiuksia ja keinoja puuttua tilanteeseen.

Invalidiliiton tehtävänä on avata keskustelu ”Reilu yhdistys” teemasta ja pitää sitä esillä eri yhteyksissä. Näin vaikeahkoltakin vaikuttava teema voidaan tehdä näkyväksi ja madaltaa asioihin puuttumiskynnystä. Invalidiliitto voi tukea yhdistyksiä nostamalla näitä asioita keskusteluun ja antamalla välineitä asian käsittelyyn. Tärkeää on, että löytyy keinoja ja välineitä, jotka tekevät mahdolliseksi sen, että yhdistyksen hallituksessa keskustellaan ja sovitaan pelisäännöistä jo siinä vaiheessa, kun ongelmia ei ole tai ne ovat vielä pieniä. Liitto voi myös pienimuotoisesti sovittaa yhdistyksissä.

Humakissa yhteisöpedagogiksi opiskeleva Tuuli Arponen tarttui ”reilu yhdistys” -aiheeseen kehittävän harjoittelunsa aikana käynnistyneessä opinnäytetyössään. Seuraavaksi Tuuli avaa, mitä tehtäviä kehittävään harjoitteluun on liittynyt, ja miten ne ovat syventäneet pian valmistuvan yhteisöpedagogin osaamista järjestötyön osaajana.

”Yhteisön hyvinvoinnista yksilön hyvinvointiin ja takaisin” on auttamaton oravanpyörä, mikä parhaimmillaan saa aikaan positiivista energiaa, voimaantumista ja kasvun kierteen.

”Kehittävän harjoitteluni aikana olen saanut olla mm. tutustumassa ketterän kehittämisen hyödyntämiseen organisaation sisällä. Siihen liittyen olen ollut mukana laatimassa auditointikriteerejä yhdessä yhdistystoiminnan kehittämistyöryhmän kanssa sekä myöhemmin myös pilotoimassa auditointikriteerejä yhdessä Invalidiliiton auditointitiimin kanssa. Tärkein asia jonka tämä on opettanut minulle on se, että kehitys on järjestötyössä keskiössä ja että kehittämisen kulmakivi on yhteistyö. Kun halutaan rakentaa toimivia ja moninaisuuden huomioon ottavia ratkaisuja, yhteistyö eri taustoista tulevien ihmisten sekä eri osaamisalojen asiantuntijoiden kanssa on välttämätöntä. Prosessin onnistumiseksi myös toiminnan ohjaajan ja kehittäjän tulee olla avoin oppimaan ja omaksumaan uutta.”

Tuuli jatkaa: ”Reilu Yhdistys –teema herätti mielenkiintoni, koska yksilön ja yhteisön hyvinvointi ja henkinen kasvu ovat olleet vahvasti lähellä sydäntäni jo pitkään toimiessani mm. nuoriso-ohjaajana ja tanssin ohjaajana. Kun yksilön hyvinvointi heijastuu henkilön omaan mielenmaailmaan, yhteisön hyvinvointi heijastuu ryhmän ilmapiiriin, sosiaalisen esteettömyyden tasoon ja sen kautta yksittäisiin kohtaamisiin sekä yksilön kokemaan turvallisuuden tunteeseen.”

”Yhteisön hyvinvoinnista yksilön hyvinvointiin ja takaisin” on auttamaton oravanpyörä, mikä parhaimmillaan saa aikaan positiivista energiaa, voimaantumista ja kasvun kierteen. Tästä innoittuneena halusin lähteä tutkimaan, mikä aiheuttaa mahdollisen turvattomuuden ja kiusaamisen yhteisöissä. Mikä oikeastaan on reilu yhdistys ja miten reiluus tai sosiaalinen esteettömyys yhteisössä syntyy? Yhteisöjen sosiaalinen esteettömyys on ajankohtainen teema, kun järjestökentällä ovat vahvasti läsnä yhdenvertaisuuden, aidon kohtaamisen ja moninaisuuden teemat.”

Humak mukana kehittämässä yhdistystoimintaa

Kirjoittajista Tarja Nyman on osallistanut yhdistystoiminnan kehittämisyöryhmään asiantuntijajäsenenä ja Humakin edustajana. Yhteistyö on tarkoittanut ennen muuta vastavuoroista jakamista, mutta myös osapuolten strategisten painopisteiden kannalta merkittävää kokemuksen, tiedon ja ymmärryksen syventämistä. Humak on jo vuosien aikana saanut tilaisuuden seurata hyvin asiantuntevalla otteella johdetun kehityshakuisen järjestöorganisaation toimintaa sen kaikilla tasoilla. Tarja on valmentanut lukuisia yhdessä opintojaan suorittaneita opiskelijoita luontevasti yhteistyössä Invalidiliitossa toimineiden ohjaajien kanssa. Humakissa korostetaan opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittämisessä verkostoituneen kulttuurin mallia. Sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa opetus, valmennus ja ohjaus fuusioituvat opiskelijan ammatilliseen kehittymiseen ja oppimiseen aidoissa työelämän verkostoissa. Tähän tavoitteeseen olemme yhteistyössämme jo vuosien aikana päässeet.

Invalidiliiton näkökulmasta yhteistyö Humakin kanssa on antanut kehittämistyöhön arvokasta teoriapohjaista ulottuvuutta ja uusia näkökulmia kehittämistyöhön myös menetelmätasolla. Humakin asiantunteva ja ajassa oleva pedagoginen lähestymistapa tulevien järjestötyön ammattilaisten oppimisprosessissa on luonut antoisan perustan myös opiskelijoiden kanssa tehdylle yhteistyölle, jossa oppiminen on ollut molemmien puoleista.

Mirva Kiiveri, vastaava järjestötyön suunnittelija, Invalidiliitto ry

Auli Tynkkynen, koulutussuunnittelija, Invalidiliitto ry

Jan Johansson, Invalidiliiton yhdistystoiminnan kehittämistyöryhmän puheenjohtaja

Tuuli Arponen, yhteisöpedagogiopiskelija, Humak

Tarja Nyman, yliopettaja, Humak

Hannu Hyyppä & Marika Ahlavuo
& Tapio Huttula & Elina Ylikoski
& Timo Parkkola & Mikko Äärynen
& Matti Vaaja

Humakin ja Aalto- yliopiston tiivis yhteistyövuosi

Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Aalto-yliopisto sopivat syksyllä 2016 yhteistyöstä opetuksen ja sitä tukevan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan jalostamisessa sekä yhteisestä verkottumisesta ja näkyvyydestä. Sopimus oli esimerkki kumppanuudesta, joka yhdistää yliopistotasoisesta huipputieteen ja ammattikorkeakoulun käytännönläheisen soveltavan tutkimuksen. Tavoitteena on rakentaa täysin uudenlainen tutkimusyhteisö, joka vahvistaa molempien toiminnan vaikuttavuutta. Varsinkin julkaisu- ja tieteen ja kulttuurin popularisoinnin sekä uusien digitaalisten ratkaisujen osalta yhteistyö tulee rikkoa rajoja. Yhteistyötä käynnistetään rakentamalla uudenlainen digitaalisuuden kokeilualusta, jonne Aalto tuo viimeisimmän tutkimustiedon ja teknologian ja johon Humak tuottaa käytännön soveltavaa työtä ja siihen liittyvää osaamistaan.

Uudenlainen digitaalisuuden kokeilualusta

Humakin ja Aallon välisen yhteistyön tuloksissa yhdistyvät digitaalisuus ja koulutusnäkökulmat, mutta myös ajattelun ja tiedon jalostuminen. Tavoitteena on hakea ylittäviä ja oivaltavia ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin. Yhteinen kiinnostus kohdistuu vaikeiden ongelmien ratkomiseen, toisiaan täydentävien osaamisten avulla. Kokeilualusta sisältää kaikkea koulutuksen, tutkimuksen ja vuorovaikutuksen avulla tehtävää yhteistyötä.

Yhteinen kirjaprojekti - Digitaalista tulevaisuutta – Huippuosaamisella vaikuttavuutta ja vuorovaikutusta

Yhteistyö käynnistyi vuoden 2016 lopussa yhteisellä Digitaalista tulevaisuutta –kirjalla, jonka neljä teemaa kumpuavat virtuaalisuuden ja vuorovaikutuksen murroksesta sekä kulttuurin ja tieteen kohtaamisesta. Kirja oli Suomessa ensimmäisiä, jossa pohdittiin virtuaalisuuden mahdollisuuksia kulttuurialalla ja samalla tuotiin esille

Humakin ja Aallon kulttuurituotannon muuttuvat toimintaympäristöt teemapäivä jatkoi yhteistyötä.

ta teknologiaa, tiedettä ja taidetta”. Näytelyssä tuotiin esille yhteistyötä Humakin kanssa esittelemällä yhteisiä avauksia ja tekemistä sekä yhteisiä hankkeita. Näyttelyn tarkoitus oli lisätä kaupunkilaisten tietoa 3D:stä, laserkeilauksesta ja fotogrammetriasta sekä niiden roolista ja vaikutuksesta yhteiskunnan ja kulttuurin kehitykseen.

Humakin, Omnian sekä Aallon Lisää todellisuutta? Lisää todellisuutta! –tapahtuma järjestettiin lokakuussa 2017 Omnian tiloissa. Päivän aikana saatiin vastauksia kysymyksiin - miten ja missä lisätty todellisuus näkyy ja vaikuttaa työpaikoilla, oppilaitoksissa ja vapaa-aikana? Tapahtuman teemoja olivat digitalisoituvat työ- ja oppimisympäristöt sekä lisätyn todellisuuden mahdollisuudet niiden kehittämisessä. Tarjolla oli inspiroivia puheenvuo-

roja, ständejä, innostavia demoja ja case-yritysten haasteiden ratkaisua opiskelijatiimeissä.

Julkaisu yhteistyö

Yhteistyö on tuottanut lähes 50 julkaisua ja 2 rahoitettua hanketta sekä tukun ideoita ja toteutuneita tapahtumia ja koulutusta. Yhteistyötä jatketaan näiden osalta vuonna 2018. Julkaisuissa on käsitelty kuinka uudet teknologiat saadaan osaksi opetusta ja laajemmin yhteiskunnan hyödyksi. Aiheet ovat ulottuneet perinteisistä tulkkaus, kulttuurituotanto ja TKI-aiheista aina digikampuksiin ja älykaupunkeihin sekä älykkääseen liikkumiseen.

Kohti laajenevaa yhteistyötä

Humakin ja Aalto-yliopiston yhteistyö laajenee jatkossa entisestään. Jo nyt mukana on monia tahoja kuten YLE, Metsähallitus, Jyväskylän kaupunginteatteri, laajeneva joukko kulttuurikeskuksia, Kansallismuseo ja useita yritystoimijoita. Paitsi keskinäinen osaamisen laajentaminen ja uudet tieteen ja soveltavan tutkimuksen yhdistelmät, on yhteistyön lähtökohtana osaamiskeskittymä, jossa on mukana laaja joukko toimijoita niin yrityksistä, julkiselta sektorilta kuin kansalaisjärjestöistäkin. Toiminnassa ei myöskään unohdeta ”neljättä sektoria” eli yleisöjä tai kuluttajia. Tavoitteena on aidosti monipuolinen innovaatioalusta, jonka kautta tapahtuva yhteistyö tuottaa tietoa, luo uutta ja suuntautuu tavoitteellisesti kohti digitaalisempaa tulevaisuutta.

Kiitämme seuraavia hankkeita: Suomen Akatemia (Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, STN-Combat), EU EAKR 3D-kulttuurihubi, OKM Virtuaaliseikkailu teatterin maailmaan.

Hannu Hyypä, Aalto-yliopisto, Insinööritieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Marika Ahlavuo, Aalto-yliopisto, Insinööritieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Tapio Huttula, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Elina Ylikoski, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Timo Parkkola, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Mikko Äärinen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Matti Vaaja, Aalto-yliopisto, Insinööritieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Marika Ahlavo & Hannu Hyyppä

Tiede- tuottajuudesta apua TKI- hankkeiden tulosten yhteis- kunnalliseen näkyvyyteen?

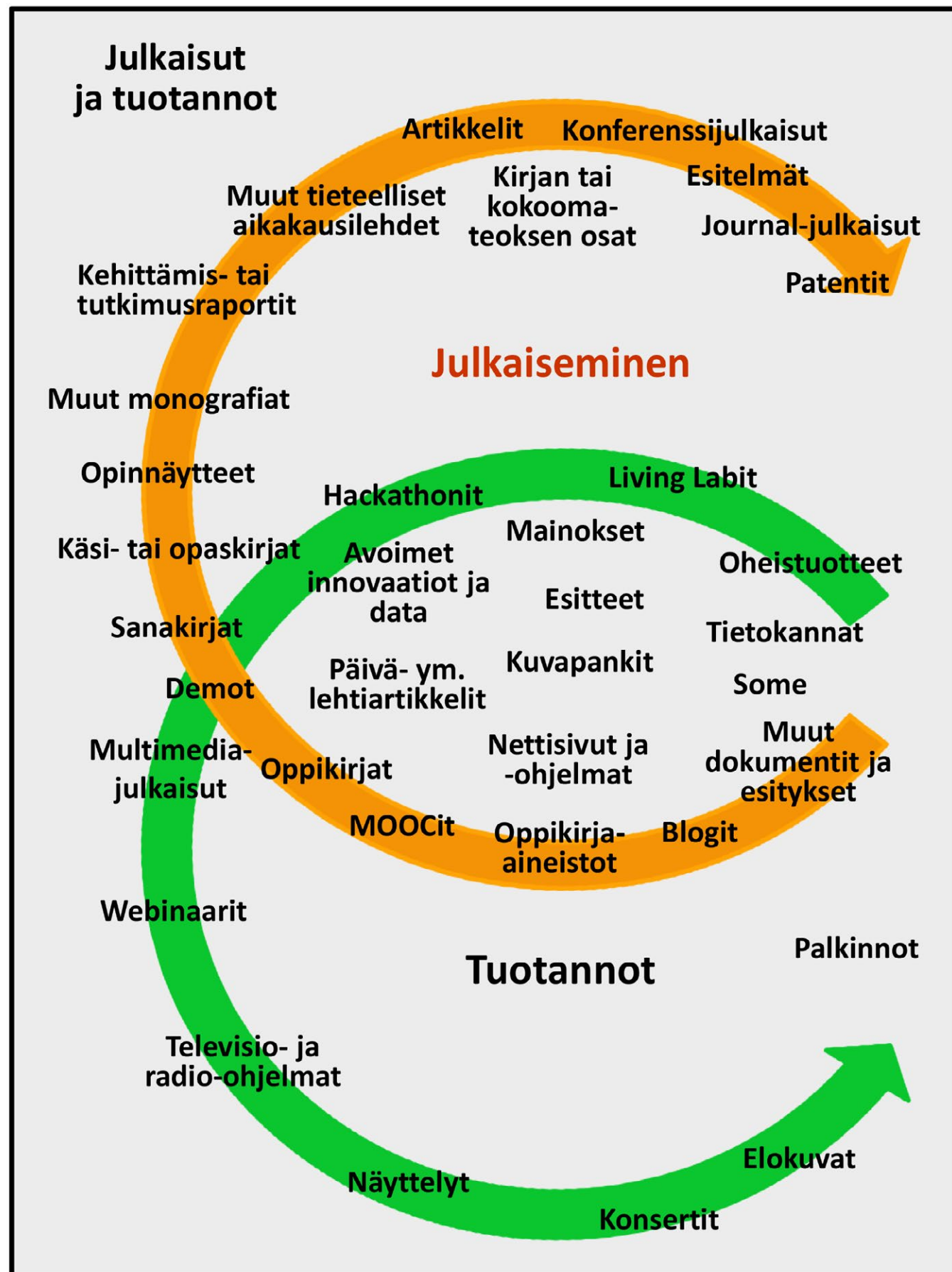
Olemme pilotoineet mallia, jossa on hyödynnetty tiedetuottajan tehtäväkuva. Tarve uudentyyppiselle tuottajuudelle on lähtenyt tutkimusjohtamisen tarpeesta saada hankkeille totuttua nopeammin ja laaja-alaisemmin näkyvyyttä. Tiedetuottaja voi huomioida paljolti digitaaliseksikin muuttuneen monikanavaisen viestinnän tarpeet ja kohderyhmät. Tiedetuottajakonseptin pilotoinnin tuloksena on syntynyt satoja Aalto-yliopistossa niin substanssietoa sisältäviä artikkeleita, aikakauslehtiartikkeleita, rahoitettuja hankkeita kuin totut rajat ylittäviä uusinta asiantuntijatietoa sisältäviä monialaisia tapahtumia ja produktioita. Pilotointia on tehty osaltaan Suomen Akatemian COE-LaSR- huippuyksikkö- ja Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) COMBAT- teknologiamurroshankkeissa. Humakin ja SeAMKin kanssa on kartoitettu uudenlaisia tapoja sisällyttää tiedetuottajuutta osaksi kulttuurituottajan opinpolkua.

Kulttuurituottajat tiedetuottajina?

Kulttuurituottajan kokonaisvaltainen osaaminen on lähellä sitä osaamista, jota korkeakoulujen TKI:ssä tarvitaan. Tuottajalla on jonkun tieteen - tai taiteen alan horisontaalinen ymmärrys. Lisäksi tarvitaan johtamistaitoja, orkestrointiosaamista, julkaisu - ja popularisointitaitoa, hyvät vuorovaikutustaidot sekä taito hallita erilaisia hankkeita.

Projektipäällikkö ja tiedetuottaja?

Perinteisesti TKI-hankkeissa haasteena on laajan yhteiskunnallisen näkyvyyden turvaaminen ja tulosten vieminen opetukseen. Useimmiten projektipäällikkö on oman substanssialansa asiantuntija, jonka pääasiallinen tehtävä voi olla pelkästään projektin kokonaishallinta ja hallinto, jolloin projektipäällikkö ei itse osallistu hankkeen operatiiviseen tekemiseen vaan vastaa nimenomaan projektin tavoitteiden toteutuksesta. Korkeakouluissa projektipäälliköillä pitäisi olla käytettävissä laaja verkosto nykyistä tehokkaamman yhteiskunnallisen näkyvyyden turvaamiseksi.

Tiedetuottajan tuotoksena julkaisuja ja tuotantoja.
(c) Hannu Hyyppä ja Marika Ahlavo

Hanke- ja projektijohtajuuden rinnalle tulisi hankkeiden hakuvaiheessa budjetoida tiedetuottajalle oma siivunsa hankerahoituksesta. Korkeakoulujen jopa satojen miljoonien hankesalkut ovat suomalaista tietotyötä, jota tuetaan usein yhteiskunnan varoin. Tietotyö onkin Suomessa yhteiskuntaa laajasti kiinnostava alue. Kysymys onkin miten yhteiskunta hyötyy enemmän korkeakoulun projekti- ja hankerahoituksella tekemistä hankkeista? Tällä hetkellä TKI-hankkeiden tulokset ja niissä tehtävä vuorovaikutus eivät saavuta tarpeeksi laajaa kohdeyleisöä.

Tutkimus- ja kehitysprojektien tuloksia voidaan kuitenkin esittää totuttua tehokkaammin vaihtuvissa medioissa tiedetuottajakonseptia hyödyntämällä. Hankkeen tekijöitä, toimintatapoja, uusinta tietoa ja tuloksia voidaan esittää visuaalisesti ja myyvästi hyvinkin erilaisille kohderyhmille. Yhdistämällä viestintä mielikuviin ja ajankohtaisiin ilmiöihin bonuksena lisätään kiinnostusta alaan kuin alaan.

TKI-hankkeet ja niiden tulostavoitteet ovat monipuolistuneet

Korkeakoulujen paine esittää hanketuloksia ja niiden jatkuvuutta on nykymedian keinoin erittäin haastava toimintakenttä. Korkeakouluissa useat henkilötyövuodet rahoitetaan kuitenkin Tekesiltä, Euroopan rakennerahastosta ja muista rahoituslähteistä kovalla kilpailulla ”voitetuista” hankkeista. TKI-toiminnassa tekeminen liittyy hankkeen tai projektin tuotekehityksen ideointiin, tuotteistamiseen, markkinointiin, kontaktien hankkimiseen sekä projektinhallinnan metodeihin ja riskien hallintaan. Projekteissa on huomioitava niin laki-, sopimus- ja tekijänoikeusasiat yhteistyökumppaneiden kanssa toimittaessa.

Toimivan ja tuloksekkaan yhteistyön taustalla on hyvä verkostomainen työskentely, jossa huomioidaan yhteistyökumppaneiden osaamiset ja intohimot mahdollisimman hyvin. Hankkeessa viestintä liittyy niin organisaation sisäiseen kuin ulkoiseen viestintään. Tämän kokonaiskuvan hallitseminen on paljon laajempi kuin perinteiset projektipäällikön tehtävät, jotka liittyvät tulevan tai saadun

projektin kokonaishallintaan. TKI-hankkeen jatkuvuuden turvaamiseksi on pystyttävä osoittamaan jatkuvasti päivityksiä, hankkeissa tuotettuja konkreettisia tuloksia. Haasteena on tunnistaa myös se, miten hankkeessa tuotettua liiketoimintaa tukevaa tietoa hyödynnetään parhaiten.

Verkostomainen työskentely tuottaa jatkuvasti uutta tietoa

Yhdistämällä viestinnässä verkostotoimijoiden monialaista uusinta tietoa kartutetaan niin omaa, yleisön kuin sidosorganisaationkin tietopääomaa. Lisäksi tuloksena syntyy opetukseen uutta materiaalia. Tuottajakonseptilla voidaan hallita syntyvää, hankittavaa ja olemassa olevaa tietoa ja tietovirtoja monipuolisesti hyvinkin erilaisten verkostojen hyödynnettäviksi. Tekijätiimit synnyttävät verkostossa toimijoiden omista intresseistä kumpuavia ideoita ja uusia verkostoja. Tuottaja voi tunnistaa ja yhdistää ajankohtaisesti kiinnostavaa tietoa ja tarjota sitä hyödynnettäväksi eri medioihin.

Projektien hallinnollisesta johtamisesta kohti yhteiskunnallista vaikuttamista

Julkaisuprosessin ja vuorovaikutustaitojen hallinta korostuvat opetus- ja tutkimusorganisaatioiden menestyksessä. Myös erilaiset projektit, tapahtumat ja tilaisuudet tulevat elämään virtualisoinnin myötä, ennen ja jälkeen. Digitaalinen jalanjälki antaa uudenlaisen pohjan toteutuksille, joissa huomioidaan tiedon elinkaari.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tulisi vastata siihen, että yksittäisistä projekteista siirrytään nopeammin merkittävien kysymysten ympärillä toteutettavia hankesarjojen toteuttamiseen niin, että tieto jalostuu ja tulee useamman tahon hyödynnettäväksi koko Suomessa. Tähän pitäisi myös kehittää tueksi hankkeiden mittarointia mm. vuorovaikutuksen onnistumisesta. Tiedetuottajan panoksella osana tekijätiimiä voidaan luontevasti ja tuloksetta vastata tähän haasteeseen.

TIEDETUOTTAMISEN ESIMERKKEJÄ

The grid contains the following examples:

- Avoin data:** A photograph of a modern, brightly lit interior space, possibly a library or a data center.
- Mittarointi:** A bar chart showing data for 'Virtaukset' (Flows) from 2010 to 2012. The chart shows an increasing trend in flows over the three-year period.
- Kuvapankit:** A grid of small thumbnail images, likely representing a digital image bank.
- Yritysyhteistyö:** A photograph of a trade show or exhibition booth with people interacting.
- Hackathonit ja webinaarit:** A photograph of a workshop or meeting room with people sitting around a table.
- Yleisötapahtumat:** A photograph of a public event or lecture with a speaker and an audience.
- Mediayhteistyö:** A screenshot of a website or media interface showing a video or article.
- Somenäkyvyys:** A screenshot of a social media profile or page, showing tweets and media content.
- Virtuaalitapahtumat:** A photograph of a virtual meeting or conference with a screen displaying a presentation.
- Aivoriihet:** A photograph of a person holding a large, colorful, 3D-printed structure, possibly a brain model or a complex network diagram.
- Julkaiseminen Popularisointi Artikkelit:** A photograph of a bus with text on its side that reads 'Opetusta kilpailuttamalla uutta osaamista?' (Teaching by competition, new skills?).
- Konferenssit:** A photograph of a person speaking at a podium during a conference.
- Opetus & Mootit:** A photograph of a person using a laptop with multiple windows open, likely for teaching or learning.
- Tulevaisuuskaitsaukset ja -demot:** A photograph of a person using a tablet to view a virtual simulation or model.
- Tieto virtuaaliverkostossa:** A network diagram with nodes and connecting lines, representing a virtual network.
- Taide- & tiedeyhteistyö:** A photograph of a colorful, abstract artwork or installation.
- Living labit:** A photograph of a person using a tablet to interact with a virtual environment.

Digitaalinen julkaiseminen, tiedon ja teknologian siirto sekä näkyvyys on varsin haastava kenttä korkeakouluille. (c) Hannu Hyyppä ja Marika Ahlavo

Marika Ahlavo, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hannu Hyyppä, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Marika Ahlavuo & Hannu Hyyppä
& Juho-Pekka Virtanen & Matti
Kurkela & Timo Parkkola & Matti
Vaaja & Kaisa Jaalama & Elina
Ylikoski

3D-kulttuuri – virtuaalisuutta käsittelevä opinnäytetyö jalostui monialaiseksi EAKR -hankkeeksi

Uudenmaan liiton ja EU:n rahoittamassa ”3D-kulttuurihubi” EAKR-hankkeessa pilotoidaan tekniikan alan huippututkimuksessa käytettyjä teknologioita ja menetelmiä yhdessä kulttuurituotannon alan toimijoiden kanssa. Aalto-yliopisto tuo hankkeeseen viimeisimmän 3D-teknologioihin ja virtuaalisuuteen liittyvän osaamisen ja tutkimustiedon. Humanistinen ammattikorkeakoulu hyödyntää tieteen keinoin tuotettua informaatiota yhdistäen sen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiokokemukseensa, ja pilotoi tuloksena soveltuvia osia yhteistyössä sidosryhmien ja kulttuurituottajien kanssa. Hanke sai alkunsa Humakissa vuonna 2016 tehdystä kulttuurituotannon opinnäytetyöstä ”Digitaalisuuden haasteita kulttuurituottajille: Muutosvoimana 3D-virtuaalisuus”.

Kulttuurialoilla on tarve viedä toimintonsa lähemmäs yleisöjä ja asiakkaita. Samalla saadaan yleisöpohjaa laajennettua ja nuorennettua. Teknologian kehittyessä kulttuurialan toimijoille avautuu sekä uudenlaisia tilaisuuksia osallisuuden edistämiseksi, että haasteita uuden vuorovai-
kutteen digitaalisuuden valjastamisessa osaksi tuotantoja. Mahdollisuuksien hyödyntäminen vaatii monialaista yhteistyötä onnistuakseen.

Ymmärrys kulttuurin tuotantoympäristön muutoksesta on Humakin vahvuus

Humak tuo hankkeeseen osaamista kulttuurin tuotantoympäristön muutoksesta. Tavoitteena on lisätä kulttuuripalvelujen tuottajien kuluttajaymmärrystä ja kartoittaa uusia palvelu- ja liiketoimintamahdollisuuksia sekä tarpeita kulttuurialalla ja laajemmin luovalla alalla ja sen rajapinnoilla. Eri toimijoiden prosessit, toimintaympäristöt ja arvoketjut muuttuvat toimintaympäristön digitalisoituessa. Tavoitteena on, että tuotetut digisisällöt voivat skaalautua joko sellaisenaan tai muokattuina eri toimijoiden käytettäväksi hankkeen jälkeen, ja tulosten pohjalta on jatkossa mahdollista kehittää uusia palveluita ja uutta liiketoimintaa. Hankkeessa konseptoidaan toimivia käytäjäratkaisuja.

Uudenlaisilla 3D-mittauslaitteilla tuotetaan 3D-malleja kulttuuri- ja tapahtumatuotannon paikoista, esineistä ja hahmoista.

3D-teknologioita esillä populaarin kulttuurin tuotannoissa

3D-teknologioita on jo käytetty menestyksekkäästi kulttuurin tuotannoissa. Komeimmat toteutukset liittyvät usein melko populaariin kulttuurituotantoon, missä on myös käytettävissä parhaat resurssit. Olemme nähneet melko pitkän aikaa sitten menehtyneitä muusikkoja esiintymässä 3D-teknologioilla toteutettuina hologrammeina. Näistä tunnetuimpia ovat varmaankin The Queen -yhty-

een Freddie Mercuryn tai pitkän linjan heavylaulaja Ronnie James Dion paluun esiintymislavoille digitaalisesti toteutettuna. Nämä esimerkit eivät tietenkään ole vielä mikään laajamittainen 3D:n ja esittävän taiteen yhteistyön läpimurto, mutta jotain ne näyttävät 3D-teknologian mahdollisuuksista taiteessa. Teknologian kehittyminen ja yleisöjen tottuminen uudelleen esittämisen tapaan tuomuksenaan myös teknologian uusia käyttötapoja. Esimerkiksi lavastamisen uudet mahdollisuudet, realistisempien fantasiahahmojen käyttö tai lisätyn todellisuuden mah-

dollistamat lisäpalvelut tekevät varmasti tuloaan. Seuraavien vuosien aikana tullaan varmasti näkemään uusia aluevaltauksia.

Tulevaisuus avoinna uudennlaiselle digitaiteelle

Tähän mennessä digitaalinen kulttuuri on yleensä nousut lisäyksiksi jo olemassa olevaan kulttuuriin tai mahdollistanut kulttuurin esittämisen uusissa kanavissa, siis remediaation. Oletettavaa on, että myös 3D seuraa vastaavaa kehitystä ja kokonaan uudennlainen digitaalinen taide seuraa vasta näiden kokeilujen jälkeen. Kehityksen lopullisten suuntaviivojen ennustaminen on toki vaikeaa tai mahdotontakin, mutta mahdollisuuksien kokeileminen vaikkapa EAKR:n rahoittamassa yhteisessä 3D-kulttuurihubi -hankkeessa tarjoaa uutta tietoa ja hyödynnettävää myös digitaalisten näkökulmien käyttöön kulttuurituotannoissa.

Tavoitteena kansainvälisen tason kehitysympäristö kulttuurialalle

Hankkeessa 3D-kulttuurihubi toimii kansainvälisen tason innovaatioalustana ja kehitysympäristönä, jossa hyödynnetään uudennlaisia kulttuurialan digikehitystarpeita yksittäisten kokeilujen lähtökohdiksi. 3D-kulttuurihubissa hyödynnetään sekä fyysisiä ja virtuaalisia tiloja ja tuotetaan lisäarvoa palveluiden kautta. Yhtenä fyysisenä alustana hubissa toimii Aalto-yliopiston 3D-studio. Living Labina hankkeessa toimivat seuraavat yhdeksän kohdetta ja tuotantoa: Espoon kulttuurikeskus ja näyttelykeskus WeeGee, Tapiolan kirjasto, Asuntomessut Tuusulassa 2020, Hanasaaren ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus, Messukeskus, Raaseporin rauniolinna alue, Kuninkaantie ja sen ympäristö, Kansallismuseo sekä erilaiset tilapäiset yleisötapahtumat.

3D-kulttuurihubi toimii yhdistävänä kokeilualustana tuottaen lisäarvoa palveluiden kautta.

Kulttuurinen muutos on osa mahdollisuushorisonttia

Tiedonhankinta jo toteutuneista kokeiluista niin Suomesta kuin kansainvälisesti on erittäin tärkeää. Mikään ei synny tyhjiössä, vaan on osa meneillään olevaa kulttuurista muutosta. Vaikka vain harvoin jo kehitetyt uudet kulttuuriset tuotteet ovat sellaisinaan käytettävissä oman kontekstinsa ulkopuolella, ne joka tapauksessa avaavat mahdollisuushorisonttia, ja luovat pohjaa uusien ideoiden käyttöönottoon.

Erilaiset kulttuuritapahtumat ja niiden tukeminen uusilla työkaluilla on hankkeen keskiössä. Pelillisyyden avulla tapahtumiin voidaan yhdistää historiaa, lisätä interaktiivisuutta, toteuttaa reittien visualisointia sekä tarjota muita paikkaan sidottuja palveluita. Tapahtumat voivat myös alkaa ja jatkua virtuaalisina, jolloin niiden elinkaari pitelee. Tällöin kulttuurikokemusten ympärille syntyy lisätilaa läsnäololle ja kohtaamiselle. Hankkeessa kehitetään living labeista nousevien tarpeiden pohjalta 3D-työkalupakki, jonka avulla voi suunnitella ja visualisoida tapahtuman rakentamista 3D-virtuaaliympäristössä.

Lisätyn todellisuuden mahdollisuudet hyötykäyttöön

Tapahtumien lisäksi hankkeessa perehdytään 3D-tekniikan hyödyntämiseen tilojen ja kulttuuriympäristöjen yhteydessä. Lisätyn todellisuuden teknologioilla voidaan tukea tarinankerrontaa ja tuoda ympäristöihin esimerkiksi historiallista aspektia sekä kuvaa, ääntä, videota, tekstiä ja paikkatietoinformaatiota. Hankkeessa tuotetaan 3D-malleja kulttuuri- ja tapahtumatuotannon paikoista, esineistä ja hahmoista. Näitä fyysisen maailman virtuaalisia vastineita hyödynnetään sekä tapahtumien suunnittelussa, että tilojen virtuaalisessa rikastamisessa.

Esimerkiksi Humakin Lights On! -hankkeessa on jo nyt tuotettu historiallisia hahmoja 3D-muodossa eri historiakohteiden elävöittämiseen. Samoin pelillistäminen ja siihen liitettävät 3D-kokonaisuudet ovat jo tuotanto- ja kokeiluasteella. Esimerkiksi näiden kokeilujen muokkaaminen uudelleen malleiksi laajentavat osaltaan 3D-kulttuurin käyttömahdollisuuksia, mutta ne tarjoavat myös mahdollisuuksia liiketoimintaan, opastuksiin ja vaikkapa historiankohteiden digitaalisesti mallinnettuun opiskelumateriaaliin.

Tekniikan ennakkoluuloton testaaminen on tärkeää

Samalla kun uusia yhteistyömahdollisuuksia on kehitelty, on taustalla syntynyt uusia teknisiä työkaluja entistä paremman virtuaalisen kokemuksen tuottamiseen ja myös taloudellista toimintaa mahdollistavat sovellukset ovat jatkuvasti helpompia ja mahdollistavat niiden laajemman käytön. Näin myös uusien teknologioiden ennakkoluuloton testaaminen on merkittävä osa uusien kulttuurituotantojen kaupallistamista ja niiden soveltamismahdollisuuksien kartoittamista kuuluu osana innovaatioalustojen kehittämiseen. Humakin ja Aallon yhteinen hanke mahdollistaa huippututkimuksen tietotaidon nopean yhteiskäytön vastaamaan käynnissä olevaan digitaalisuuden haasteeseen kulttuurialalla.

Kiitämme seuraavia hankkeita: EU EAKR 3D-kulttuurihubi, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö ja STN-Combat.

Marika Ahlavuo, Aalto-yliopisto, Insinöörityötekniikan korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hannu Hyypä, Aalto-yliopisto, Insinöörityötekniikan korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Juho-Pekka Virtanen, Aalto-yliopisto, Insinöörityötekniikan korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Matti Kurkela, Aalto-yliopisto, Insinöörityötekniikan korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Timo Parkkola, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Matti Vaaja, Aalto-yliopisto, Insinöörityötekniikan korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Kaisa Jaalama, Aalto-yliopisto, Insinöörityötekniikan korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Elina Ylikoski, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Matti Kurkela & Marika Ahlavuo
& Pasi Toivanen & Hannu Hyyppä
& Juho-Pekka Virtanen & Kaisa
Jaalama & Matti Vaaja & Timo
Parkkola & Hannu Rantala & Hilikka
Hyttinen

Virtuaali- seikkailu teatterin maailmaan

Virtuaaliseikkailu teatterin maailmaan on syksyllä 2017 käynnistynyt opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama hanke, jossa edistetään osallisuutta ja osallistumista kulttuuriin digitaalisten työkalujen avulla. Toisena tavoitealueena on edistää luovaa työtä ja tuotantoa. Hankkeessa tehdään sähköisten kulttuuripalveluiden tuotantokokeilu sisältäen kolme osaprojektia teatteriympäristössä. Kumppaneina hankkeessa toimivat Jyväskylän kaupunginteatteri, Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Aalto-yliopiston Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti sekä Laserkeilauksen huippuyksikkö.

Digitalisaatio avaa kulttuurilaitoksille uusia toimintamahdollisuuksia

Hankkeessa tutkitaan ja kehitetään digitaalisuuden mahdollistamia taidetyön tapoja. Internetin kautta toteutettavissa olevat virtuaaliset tapahtumat ja niiden monistetavuus tarjoavat teattereille ja muille kulttuurilaitoksille uudenlaisia mahdollisuuksia sekä tilojen käyttöön että itse tuotantoihinkin. Toisena tavoitteena on löytää toimivia mittaus- ja mallinnustekniikoita, joita voidaan hyödyntää teatterialalla. Hyvät kokemukset pyritään myös mallintamaan muiden taidelaitosten käyttöön.

Esitystaiteellista ilmaisua tukevana elementtinä uusin teknologia mahdollistaa parhaimmillaan totuttua voimakkaampien elämysten tuottamisen ja kokonaisvaltaisen taide-elämyksen kokemisen. Esittävän taiteen ydinajatus on yleisön ja esittäjän välisessä elävässä vuorovaikutuksessa, jota ei voi teknologialla kokonaan korvata.

Virtuaalisuuden hyödyntäminen uutta teatterialallekin

Virtuaaliteatterihankkeen tapaista yhteistyötä ei Jyväskylän kaupunginteatterissa olla ennen toteutettu. Aluksi on löydettävä esimerkiksi toimivimmat ideat siitä, mitkä ovat virtuaalitarinan kohokohtia. Teatterien haasteena on

360-kuvat mahdollistavat virtuaalikierrroksia.

yleisesti se, että tuotantosuunnitelmat tehdään kaksikin vuotta etukäteen ja nopeaan reagointiin ei ole helposti tilaa. Nuoret taas reagoivat herkästi ja tarttuvat usein innokkaasti kaikkeen uuteen. Jyväskylän kaupunginteatterin tavoitteena on, että nuoret pääsevät hankkeen kautta kiinni uuteen teknologiaan ja sen mahdollisuuksiin. Tarkoituksena on nuorten osallistaminen teatterissa toimimiseen niin, että teatterin toimintaa lähestytään totutusta näkökulmasta poikkeavasti – nuorten näkökulmasta.

Jyväskylän kaupunginteatteri hyödyntää hanketta teatterin nuorten ryhmän toiminnassa. ”Teatterissa kaikki on

mahdollista” –ajattelumaailman avulla nuoria innostetaan tuottamaan hankkeessa omannäköistään sisältöä ja muotoa. Hankkeen tuloksia voidaan myöhemmin hyödyntää myös opetuksessa – tuohan hanke runsaasti ajankohtaista tietoa siitä, miten pelisuuntautuneet nuoret vastaanottavat uusimmalla teknologialla tuotettua valokuvamaista aineistoa ja pystyvät edelleen hyödyntämään sitä omissa kiinnostuksen kohteissaan teatterin maailmassa.

Uuden teknologian osalta tutkitaan miten se mahdollistaa merkitysten esittämisen ja myös miten sen avulla voidaan saada uusia yleisöjä mukaan teatterin maailmaan. Lisääkö

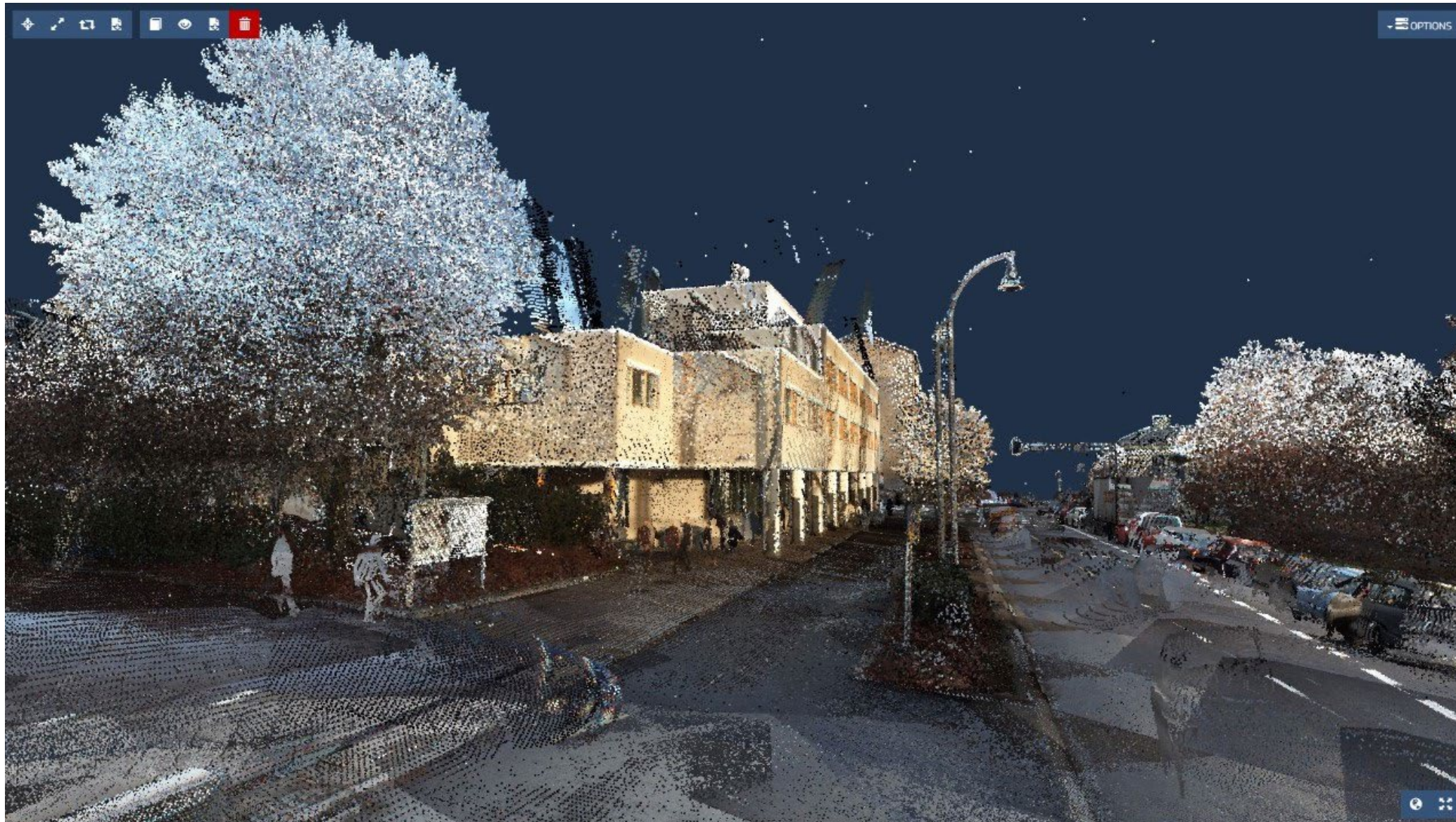
oikein toteutettu digitaalisuus esimerkiksi nuorten kiinnostusta teatterista. Voidaanko digitaalisuuden kautta mahdollistaa osallistuminen niin, että teatterin toimintaa lähestytäänkin totutusta poiketen – nuorten näkökulmasta. Teatteri voi toimia alustana, joka mahdollistaa käyttäjälähtöisen uudenlaisen tekemisen.

Kiinnostus digiteknologian mahdollisuuksiin tuotannoissa käynnisti yhteisen hankeideoinnin

Digitalisaation huomioiminen teatterilaitosten toiminnassa on osa niiden strategista suunnittelua. Hankkeen taustalla on käytännön tarve tutkia ja kokeilla digitaalisen tekniikan uusia muotoja kulttuurituotannoissa. Hankkeen konkretisoitumisen taustalla toimi lehtori Pasi Toivasen kiinnostus tulevaisuuden tuottajan osaamissalkkuun. Tuottajilla on tuotanto-osaamisensa lisäksi oltava hyvät digitaidot ja riittävä ymmärrys siitä, miten nykyaikaista tekniikkaa voidaan soveltaa erilaisissa tuotannon vaiheissa.

Teatteri valikoitui taidealaksi, koska Toivasen asiantuntemus liittyy tiiviisti teatteriin. Jyväskylän kaupunginteatteri valikoitui toteutuspaikaksi, kun teatterinjohtaja Hilkka Hyttinen kiinnostui hankkeesta ja Jyväskylässä oli jo valmiiksi mietitty uusia muotoja ja sisältöjä, joilla tavoittaa nuoria yleisöjä. Yllättävänä kimmokkeena kasvaneeseen 3D:n kuluttajakysyntään toimi Pokémon Go, joka lisäsi kiinnostusta 3D:n hyödyntämismahdollisuuksiin myös kulttuurialalla.

Virtuaaliseikkailu -hankkeen taustaideoinnin apuna toimi Aalto-yliopiston tiedetuottaja ja koordinaattori Marika Ahlavuon opinnäytetyö, jossa käsiteltiin 3D-virtuaalisuuden muutosvoimaa kulttuurialalla ja sivuttiin myös kulttuurituottajan alati uudistuvaa työkenttää. 2016 valmistuneessa opinnäytetyössä kävi ilmi, että 3D-virtuaalisuus on varsin uusi toiminta-alue kulttuurituottajien toiminnassa sekä kulttuurialalla laajemmin. Syksyllä 2016 ilmestyi myös Aalto-yliopiston ja Humakin henkilöstön

Pistepilvien tuottamiseen liittyvä teknologiamurros tarjoaa uusia liiketoiminta- ja palvelumahdollisuuksia.

yhteisartikkeleista koostuva ”Digitaalista tulevaisuutta” -kirja, jossa käsiteltiin digitaalisuuden kulttuurituottajille luomia haasteita.

Käyttämällä 3D-teknologioita ja digitaalisia tallennuksen muotoja voidaan mahdollistaa yleisöille ja muille teatterista kiinnostuneille kurkistuksia esityksen taakse. Mitä ääniä lavastamosta kuuluu. Mitä teatterinjohtaja, ohjaaja, dramaturgi, lavastaja, valo- ja äänisuunnittelijat, pukusuunnittelija, kapellimestari, muusikot ja näyttelijät tekevät? Mitä teatteriharjoituksissa tapahtuu? Mitä kuhina

käy lavasteiden takana ennen näytöstä, esityksen aikana ja esiripun laskeuduttua? Digitaaliset ratkaisut mahdollistavat kaiken tuon kokemisen elämyksellisesti, jopa sen kokemisen ”sisältä käsin”.

Lisätietoa

Uudet teknologiat teatterissa – virtuaaliseikkailu vie katsojat kulissien taa. Suomen Teatterit. <http://www.suomenteatterit.fi/2017/12/4618/>

Laserkeilaus ja AR menivät teatteriin – kuinkas sitten kävikään? Tekniikka& Talous 13.10.2017. <https://www.tekniikkatalous.fi/tiede/laserkeilaus-ja-ar-menivat-teatteriin-kuinkas-sitten-kavikaan-6682313>

Digitaalisuuden haasteita kulttuurituottajalle, Muutosvoimana 3D virtuaalisuus opinnäytetyö Humak 2016, Marika Ahlavo. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115444/Ahlavo_Marika.pdf?sequence=1

Matti Kurkela, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Marika Ahlavo, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Pasi Toivanen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hannu Hyypä, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Juho-Pekka Virtanen, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Kaisa Jaalama, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Matti Vaaja, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Timo Parkkola, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hannu Rantala, Jyväskylän kaupunginteatteri

Hilkka Hyttinen, Jyväskylän kaupunginteatteri

Marika Ahlavuo & Hannu Hyyppä &
Juho-Pekka Virtanen & Matti
Kurkela & Kaisa Jaalama & Timo
Parkkola & Matti Vaaja

Teknologiaa, tiedettä ja taidetta esillä lasten taide- festivaali Kutituksessa Espoon kulttuu- rikeskuksessa

Tapahtuma oli osa Suomi 100 -juhlavuoden ohjelmaa. Tänä vuonna Kutituksen (4.-8.10.2017) teemana oli tulevaisuus, teknologia ja avaruus. Aalto-yliopiston ja Paikkatietokeskuksen Laserkeilauksen huippuyksikkö osallistui festivaalille omalla näyttelyllään, jossa on esillä uusimmalla tekniikalla toteutettuja valokuvamaisia 3D-digiympäristöjä. Samalla esiteltiin erilaisia tapoja havainnoida ympäröivää maailmaa teemalla ”Kolmiulotteista teknologiaa, tiedettä ja taidetta”. Näyttelyssä oli noin 3000 kävijää.

Lasten taidefestivaali Kutitusta on järjestetty Espoon kulttuurikeskuksen tiloissa Tapiolassa vuodesta 2010. Kutitus on Espoon kulttuurikeskuksen, Tapiola Sinfonietan, Tapiolan kirjaston ja Espoon musiikkiopiston yhteinen festivaali. Ensimmäistä kertaa insinööritieteitä ja kulttuurialan 3D-sovelluksia sekä niiden välistä yhteistyötä esittelevä näyttely toteutettiin yhteistyössä Espoon kulttuurikeskuksen tuottajien ja teknisen henkilöstön kanssa. Tutkijat olivat koko näyttelyajan paikalla kertomassa tutkimuksesta yleisölle.

Digiteknologiat lisäävät taidekokemuksen monipuolisuutta

Lapsen luovuus, mielikuvitus ja itseilmaisuus tuovat taidekokemukseen mielenkiintoisen näkökulman. Siinä missä aikuinen usein kokee taiteen jonain artefaktina, joka on tavallaan koskematon ja koettavissa ulkopuolelta, lapsi tavallisesti näkee myös taiteen mahdollisuutena osallistua sen maailmaan. Lapsen taidekokemuksessa on mukana jatkuva tekemisen, liikkumisen ja uudelleen muoovamisen näkökulma. Lapsi ei välttämättä osaa kertoa, mitä mieltä oli taideteoksesta tai vaikkapa teatteriesityksestä. Sen sijaan hänet voi nähdä seuraavana päivänä kavereidensa kanssa leikkimässä nähdyn näytelmän pohjalta tai rakentamassa pahvilaatikkoon visuaalista toisintoa näkemästään taidenäyttelystä. Lapsen taidekokemus on siis vahvasti osallistuva. Digitaaliset teknologiat mahdollistavat tämän kokemuksen tavan usein reaaliajassa: liikuttamalla omaa kättäsi, voit vaikkapa saada koko teoksen muuttumaan toisenlaiseksi.

” *Lasten kokemuksen kartoittaminen on myös tutkimuksellisesti kiinnostavaa. Digitaalisen kulttuurin ja taiteen yksi keskeinen elementti on osallistuvuus ja vuorovaikutteisuus.*

Huipputieteen esittelyä taiteen keinoin

Yhteisnäyttelyssä esitettiin 3D-teknologioita, laserkeilausta ja fotogrammetriaa sekä niiden roolia yhteiskunnan kehityksessä. Pistepilvitaiteen ja -tekniikan lisäksi esillä oli erilaisia 3D-laitteistoja ja kameroita, VR-/AR- autopeli ja itseajava auto, joka tuottaa pistepilviaineistoa ympäristöstään. Käytettävät sensorit ja mittalaitteet oli viritetty tutkijavoimin kuvaamaan näyttelyvieraita eri näyttöihin. Näin yleisö pystyi näkemään, miltä oma liikkuminen ja esimerkiksi tanssi laitteen kuvaamana näytti. Taikaa vai teknologiaa? -musiikkiesityksessäkin esiintyneen virtuaalisen Iivari-hahmon kanssa pystyi kokeilemaan peilileikkiä. Tilassa oli mahdollista vain piipahtaa ja katsella tai kysellä tarkemmin ja oppia uutta.

Humakin ja Aalto-yliopiston yhteistyö oli vahvasti esillä tässä perheille suunnatussa tapahtumassa. Demoissa esiteltiin muun muassa Lights On! -projektiin vuonna 2016 3D-mallinnettuja historiallisia hahmoja sekä EAKR 3D-kulttuurihubi- ja OKM Virtuaaliteatterihanketta. Esille tuotiin myös kulttuurituottajan toimintaa ja roolia yliopisto- ja ammattikorkeakouluyhteistyössä.

Taikaa vai teknologiaa-tähti Iivari oli kuitenkin näyttelyn halutuin selfiekaveri.

Taikaa vai teknologiaa? –konserttielämys

Näyttelyn lisäksi Laserkeilauksen huippuyksikkö toimi yhteistyökumppanina Taikaa vai teknologiaa? -konsertin toteutuksessa. Konsertissa koettiin, mitä tapahtuu, kun rakas pehmolelu, virtuaalimaailma ja akustinen musiikki kohtaavat. Tutkijat toteuttivat virtuaalisen Iivari-hahmon osaksi esitystä. 2000-luvun lapselle virtuaalihahmot ovat

arkea siinä kuin pehmolelutkin. Konsertissa tutut sekä uudet melodiat ja virtuaalitekniikka avasivat uudenlaisen live-konserttielämyksen, joka yhdisti huippumuusiikoiden live-esityksen ja virtuaalitekniikan. Esityksen Iivari-hahmo esiintyi näyttösten lisäksi Aalto-yliopiston tutkimusta ja teknologiaa esittelevässä toiminnallisessa näyttelyssä.

Näyttely toimi niin viihdyttävänä kuin asiantuntijatietoa kansantajuisesti tarjoavana.

Digitaalisuus tuo uusia tutkimusnäkökulmia

Lasten kokemuksen kartoittaminen on myös tutkimuksellisesti kiinnostavaa. Digitaalisen kulttuurin ja taiteen yksi keskeinen elementti on osallistuvuus ja vuorovaikutteisuus. Perinteinen estetiikka vastaa tähän melko huonosti, mutta taiteen muutokset ja erityisesti digitalisoitumiseen liittyvä vuorovaikutteisuus on pakottanut estetiikan

huomioimaan entistä paremmin myös osallistuvat yleisöt. Lasten spontaani asennoituminen taiteeseen voi olla yksi tapa lähestyä digitaalisuuden kautta kehittyvää uutta osallistavaa kulttuuria. Näin lastenkulttuurifestivaaleille osallistuminen ei vain tuo ”jotain jännää” lasten kokeiltavaksi, vaan vastavuoroisesti lasten kokemistapojen seuraaminen voi tuoda tutkijoiden käyttöön mielenkiintoista havaintomateriaalia.

Kiitämme seuraavia hankkeita: Suomen Akatemia (Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, STN-Combat), EU EAKR 3D-kulttuurihubi, OKM Virtuaaliseikkailu teatterin maailmaan.

Matti Kurkela, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Marika Ahlavo, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Pasi Toivanen, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hannu Hyypä, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Juho-Pekka Virtanen, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Kaisa Jaalama, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Matti Vaaja, Aalto-yliopisto, Insinöörیتieteiden korkeakoulu, Rakennetun ympäristön mittauksen ja mallinnuksen instituutti, Suomen Akatemian Laserkeilaustutkimuksen huippuyksikkö

Timo Parkkola, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Tuula Johansson & Mikko Äärynen (toim.)

Väläyksiä Humakista

Väläyksiä Humakista esittelee osan vuoden 2017 aikana Humakissa toteutetuista projekteista ja tehdä näkyväksi tehtyä työtä Humakin strategiassa määritellyillä vahvuusaloilla. Hanketoiminta on merkittävä tapa uudistaa osaamista, tuottaa uutta tietoa ja kehittää toimialoja. Humakin hanketoiminta edistyi vahvasti jokaisella ammattikorkeakoulun vahvuusalalla.

Teoksessa esitellään poimintoja erilaisista hankkeista sekä Humakin avauksia koulutuksen saralla. Hanketoimintaa ohjaavien vahvuusalojen tehtävänä on kohdentaa Humakin tekemää työtä strategian kannalta relevantilla tavalla. Tavoitteena on rakentaa entistä laajempia hankekoreja ja vahvistaa niiden vaikuttavuutta.

Vahvuusalojen tehtävänä on kohdentaa hanketoiminta toimialojen ja Humakin strategian kannalta relevantilla tavalla. Samalla hankkeista on mahdollista rakentaa laajempia hankekoreja ja vahvistaa niiden vaikuttavuutta. Tässä työssä on jokaisella vahvuusalalla menty selkeästi eteenpäin.

Humak on valtakunnallinen verkostoammattikorkeakoulu, jonka vahvuusaloja ovat nuorisotyö ja yhteisöllisyys; järjestötyö, työyhteisöt ja kotoutuminen; tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus sekä tuottajuus ja kulttuurin välittäjätoiminta.

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU